

A KOLOZSVÁRI
KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA
JELENTÉSE

KERÜLETE
KÖZGAZDASÁGI VISZONYAIRÓL
AZ 1922. ÉVBEN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

KIADJA:
A KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA

CLUJ—KOLOZSVÁR
DR. BORNEMISA S. KÖNYVNYOMDÁJA
1923

ÁLTALÁNOS RÉSZ

Az 1922 év sem hozta meg közgazdaságunkra azt az eredményt, amelyet országunk természeti kincsekben és lakóinak munkaképességében rejlő gazdagsága-mellett méltán várhattunk.

Bár kétségtelen, hogy az ország konszolidációja az előző évvel szemben haladást mutatott, azonban még ahhoz, hogy a béke viszonyokat elérhessük, rendkívül sok tenni való maradt hátra.

Elteltekintve valutánk fokozatos leromlásától és higanyszerű mozgékonyaságától, mely körülmény a kereskedelmi kalkulációnak szilárd bázist nem adhatott, a drágaság fokozódását a pénzhiány és a pénz drágasága is előidézte. BCU Cluj / Central University Library Cluj

A drágaság letörésére illetve megfékezésére hiába való kísérletnek mutatkozott a kiméretlen szigorral végrehajtott *speculatiós törvény*, mert e törvény abból a hibás feltevésből indult ki, hogy minden drágaságnak a kereskedelem az előidézője, tehát kivétel nélkül a legtisztességesebb üzlet is egyaránt üldözendő.

Az egész ország összes közgazdasági tényezőinek egyhangu tiltakozása e drákói törvény ellen, hiába való erőlködésnek bizonyult és így a kereskedelemnek erkölcsstelen útra terelésén kívül, megszülte azt a kárt is, hogy a minden pillanatban nagy büntetéseknek kitett kereskedelem, a piaci árakat nem mérsékelhette annál kevésbé sem, mert az életbe léptetett forgalmi és luxus adókat végeredményben szintén a fogyasztó közönség kellett megfizesse, a kereskedelem arra háritotta át.

Az állam maga sem tudott a drágasági irányzat elől kitérni, mert a fokozódó szükségletek fedezhetése érdekében a vám, vasut, posta díját és a monopól,

cikkek árait kénytelen volt több ízben is emelni és ezzel a drágaságot kelletlenül is fokozni.

Kamaránk számtalan felterjesztésben kimutatta, hogy a drágaság enyhítésére a még oly szigorú speculációs törvény sem alkalmas.

Kedvező eredményt csak a helyes közlekedésügyi és kereskedelem politika bevezetése hozhatja meg. Mindenek felett arra kell törekedjék az állam, hogy a megromgált vasuti anyagot és hiányos vasuti, posta szolgálatot békebeli szolgáltató képességre emelje fel. Ha a vasut és posta megfelelő kiképzésű és feladatát pontosan és lelkiismeretesen betöltő tisztviselői karral, továbbá megfelelő mennyiségű locomobillal és különösen teherkocsikkal fog rendelkezni, az alapépítmények kijavítottak, az egyes állomások raktár helyiségekkel bőven elláttak és a vasut a nemzetközi szerződésben vállalt szavatosságot az áru szállításoknál kimondja és vállalja vagyis ha minden kereskedő vételeinél és eladásainál perc pontossággal és nyugodtan számíthat küldeményei zavartalan és illegális költségektől mentes szállítására, akkor nem kell aggódalmaskodjunk az indokolatlan drágaság miatt, mert a megindult konkurentia maga fogja letörni az árakat, a kereskedelem teréről elseperni az oda betolakodott tisztességtelen és szakavatatlan elemet.

A kormány intézkedésnek ezen felül is még sok feladat jut a *kiviteli-beviteli kereskedelem* könnyítése és a jól alkalmazott *vámpolitika* megalapozása körül.

Országunk a Gondviselés különös kegyelméből oly bőven van megáldva ipari feldolgozásra alkalmas nyersanyagokkal, hogy azokból fél Európát elláthatjuk anélkül, hogy a hazai lakosság és ipari termelés a legkevesebb hiányt érezné. Egy bőséges és zavartalan kiviteli lehetőség rendkívüli bő munka alkalmat, magánosoknak és államnak nagy keresetet — jövedelmet — nyújtana, amely mellett, hogy valutánkat várázsszerűleg feljavítaná arra a magasságra, melyet földünk gazdagsága természetszerűleg igényelhet, az élénk kiviteli nyomában jelentkező pénz bőség, a drágaságot is egy csapásra megszüntetné.

A lakosság és a hazai ipar évi szükségletéről tehát pontos statistika volna minden kiviteli alkalmas nyersanyagra vonatkozólag egybeállítandó és a belszükség-

leten felüli mennyiségek kivitele minden könnyítés rendelkezésre adásával elősegítendő lenne.

A belföldi szükségletek és gyáriparunk termelési pontos statistikájának szemelőtt tartásával lennének a kiviteli és behozatali vámtételek megállapítandók úgy, hogy az export cikkekkel a külföldi verseny legyőzhető, az importált cikkeknel és nyersanyagoknál a hazai ipar érdekei és versenyképessége a belpiacon feltétlenül biztosítva legyen anélkül, hogy a hazai ipar monopolistikus helyzetbe kerüljön.

Általában szükségét pótolna — az eddigi gyakorlattal szemben — egy az egész ország minden természetű statisztikai adatainak egységes feldolgozását modern alapon teljesítő *Országos Központi Statisztikai hivatal* létesítése, mert az egyes ministeriumok által kiadott resort statisztikák, az áttekintést nem adják meg kellőleg és szerkesztésük sem történik egységes elvek szerint.

Vámpolitikánk helyes irányítására és kormányzatunk pontos tájékoztatására szükségesnek mutatkozik egy olyan intézmény kreálása, melynek kizárólagos feladata legyen a hazai és külföldi termelési adatok gyűjtése, a vámok nemzetközi vonatkozásában való tanulmányozása, hogy a kormánynak akár a hazai vámtételek módosítása, akár külkereskedelmi szerződések kötésekor, megbízható és pontos adatszolgáltatás állhasson rendelkezésre minden irányban. Ily intézmény *Vámpolitikai Központ* címén Ausztriában, Csehszlovákiában és Magyarországon, az ottani kormányok támogatásával már évek óta működnek, munkásságuk igen közhasznú. Hasonló alakulatban, vagy kizárólag állami intézményként, hazánkban is életre lenne hívandó egy ilyen intézmény.

Külkereskedelmi politikánk irányításánál csak hasznos és széles körben megnyugtató hatású lenne, ha az ország gazdasági közvéleményének és első sorban a hazai kereskedelmi és iparkamaráknak nézetei minden alkalommal, midőn valamely külállammal *kereskedelmi szerződésre* kerül a sor, előzetesen a kormány részéről meghallgattatnának. A kamarák azok az intézmények, amelyek legjobban ismerik kerületük közigazdasági helyzetét és szükségleteit és mindenkor lelkiismeretesen igyekeztek a kormánynak segítségére lenni, tehát tárgyi-

lagos javaslataik és jelentéseik a kormány felvilágosítására és tájékoztatására csak hasznos adatokat szolgáltathatnak. Kérjük tehát a magas kormányt, hogy jövőre a több évekre szóló külkereskedelmi szerződések megkötése előtt véleményeik és kívánságaik ismertetésére a hazai kamaráknak adjon alkalmat.

A belkereskedelem és hazai ipar megerősítése és kapcsolatban a közgazdasági ágazatok intenzívebb működését akadályozó *pénzhiány* csökkentése érdekében állami feladat az, hogy az állami szükségletekre történt mindenemű szállítások után esedékes milliók ne tartassanak vissza, hanem a kereskedelem és gyáripár fellendítése céljaira haladéktalanul fiztessenek ki.

Hazai részünk régi bankintézetei, közhatóságai és a lakosság széles körének érdekében és közvetve a hazai közgazdaság javára gondoskodnia kell az államnak már arról is, hogy a volt magyar regim által kicocsátott *hadikölcsön kötvényekben* fekvő sok millió imobil tőke, beváltás vagy kicserélés után mielőbb mobillá tétessék.

Az imperium átvétele óta és a nálunk is követett elzárkozott, védvamos irányzat alatt, országszerte örvendetesen megsaporodtak a gyárvállalatok. Az országban eddig sohse gyártott legkülönbélebb cikkek készítésére alakultak kisebb-nagyobb tőkével vállalatok s tagadhatatlan, hogy sok régi, szerencsésebb összeköttetéssel bíró gyár, különösen a hadsereg részére szükséges cikkeket készítő gyárak, lényegesen meg is növekedtek.

Igen nagy azonban azon gyári alakulatok száma, melyek a nyersanyagok, gépek árának nagy emelkedése miatt termelésükben lépést tartani nem tudnak és ha a nemzetközi piacon rövidesen jelentős olcsóbbodás áll elő, hazai vállalataink fenntartására nem lesz elegendő erejű az az állami támogatás, melyét a jelenleg érvényben levő iparfejlesztési törvény biztosít.

E szempontra figyelemmel és mert a világháború tapasztalatai alapján is minden államnak arra kell törekednie, hogy a lakosság minél szélesebb körű szükségleteit a hazai termelés kitudja elégíteni, ne legyünk a külföldre szorulva, tehát hathatós állami segítség nyújtásával a meglevő és támaszra szoruló gyári vállalatokat meg kell erősíteni, másrészt ingerlő kedvezmények nyuj-

tásával a hazai, sőt külföldi tőkét is újabb és újabb gyári vállalatok alakítására kell buzdítani.

E cél érdekében szükségesnek látszik olyan *új iparfejlesztési törvény* alkotása, mely könnyen ellenőrizhető feltételek mellett, bizonyos kategoriába eső gyári vállalatok alakítását, a jelenlegi állami kedvezményeken túlmenőleg, gépi berendezések és pénz segély nyújtásával támogatná.

Egy ilyen iparfejlesztési törvény kreálása különösen jó hatású lenne a hazai tőkével működő életképes kis és közép iparnak gyáriparrá fejlesztése körül.

Hazai gyáriparunk, mint fennebb jeleztük a legkülönbébb ágazatokban megszorodott. Ámde azok vezetéséhez szükséges technikai vezetőkben és szakmunkásokban több esetben, a hazai belterületben nincs egyáltalán, vagy nem elegendő mennyiségű munkás. Vállalataink tehát e hiányon, a külföldről importált szakerőkkel segítenek. Ezeknek itten tartása nem csak az új vállalatok fennmaradását teszik lehetővé, de azzal is szolgálatot tesznek a hazai iparnak, hogy az ide való és gyakorlatlan munkaerőket is kiképezik. Ennélfogva gazdasági és célszerűségi okok azt diktálnák, hogy hatóságaink ne gördítsenek akadályokat a *külföldi szükséges szakmunkások* beutazása és itt tartózkodása elé.

A kormánynak egy rendszeres iparfejlesztési politika bevezetése körül biztos tudomása kell legyen arról, hogy az országban hol és milyen gyári vállalatok működnek, miféle cikket és mennyiségben állítanak elő. Egy ilyen forrás munkára a hazai kereskedelemnek, sőt a közszállításokat kiíró hatóságoknak is nagy szükségük van, mert egyáltalán nincsenek tájékozva arról, hogy az országban milyen cikkek gyártatnak és a szükségletek a belföldön mely gyári cégektől szerezhetők be. A *hazai gyáripar termelési statisztikájának* és abból a *Hazai beszerzési források* című kiadvány megszerkesztése országos érdekességű és hasznos munka volna, amelyről a kormánynak kell gondoskodni, mert az egyes kamarák, vagy alárendelt hatóságok egyrészt egy ily mű összeállításához szükséges anyagi erővel nem rendelkeznek, másrészt az adatgyűjtést sem tudják az egész ország területére kiterjesztőleg eszközölni.

A pénz szükének és költséges, nehéz szállításának

megszüntetése vagy lényeges könnyítése érdekében, nem különben a kis tőkéek egybegyűjtése céljából igen célszerű lenne és nagy szükségét pótolna a *postatakarék pénztár és clearing forgalom* beállítása, újra szervezése. Bátrak vagyunk e régi közkiváalomnak itt újra hangot adni.

A nyugat felőli import relatióink kifejlesztése és az országban nem, vagy nem elegendő mennyiségben gyártott cikkekből a belpiac olcsóbb és állandó elláthatása érdekében égető szükségét elégitene ki a Clujban felállítandó *vám szabadraktár* engedélyezése. Mivel a megfelelő modern felszerelésű épületek e célra rendelkezésre állanak és a vám szabad raktárak egyben az itteni viszonyok egészséges kialakulására kétségtelenül jó hatással lennének és az árak olcsóbbodását is elősegítenék, ennél fogva az engedélyezés kérdését bátrak vagyunk ez atkalommal megújítani.

Pénzügyi, kereskedelmi és nagyipari köreink legaltalanosabb óhaja a cluji *érték és árutőzsde* felállításában csucsosodik ki. A részvényekben heverő sok száz millió tőke, a tervezett cluji értéktőzsde megnyitása esetén tulajnyomó részében mobillá válna és képes lenne a vállalatokat sujtó pénzszükén is segíteni, de mindenesetre friss vérkeringést vinne be közgazdasági életünkbe a részvény értékek felszabadulása által. Óhajunk és kérelmünk tehát az, hogy a kilátásba helyezett *tőzsde törvény* módosítása és unificálása a leggyorsabban megvalósuljon, hogy ez által a cluji tőzsde felállítását mi se akadályozhassa.

A kereskedelem terén sok zavart és akadályt okoz az, hogy az ország belterületén többféle kereskedelmi jog van hatályba és hogy a váltó törvény és jogszokások is eltérők. Az unifikálás terén célszerű intézkedés volna, ha a közgazdasági vonatkozásu törvénykezés terén lesz megteremtve az egységesség. Kivánságunk egységes és modern *kereskedelmi törvény*, liberális *védjegy*, *áruminta és szabadalmi törvény*, továbbá a *hágai nemzetközi váltótörvény* elfodadása és életbeléptetése.

A hazai ipart és kereskedelmet egyaránt sujtja a hatóságok részéről sűrűn elrendelt, de nem indokolt *kényszerű munkaszüneteltetések*. A törvény szabályozza azon napokat, melyeken az ipari munkának szünetelni kell, a nyílt bolthelyiségek bezárandók. Kamaránk nem csak

örömmel fogadta volt a kormánynak ide vonatkozó bölcs rendelkezését, hanem siettünk körlevélben hatóságainkat külön is figyelmeztetni és kérni, hogy indokolatlanul elrendelt munkaszünetelésekkel ne zavarják illetve akasszák meg a termelő munkát. Hiába fejtettük ki átiratainkban, hogy a világháború rombolásainak pótlása érdekében minden hazafinak minden pillanatot termelő munkára kell fordítania.

Hatóságaink — a törvénnyel ellentétben — egyre-másra adnak ki korlátozó rendelkezéseket, minek következtében a sérelmet szenvedő érdekelték panaszára kénytelen kamaránk mindegyre a hatóságoknál a kényszerű munkaszüneteltetések beszüntetése miatt interveniálni. Ez uton is kérjük a Miniszter urat, kegyeskedjék a belügyi Miniszter urral egyetértőleg gyökeres intézkedést fogantatosítani, hogy a hatóságok az ipari műhelyek és a boltok bezárását kizárólag a törvényben megállapított munkaszüneti napokra korlátozzák.

Sajnálattal jegyezzük fel, hogy az erdélyi részek ipari fejlődésében kiszámíthatatlan perspektívát nyitni hivatott földgáz kérdés, a tárgyalt évben sem haladt előre.

Az állami és magán-termelés az 1922 évben, a hivatalos statisztika szerint együttesen 250.093.998 m³ volt, de ez még mindig igen alárendelt mennyiség gázkutaink bőségéhez képest.

A gáz kihasználási concessiók tulajdonjogának rendezése és a gáznak az egyes városokba és elsősorban Clujba vezetése nagyon közérdekű lenne, mert a geológiai alakulatnál fogva ipari termelésre predesztinált hazarészünk méltó helyét akkor foglalhatja el, ha a földgáz értékesítés illetve felhasználás, a városok közszükségletére rendelkezésre fog állani. Épen ezért az államnak minden fáradságot és pénzt megér, e kérdés gyors és végleges megoldása.

A lakásínség városunkban és első sorban, Clujban a tárgyalt évben is még mindig oly arányu volt, hogy az ipari és kereskedelmi vállalatok erejük intenzivitását nem fejthették ki.

A magánosok részéről történt építkezések a nagy szükséglethez mérten csekély javulást eredményeztek.

Látható javulás csak akkor következik be, ha az állam maga fog jó példával előljárni és a különböző hi-

vatalok és különösen a katonaság elhelyezésére a szükséges hivatalos épületeket és tisztalakásokat létesíti.

Jótékony hatásu lenne, ha az üdvösnek látszott *építkezési törvény* rendelkezései szigorú végrehajtás alá vétetnének és az 5 milliónál nagyobb alaptőkével rendelkező minden vállalat kivétel nélkül köteleztetnék, a saját tisztviselőik lakás szükségleteiről új építkezés útján gondoskodni.

Egy ilyen intézkedés amily mértékben gyors ütemben enyhítene a túrheterlen lakásinségen, egyben a felpezsdülő építkezések által az építő iparral kapcsolatos iparágak üzöinek százai jutnának bő munkához és keresethez és fellendítené belkereskedelmünket is.

Ipari köreinkben folytonos a panasz a *betegségélyző pénztárak* ellen. Nemcsak az autonomia felfüggesztése és a pénztárak által felhajtott magas díjak fizetése ellen zúgolódnak, hanem azért is, hogy a beteg munkások nem kapnak gondos és megfelelő ellátást és így ellenértéket a befizetésekkel szemben. Különösen helytálló e panasz a pénztár székhelyén kívül eső városokban és községekben élő iparüzők és vállalatok sorában.

Kamaránk örömmel vette tudomásul a Közoktatásügyi Miniszter Urnak ama tervét, hogy az ország népoktatását a modern igényeknek megfelelőleg és az egységesítés szempontjából is reform alá óhajtja venni. A népoktatás reformjával kapcsolatban sürgős szükséglet ipari és kereskedelmi oktatásunkat is reorganizálni és azzal összhangzásba hozni.

Ha a tervbe vett közoktatási törvény az általános tankötelezettséget a 7 éves kortól kezdve mondja ki és minden ifjut a 4 elemi elvégzése után még 3 évig előkészítő (complimentar) cursus elvégzésére kötelezi, akkor jövőre csak 14 éves ifju és egyöntetű szellemi tudással kerülhel ipari és kereskedelmi pályára. Egy csapással meglesz tehát oldva az a régi közóhaj, hogy megfelelő iskolázottságu ifjak kerüljenek közgazdasági pályákra és hogy az inasiskolák valóban szakarányu és eredményes oktatást adhassanak az inasoknak.

Ez alapfeltétel szemelőtt tartásával oldandó tehát meg ipari és kereskedelmi szakoktatásunk reformja, melyen belül gond fordítandó arra is, hogy ép testben ép lélek lakozik, vagyis ipari és kereskedelmi pályára menő ifjak

díjmentes állami orvos-vizsgálatnak vettessenek alá, hogy csak is az illető ágazat végzésére megfelelő fizikumú gyermek kerülhessen tanulónak.

Az ipari pályán működők részére a szakrajz lévén legfontosabb, annak elsajátítása pedig megfelelően képzett szak-tanerőket igényel, tehát fontos állami feladat, hogy az állam saját költségen olyan *iparművészeti rajzakkadémiákat* állítson fel, ahol megfelelő kiképzést nyerhetnek az inasiskolák és ipari szakiskolák szakrajz tanárai.

Az ipari és kereskedelmi inasiskolák és felsőbb szakiskolák kiegészítésére, nézve kamaránk véleményét — a szakemberek meghallgatása alapján — részletes indoklással bátrak voltunk felterjeszteni, ezért csak arra kérjük a Miniszter Urat, hogy gazdaságunk jövőjére rendkívül fontos e kérdés gyakorlatilag helyes megoldásánál, kegyeskedjék véleményünket figyelembe venni és a hazai összes kamarának is módot nyújtani nézeteik és kívánságaik kifejezésére.

A szakoktatás kérdéséhez még csak azt vagyunk bátrak hozzá fűzni hogy miután számánál és termelő képességénél fogva igen jelentékeny államfenntartó osztály a *kézműves iparososztály*, tehát a jövő generáció nevelésére az állam fokozott gondosságot kel fordítson. A mai socialis helyzetben és lakásinség miatt, mely a jövőben sem fog változni, mind kevesebb kézműves van és lesz abba a helyzetben, hogy az inasokat lakással, étellemezzel és gondos felügyeletben részeltethesse és így inas neveléssel foglalkozhassék.

Ily körülmények mellett rendkívül fontos szerep vár az *Inas Otthonokra*, melyekkel az ország minden nagyobb városa benépesítendő lenne. Az otthonok létesítése állami közfeladat és így jelentős állami és közhatósági anyagi támogatásra lesz szükség, de azok felállítása által biztosítva lesz, hogy az inasok jövő számarányában számottevő apadás nem következhetik be és hogy az inasok socialis nevelése is az állam érdekeinek megfelelő szellemben fog történni.

A kereskedelmi és váltó forgalomban, főleg a külföldi összeköttetéseknel sok zavarra ad alkalmat a hazánkban érvényes kétféle naptár használata. Kamaránk *a naptárak egységesítése* érdekében már évek óta küzd. E kérdésben részletes előterjesztésünk a Miniszterium előtt fekszik,

ismétlésekbe bocsátkozni nem kívánunk, de e helyen is kérjük e kérdés gyors rendezését.

A városokban és az iparilag és kereskedelmiileg erősebb nagy községekben letelepedett iparosok és kereskedők részéről régi jogos törekvés, hogy *a heti vásárokon* az idegen községbe való iparosok és kereskedők megjelenése eltiltassék, mert azok a helybelieknek indokolatlan károsodást okoznak. Célzerű lenne e kérdést is egységesen, — de legalább hazarészünkben — kormány rendelkezéssel megoldani.

A mai közlekedési viszonyok mellett semmi indoka nincs különben sem a vásárolásnak, mert csak dologkerülést, feles kiadást okoz, tovább alkalmat szolgáltat a mulatozásra. Épen ez okból kamaránk nem hive az új vásárok engedélyezésének, ami pedig az utóbbi években sűrűn fordul elő.

Az egész országra kiterjedő *egységes és modern kamarai törvény* megalkotását az elmúlt évben is hiába vártuk. Reméljük, hogy az idő haladék alkalmas lesz arra, hogy a külföldi hasonló alkotások tanulmányozása alapján, a kor követelményeinek megfelelő törvény keljen majd életre.

Ezek után áttértünk az egyes gazdasági ágazatok részletes ismertetésére.

MEZŐGAZDASÁG

Mezőgazdasági helyzetünk a lefolyt évben sem javult. A lei romlásával arányban emelkedtek az ipari cikkek árai, míg a mezőgazdasági termelés maximálásokkal és rekvirálásokkal bénítottatott. A régi királyság aránytalanul kedvezőbb munkásviszonyai is erős versenyt csináltak terményeinknek, leszorítván azoknak árait.

Az időjárás, az 1922. évben is — mint a megelőző évben — kedvező volt, úgy az állattenyésztésre, mint a növénytermelésre. A hosszantartó szárazságot hónapokon át tartó esőzés követte. A szárazságban a legelők kiszültek, különösen a gyök- és gumósnövények fejlődésükben megakadtak. Az őszi hosszantartó esőzések pedig a betakarítási, valamint a szántás-vetési munkálatok végzését nehezítették, sokhelyen pedig lehetetlenné tették. A lefolyt év hőmérséki és csapadékmegoszlási viszonyairól a botfalusi cukorgyár meteorológiai megfigyelő-állomásától nyert alábbi adatok nyújtanak tájékoztatást:

Hónap	Légnyomás		Hőmérséklet (Cels.)			Csapadék miliméter		Csapadé- kos napok száma
	max.	min.	közép	max.	min.	havi össz.	max.	
Január	726.4	692.7	— 5.9	— 5.6	—23.2	29.4	9.5	13
Február	727.4	702.8	— 1.44	— 9.	—13.5	4.0	20	5
Március	724.8	701.9	— 6.03	—21.0	— 5.2	33.7	18.5	10
Április	713.2	703.0	— 8.3	—29.0	— 2.0	31.1	10.8	15
Május	724.7	709.4	—13.6	—29.0	— 3.6	96.7	14.0	20
Június	720.5	710.2	—16.76	—26.7	— 4.4	113.2	19.0	18
Július	721.7	706.5	—19.1	—32.4	— 5.8	82.3	24.5	8
Augusztus	735.1	722.5	—18.4	—30.0	— 9.4	114.8	38.1	7
Szeptember	723.5	706.6	— —	—29.5	— 2.0	98.9	23.0	15
Október	743.2	713.1	— 8.6	—23.0	— 3.7	25.0	9.7	17
November	730.9	703.6	— 0.51	—17.0	—16.8	53.4	11.2	17
December	715.2	702.0	— 6.93	— 1.5	—26.2	12.4	2.7	7

Növénytermelés és értékesítés. Míg a terméseredmények az időjárás mostohasága rontotta, a termelési kedvet

és lehetőséget hátrányosan befolyásolták a földreformmal járó bizonytalan helyzet, a meglazult közbiztonsági viszonyok, forgalmi korlátozások, a visszaható erővel hozott törvények, rendeletek, pénzhány, magas adóterhek és megannyi felsorolhatatlan mellékkörülmény. Damokles kardjaként lebegtek állandóan a gazdák feje felett az örökös maximálások, rekvirálások.

A gabonaneműek: buza, rozs, árpa, zab, gyenge termést adtak. Az őszi vetésterület azonban legalább 50 százalékkal csökkent az abnormális időjárás és a földreform következtében.

A kapások: tengeri, burgonya, cukor- és takarmányrépa augusztusig sinylették a szárazságot, azután pedig a szeptemberben beállott esőzések beérésüket és betakarításukat hátráltatták, nehezítették és drágították. A tengeri főként minőségileg gyengén sikerült. A gyök- és gumósnövények hozamát mennyiségileg emelték az őszi esőzések.

A bortermelés mennyiségileg kielégítő volt, a minőséget a szeptember elejétől szüretig tartó esőzések rontották. A borértékesítési viszonyok 1922-ben is rosszak voltak.

A konyhakerti vetemények kielégítő termést adtak, áruk azonban nem volt.

A mesterséges takarmányok, rétek, a csapadékban szűkölködő időjárásban mérsékelt termést adtak.

A dohánytermelés kielégítő volt, a szárítás nehéz volt a nyirkos, esős őszi időjárásban.

A gyümölcsfélék egyes vidékeken kielégítő termést adtak, értékesítésük azonban sok nehézséggel járt.

Az állattenyésztés, egészségügy és értékesítés. Állattenyésztésünk az elmúlt évben szembetűnő visszaesést mutatott. A megfelelő mennyiségű, minőségű és fajtájú apaállatokról való gondoskodás hiányának tulajdonítható, elsősorban, hogy szarvasmarha tenyésztésünk színvonala egyre jobban súlyodt. Ha ezek az állapotok 1—2 éven belül gyökeresen meg nem változnak, úgy állattenyésztésünk menthetetlenül visszaesik úgy, hogy évtizedek munkájára lesz szükség a tenyésztés feljavításához.

Lótenyésztésünk még mindig sinyli a háborúnak a tenyészanyagban tett pusztítását. A helyzet javítása céljából az Erdélyi Gazdasági Egylet ujonnan alakult lótenyész-

tési szakosztálya összeírta a még meglévő elsőrendű tenyészanyagot és feladataul tűzte ki a nemes vérben való tovább tenyésztés feletti őrködést.

Sertéstenyésztésünk terén nagyobb és tisztavérű tenyészetek száma megapadt.

A juhtenyésztés helyes irányba terelődésére meg van az igyekezet. Sajnos azonban nem áll elegendő mennyiségben megfelelő tenyészanyag rendelkezésre, Különösen nagy kereslet mutatkozik a cigája és helyenként a friezkosok iránt.

Baromfitenyésztésünk szinte azt mondhatnók szét-hullott. Elvértve is alig találunk tisztavérű tenyészeteket. Az állományt a baromfi kolera és egyéb betegségek igen sok helyen megtizedelték. Az állam segítségének a nyomait e téren sehol sem látjuk.

A méhtenyésztésre a lefolyt év kedvezőtlen volt. A nagy szárazságban a virágoknak nem volt elég nektár tartalmuk. Nemcsak a mézelés, hanem a szaporodás terén is rossz esztendő volt a tavalyi, mert rajzás is aránylag kevés történt. A méhészet ügyét az Erdélyrészi Méhész Egyesület ápolta kellő gonddal és hozzáértéssel.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A GABONASZINDICÁTUS

Az Erdélyrészi Gabonaszindikátus, — mely ezidő-szerint tagjai közé számíthatja a kolozsvári, brassói, marosvásárhelyi és részben a nagyváradi kereskedelmi és iparkama területén teleppel bíró gabonakereskedő érdekeltségeket — 1922 év március végén alakult meg. A csatolt területek kereskedőinek morális egyesületbe való tömörülését a szükségszerű gazdasági követe mények parancsolták. Bár az egyesületbe való tömörülés szüksége a szorosán vett erdélyi gabonakereskedő érdekeltségek részéről hangzott el elsőizben s bár az erdélyi érdekeltségek bocsájtották rendelkezésére az alkaluláshoz megkivánt anyagi eszközöket is, ugyszólván minden fentartás nélkül, minden előzékenység dacára is, nem sikerült az aradi és temesvári érdekeltségeknek a szindikátusba való bevonultatása.

A buza maximális árának eltörlése, nem különben a magas kiviteli vámok mérséklése iránt indított többrend-beli akciói sikertelenek maradtak. De a multak példáin okulva minden remény megvan arra, hogy jövőben a gabonavámok megállapításánál a kormány nem térhet ki a megszervezett gabonakereskedői érdekképviselőt óhaja elől.

Igen jelentékeny sikerének könyvelheti el a Gabonaszindikátus, hogy a csatolt területeken förtendő gabonaszállítmányok után az adóhivatalok nem szedik be a feladóktól az ugynevezett 1%-os timbru proportionált, sőt az illetékes helyről elhangzott ígérek szerint a rendelet téves értelmezése folytán beszedett illetékek is visszatérítést fognak nyerni. A CFR. kerületi igazgatóságok pedig minden esetben méltányolják a szindi átus tagjainak vagon kiállításra irányuló kérelmeit. Több al-

kalommal interveniált sikerrel a Gabonaszindikátus rek-
virálásra irányuló illetéktelen beavatkozások ellen és ugy-
szolván minden esetben sikerült tagjainak érdekeit meg-
védeni. S hogy a csatolt területek lisztellátásában bizo-
nyos nehézségek mutatkoznak, ez is kizárólag azon mu-
lik, hogy míg egyrészt a kormány mereven elzárkozik
attól, hogy a szindikátus tagjait maximális áron leendő
buza beszerzésében támogassa, addig szigorú büntetést
helyez kilátásba a gabonakereskedők részére, ha a maxi-
mális buzaárak túllépésével vásárolnak bizát.

A szindikátus a maga súlyával erőteljesen támogatja
a többi érdekképviselőket mindama működésében,
melyek a normális, szabad kereskedelem elérését cé-
lozzák.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Szövetkezeti ügy. Fogyasztási és értékesítő szövetkezett. A „Hangya” Szövetkezetek Központja, mint Termelő, — Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet élete forduló ponthoz jutott, amennyiben alapszabályai jóváhagyattak. Önálló szövetkezeti központnak ismertetett el. Új szövetkezetek alakítása engedélyeztetett. A szövetkezeti központ kötelékébe tartozó vidéki „Hangya” szövetkezetek száma meghaladja ma az ötszázat.

A központ az áruellátáson kívül a kötelékébe tartozó szövetkezetek ügymenete felett állandó felügyeletet és ellenőrzést gyakorolt. Tanácsokat adott, indokolt esetekben segélyeket nyújtott a hozzáforduló szövetkezeteknek.

A szövetkezetek üzletrésztőkéje 1920-ban 5,384,434 lei, míg 1921-ben 5,814.892 leít tett ki, az emelkedés 12.5%. A tartalékalapok kitettek 1921. évben 3,859.220 leit, ami az 1920-as évi 2,934.376 leivel szemben 21.7%-os gyarapodásnak felel meg. Ezekkel az adatokkal szembeállítjuk a forgalom adatait, amely 1920-ban 90,671.643 lei volt, 1921. évben pedig 100,965.785 leire emelkedett.

Gazdasági- és Hitelszövetkezetek. A kapcsolt területeken működő hitelszövetkezetek eddig az O. K. H. kötelékébe tartoztak, az elmúlt évben azonban a változott viszonyok követelményeinek megfelelően a volt budapest központjuktól elválva, külön önálló központot létesítettek a maguk számára Gazdasági- és Hitelszövetkezetek szövetsége címen Kolozsvár székhellyel.

A kapcsolt területen mintegy 700 az O. K. H. kötelékébe tartozott szövetkezet működik, amelyek 150.000 tagot számlálnak. Ezek mindegyike rendszerint családfő s így hozzátartozóikkal együtt mintegy millió lélekről szól-

hatunk. Bár a háború következményei ezen intézményeket sem kímélték meg, saját tőkék elérik a 10 millió leit. Kihe-lyezéseik kb. 26 millióra rugnak, amely összegnek a gazdasági életből való kivonása szinte katasztrófális lenne. Tagjai részéről mintegy 35 millió takarékbetétet kezel. A hitelszövetkezetek iránti bizalom a népnek máskor a ládafiában őrzött, a gazdasági életre holt tömeget jelentő leieit napvilágra hozta és hozza. A földmivelő nép igaz barátjainak tekinti a falusi hitelszövetkezeteket, mert ezek útján tudják csak megvédeni magukat az uzsorások karmaitól.

Állatbiztosító szövetkezet. A szövetkezeti intézmények közül az állatbiztosító volt az egyetlen, amelyet nem lehetett a kapcsolt területeken továbbra is egy központi szervezetbe tömörítve fenntartani. Sajnos ezek megfelelő anyagi erők hiányában kénytelenek egymásután mind felszámolni és ezzel az állatbiztosítás a kapcsolt területekre nézve megszűntnek mondható. — Tudomásunk szerint — a kapcsolt területeken egy biztosító intézet sem foglalkozik még ma sem ezen üzletággal, főként azért, mert az állatorvos hiány, gyógyszerek behozatali tilalma és az állategészségügyi intézkedések az orvos hiány miatt lazán való kezelése az állatbiztosítási üzletágot igen kockázatosná és ezért drágává is teszik. Az Erdélyi Gazdasági Egyletnek állandó gondját képezte az állatbiztosítás ügyének kedvező megoldása, ezért megkeresést intézett a Gazdák Biztosító Intézete R. T.-hoz, az állatbiztosítási üzletág bevezetése érdekében. Ennek nyomán az intézet meg is tette az üzletág bevezetése ügyében a kezdeményező lépéseket és a gazdaközönség megértő támogatása esetén hisszük, hogy az intézetnek a köz javára irányuló törekvése meg is fogja hozni a kívánt eredményt.

Tejszövetkezetek. A tejszövetkezetek főleg Marostordában és a Székelyföldön működnek nagyobb számban. Kíváncsinos volna, ha úgy a tej, mint egyéb szövetkezetek, amelyeknek — számuk korlátolt volta miatt — önálló központjuk ezideig nincsen, összpontosulnának egyrészt termelvényeik jobb értékesíthetése, másrészt pedig könyvelésüknek egységesen való vezetése és ellenőrzése, szükségleteiknek közösen olcsóbb áron való beszerzése céljából.

A Szociális Munkásbiztosító Pénztár és a gazdák.

már szüretkor lepincézve, megadózták, jogtalanul hátrányba kerülnének azokkal szemben, kik az adó leszállítása után veszik át olcsóbb adótétel mellett a termelők borait.

A néhai kormányzótanács a Kerületi Munkásbiztosító Pénztár ügykörét tudvalevőleg a mezőgazdasági munkásokra és alkalmazottakra is kiterjesztette. E körülmény igen súlyos anyagi terhet ró a gazdaközönségre, rendkívüli mértékben megszorítja az irodai munkákat. A gazda által hozott áldozatokkal szemben a pénztár megfelelő ellenszolgáltatást nem nyújt, a vidéken megfelelő számú orvos nincs. Végeredményben a magas biztosítási díj dacára, a gazdának beteg alkalmazottait saját költségén kell gyógyíttatni. E kötelezettsége a cselédtörvény révén kétszeres.

Allatkereskedelem. Hazarészünk éghajlati viszonyainál, fekvésénél és forgalmi összeköttetéseinél fogva is elsősorban és kiválólág az állattenyésztésre van utalva. Ez az a tér, mely gazdasági életének nagyobb fellendülést és tartós sikert biztosíthatna. Legelői, kaszálói és gazdasági termékei úgy lennének a legjobban értékesíthetők, ha azok egy magas kulturájú állattenyésztésnek képeznék az alapját.

A gabonatermelés még siker esetén sem tudná Erdélyt fellendíteni és fejleszteni, mivel a termés eredményt csak hosszú úton és temérdek szállítási költség mellett lehet a világpiacra hozni. Ilyen körülmények között a célszerűségi okok azt tanácsolják, hogy kivételre csak olyan termékeket állítsunk elő, melyek lehetőleg kicsiny térfogatban, igen nagy értéket képviselnek. Világos tehát, hogy Erdély közgazdaságának fejlesztése érdekében a legfőbb állami feladat az, hogy a főfigyelem hazarészünk értékes állatainak szakszerű fejlesztésére fordíttassék. Ezért lenne kívánatos az, hogy kormányzatunk az erdélyi részek ezen specialis szükségletét felismerve, az állattenyésztés itteni jelentőségére nagyobb súlyt helyezzen és éberebben őrködjék afelett, hogy a már meglevő híres állattenyésztetek az agrár reform következtében tönkre ne menjenek.

A állattenyésztés egyike a legmélyebb szaktudományoknak, melyhez nagy elméleti és gyakorlati ismeretek, éles szemlélődőképesség, mély belátás és a szenvedélyig fokozódó érdeklődés szükségesek. De nem is szolgálja oly intenzíven felkarolva a közgazdaságnak, az államnak és a népnek érdekeit, mint a helyes alapokra fektetett állattenyésztés. Az utolsó évtizedekben Erdély állat-

tenyésztése rohamosan fejlődött. Igavonó növendék — és tenyészállatait mind nagyobb és nagyobb mennyiségben szállították Magyarországra. Viszont az idevaló tenyésztőknek módjukban állott belföldi állatfajaikat az ottani elsőrendű tenyészetekből beszerzett apaállatok felhasználásával fokozatosan fejleszteni. Ami azért birt kiválóbb jelentőséggel, mivel az állattenyésztésben a hegyi vidék és térség egyoldalú behatása folytán a szervezetben előálló visszafejlődések, iegkönnyebben az időszakileg jól kiválasztott apaállatok kölcsönös kicserélésével volt eredményesen ellensúlyozható.

Ez okból és azért is, hogy a megfelelő gazdasági gépek is olcsóbban legyenek beszerezhetők és hogy gazdasági termékeinket mi is jobban értékesíthessük, fölötté kívánatosnak tartjuk azt, hogy úgy Románia, mind Magyarország eliminálva az érzelmeknek bizonytalan támpontot nyújtó politikáját, egymással szorosabb gazdasági kapcsolatba lépjenek.

Tojáskereskedelem. A tojás-export szakmában az 1922 üzleti év minden várákozáson alul, az elképzelhető legrosszabb volt. E kereskedelmi ágat a kiadott rendelkezések ugymondva megfojtották, az exportot beállították és még tárgyalások sem folytak annak enyhítéséről, dacára annak, hogy a tojás exportörök küldöttsége azt néhányszor kérte. A kérelem minden esetben elutasított azon indokolással, hogy a tojás drága a belföldi fogyasztásban és az 30 (harminc) baninál magasabb áron nem árusítható. Ez elutasító válasz ezer család kezébe adta a koldusbotot és a nemes valuta beözönlését akadályozta meg, mert tudvalevő, hogy tojást Anglia és Schweitz vásárolnak. Ez országok kereskedői, kiknek megkötött szerződéseik voltak. már előzőleg nehéz befektetéseket eszközöltek, mert a mi kereskedőink a háboruban szünetelő export miatt ugymondván teljesen pénztelenek voltak, a szállítás nem teljesítése miatt ez országok importörjei egyszer és mindenkorra eltávolodtak a mi országunktól.

De közvetlen belföldi gazdasági életünkben is rombolást vitt véghez a kivitelt betiltó rendelkezés, mert a tojás ára harmoniában kell hogy legyen a baromfi által fogyasztott gabona árával, ellenkező esetben parasztjainknak, kisbirtokosainknak nem fizetődik ki a baromfi tenyésztés, de főleg az olyan okszerű táplálás, amely

ellegendő legyen a tyuknak kellő mennyiségű tojás termelésére. Ennek természetes következménye az, hogy baromfi állományunk, amely pedig Európában második (első Oroszország) helyen állott, napról-napra fogy és míg 1922 februárban, amely hónapban a legnagyobb produkciónak kell lennie, ládák százai álltak megvételre a tojás piacokon 35—40 legfeljebb 50 banival, addig most a reakció hatása folytán, a tojásnak még 10%-je sem termeltetett a tavalyi mennyiséget véve alapul és a közönség kénytelen 80—120, sőt 150 banit is fizetni darabjáért.

Ez volt az idén, de ha gyors beavatkozás nem történik, úgy két év múlva nem kell az exportot eltiltani, hanem azon kell gondolkozni, hogy honnét importáljuk a tojást.

Kamaránk a tojáskereskedelem kérdésének a helyes megoldását nem csupán a tojáskereskedelem, hanem a termelés és fogyasztás szempontjából is rendkívül fontosnak tartja és épen ezért azt a javaslatot terjesztjük a Miniszter Ur elé, hogy ebben a kérdésben a kamarák és érdekelt szakegyesületek bevonásával országos értekezletet sürgősen összehívni és a szabályozást az ankét javaslatai alapján keresztülvinni sziveskedjék.

Gabonakereskedelem Mindazok a bajok és nehézségek, amelyeket a többi kereskedelmi szakmánál ismertettünk, ezt a szakmát is ugyanolyan mértékben érintették és akadályozták meg abban, hogy eredményeket tudjon felmutatni. Az erdélyi jóhírnevű cégek elvesztették összeköttetéseiket. Az erdélyi malmok és gabonakereskedő cégek Bukarestből semmi támogatást nem kaptak, csupán a korlátozó rendeletek egész özönét, amelyek új megkötéseket és újabb kötelezettségeket háritottak a szakmára. A bánáti és aradvidéki terménykereskedők meglévő intézményeik és számottevő szervezetségük következtében könnyebben tudtak a nehéz viszonyok között megoldást találni, de az Erdély belső részében dolgozó kereskedőket állandóan súlyosabb megpróbáltatások elé állította a gazdasági válság.

Az érdekeltek Clujon egy terménycsarnok felállítását tervezik abban a reményben, hogy ezzel sikerülni fog ennek a szakmának az érdekeit és a további biztos fennálását elérni. A terménycsarnok a környék gabonaforgalmát lesz hivatva lebonyolítani, tőzsdejellegű volna addig, amíg a clujli tőzsdét engedélyezik. A tőzsde megalakulása után azonban a terménycsarnok beleolvadna

a csiji tőzsde terménysztyálya és így működnek tovább.

Szőlőtermelés és borkereskedelem. A kivitel hiánya miatt az 1921—1922. évek készletei úgy a bortermelők, mint a borkereskedők pincéiben felhalmozódtak. Az általánosan nyomott forgalmi viszonyok, de különösen a pénzkrisis miatt, némely vállalat kényszereladásokat volt kénytelen tenni. Ezen okokból az általánosan fokozódó drágasággal ellentétben a borárak estek. Ez a körülmény, különösen a termelők egyesületeit és közvetlenül a termelőket érinti kedvezőtlenül. Különösen kritikussá válhat utóbbiakra nézve, kik az 1922. évben 50%-kal emelkedett munkabérekkel műveltetik szőlőiket s a szüretkor kialakult mustárak, nemhogy a termelési költségek emelkedése arányában magasabbak lettek volna, ellenkezőleg átlag 20%-kal alacsonyabbak voltak. A szakma nehézségeit fokozza, az a borfogyasztási adó kezelésében beállott változás, mely szerint a borkereskedelmi vállalatok kötelesek ezen adókat már akkor teljes összegben leróni, mikor a mustot vagy bort beraktározzák és ekként az úgy is túl magas adó kamatterheit is 2—3 évig viselni. A három év alatti apadás által az a ferde helyzet áll elő, hogy tényleg fogyasztásra nem kerülő bormennyiség után is fizettetik a fogyasztási adót. A régi eljárás az volt, hogy az adó csak a forgalomba került tételek után számoltatott fel s apadásra mustnál 10%, óboroknál 2% évente levonásba hozatott s a gyakorlatban a két % felemelhető volt az időnkénti ellenőrző leltározás szerint magasabb %-ra is, a pincék nedvesebb, vagy szárazabb volta szerint. A különben régi törvény új magyarázata szerint most egyszersmindenkorra 10% hozatik seprőre levonásba, de ezen levonás is csak feltételelesen engedélyeztetett az 1922. év szüretén, az esetleges utánfizetés terhének kötelezettsége mellett. Feltétlen szükségesnek tartjuk a Minister ur figyelmét ez uton is felhívni arra a körülményre, hogy a borkereskedelem által már átvett készletek után fizetett adók a törvényben szintén tekintetbe veendőek olyformán, hogy a még meglevő készletekre az adó szintén leszállíttassék. Különösen figyelmet érdemel e kérdés azért, mert a lepincézéskor való megadózás kötelezettsége csupán a kereskedőre nézve kötelező, a termelőre nem s az adó egyszerű leszállításával a bortermelők egyesületei és a kereskedők azon része, kik nagy áldozatokkal termelők boraít

Véleményünk szerint tehát, ha a bortermelés és kereskedelem válságos helyzetén kormányunk — kiviteli lehetőségek megteremtése által — nem is sokat segíthet, mert főkiviteli piacaink Galicia-, Lengyel- és Oroszország részint a valutáris viszonyok miatt, részint szeszfogyasztási tilalmak következtében részünkre egyelőre elvesztek, de nagy könnyebbséget szerezhethetne a boritaladó méltányos leszállításával és a leszállítás módjainak célszerű, gyakorlati keresztülvitelével.

Latba veendő e kérdésnél a kereskedelem érdekein kívül azon fontos körülmény is, hogy az adóleszállítás mezőgazdáink olyan részén segítene, kik nehéz munkájuk és nagy befektetésük árán Nagyrománia területének olyan részét adják át az intenzív megműveltetésnek, mely más mezőgazdasági célra — fásítás kivételével — egyáltalában nem alkalmas.

A világháború befejezte után diktált különböző békékkel az eddigi gazdaságilag egységes területeket szétszaktották anélkül azonban, hogy gondoskodtak volna arról, hogy a természet szerint való egymásra utaltság valamelyes gazdasági kapocs létesítésével megszakítást ne nyerjen. Így történt aztán, hogy azokat a régi piacokat, melyek borainkat felvették, teljesen elvesztettük. A régi belföldi piacok ma külföld lett, feltétlen *exportra* van tehát szükség, hogy a máris mutatkozó *tultermelés sulyos krízise* elől a kereskedő és termelő egyaránt meneküljön. Az export kérdését kétségtelenül lényegesen megnehezíti az a körülmény, hogy éppen azok a nyugati országok, melyek felvévő piacaink voltak, mint a megmaradt Magyarország, Ausztria és Németország, sokkal rosszabb valutával rendelkező országok. Ezt az akadályt azonban a kormány át tudná hidalni, de nem úgy, hogy egyszer megengedik a bort kivinni, de ugyanekkor a hordót nem és máskor fordítva. Az erdélyi borok leginkább házasításra alkalmasak és mint palackborok vásároltattak az említett országokban, tehát mint ilyen nehéz borok nem bírnak versenyezni belföldi piacon a sokkal olcsóbb regátbeli, vagy Arad és Nagyvárad vidéki könnyű borokkal. Ha tehát a belföldi piacra leszünk utalva továbbra is, az erdélyi szőlőtermelés teljesen a csőd felé halad s a legnemesebb szőlőtermelő vidékek bortermelése indul hanyatlásnak és vele együtt a borkereskedelem is. Hiszen a szó igazi

értelmében vett borkereskedelemről ma Erdélyben már beszélni sem lehet. Ma mindenütt csak ugynevezett lokális eladások történnek, vagontételekben eladás már esemény számba megy.

Speciális belső bajunk, — hogy a borkereskedelem nem tud megindulni, — elsősorban az, hogy nincs céltudatos gazdasági politika.

Itt van mint óriási nagyjelentőségű kérdés a szesz-főzés, ennek a kérdésnek helyes megoldásától nemcsak a szeszipar, hanem közvetlen a bortermelés kérdése is függ. Mitt tett itt a kormány?

Megengedte családtagonként 60 liter pálinkának adómentes főzését. Mi lett ennek az eredménye? az, hogy akkora mennyiséget a legtöbb termelő saját szükségletére nem használhatván fel, titokban eladja s így az adózatlan pálinkával a megadóztatott szesz nem tudván konkurálni, a szesziparban is válság állott be, a borfogyasztást a nagymennyiségű pálinka csökkenti s így egyszerre a kormány két nagyjelentőségű gazdasági tényezőt: a borkereskedelmet és a szesztermelést teszi tönkre.

Minden gazdasági célszerűségektől áthatott kormánynak fel kell bismerni azokat a gátló körülményeket, melyek bizonyos gazdasági tényezők működésére bénítólag hatnak, vagy azok kifejlődését gátolják s ezeket az akadályokat el kell hárítani, vagy megszüntetni.

Szintén súlyos teher a forgalmi adó, mert az soha sem egy százalék, hanem annyi százalék, ahány kézen megy át, amíg a fogyasztóhoz eljut.

Igen jelentékeny költség többletet jelent a bornál a vasuti szállítási költség, a vagon utánjárási díj s egyéb kiadások, melyek az amugy is terhes szállítási díjtételek mellett nagy összegekre rugnak, ami sok esetben egy távolabbi vidéken a bor versenyképességének a rovására megy. Amellett a vasuti szállítás *ma sem megbízható*. A forgalomba kerülő borok természetes voltának ellenőrzése nem elég intenzív. Ha a borok hamisítása esetleg költséges volta miatt nem fizetné is ki magát, a borok házasításának és keverésének számtalan olyan faja üzetik, mely törvény szerint nincs megengedve.

Mindent összegezve, a borkereskedelem fellendülését elsősorban is az export kérdésének megoldásától, az adómentes szeszfőzés betiltásától, a termelési és forgalmi adó

megszüntetésétől és a bor hamisításáról szóló törvény rendelkezéseinek szigorú végrehajtásától, valamint a vasuti szállítási díjtételek leszállításától, vagyis a díjkedvezmény megadásától várjuk.

Facsemete és szőlőoltvány. Ilyen vállalat kerületünkben csak egy van és erre nézve az 1922 év nem volt rossz.

Egy időben az igen nagy szárazság gátolta ugyan a növények fejlődését, de általában véve nem annyira, hogy ezek az által lényegesebb kárt szenvedtek volna. Nagyobb hátránnyal volt talán a hosszadalmas és bőséges őszi esőzés, amely ezt is, mint a gazdákat általában az őszi munkák keresztülvitelében észrevehetően gátolta. A mezőgazdaságban az őszi vetést csak nagyon nehezen lehetett elvégezni, az üzemben szokásos őszi szántást pedig teljesen lehetetlenné tette. A szőlőoltványokat kellő időben ki tudta szedni és a téli termelő helyre vinni, — a gyümölcsfa alanyokat azonban nem volt képes kiszedni, ez azonban nem volt baj, mert azok a telet állják a szabadban is.

Nagy hátrány volt az, hogy a különböző gyümölcsmagvakat nem lehetett ősszel elvetni, hanem homokba kellett rakni a pincékbe, előcsiráztatás végett. Az elvetést tavasszal fogja végezni, mihelyt ezt a talaj állapota megengedi.

Terményei iránt nagy az érdeklődés, úgy, hogy alig fogja tudni elintézni a beérkező megrendeléseket. Jövő évben azonban a termelést ehez képest fokozni fogja. Csodálatos ugyan, hogy különösen a szőlőoltványokat aránylag simán el tudja helyezni akkor, amikor a bornak egyáltalán nincsen kereslete. Persze a szőlőoltványok árai nem állanak arányban a munkabérekkel. A munkabér átlagosan a háboru előtt 1 lei volt, most 40 lei. A szőlőoltványok akkor 2—300 leibe kerültek, mostani áruk pedig 3—4000 lei. Amikor a munkabér tehát negyvenszeresre fölment, a szőlőoltványok árai husszorosan sem nagyobbodtak. Ennek dacára, hogy veszteséggel nem dolgozik, annak köszönhető csak, hogy a szőlőoltványok előállításánál oly nagy gyakorlata van, hogy az által a fogamzási eredmény sokkal nagyobb ma, mint volt háboru előtt. Akkor 3% l-a anyaggal még volt elégedve, most pedig elér 40—60% fogamzást.

Gyümölcsfában a kereslet különösen nagy, ezeknél az árak is arányban vannak a munkabérek és egyéb kiadásokkal. Ezekben a kereslet még nagyobb lesz akkor, ha az agrárreform véglegesen elintéződik, amikor a régi gazda biztosan fogja tudni, hogy mi marad birtokából rendelkezésére és az új gazdák is tudni fogják, hogy tényleg megmarad-e nekik a most kiosztott föld.

Nagy hátrány az, hogy nem áll elég nagy földterület e cég rendelkezésére. Háboru előtt üzemét kb. 400 holdon folytatta, most pedig visszaszorult kb. 160 holdra. Az agrárreform folytán ugyan a saját földeiből nem vesztett el semmit sem, de a gazdák vesztették el földeiket, kiktől azokat bérelte.

Ami a munkásviszonyokat illeti, — azokkal általában véve meg volt elégedve. Napszámos van elég. Az emberek az országban levő viszonyokhoz képest elég szorgalmasak és azt lehet mondani, hogy a becsületérzésük ma talán nagyobb, mint volt a háboru előtt. Akkor gyakran volt szükség őket megbüntetni, ma ez, — el lehet mondani, — teljesen szükségtelen, mert a rájuk bízott munkát elég jól és pontosan végzik. Háboru előtt alig lehetett az itteni munkásokkal általános munkákat végeztetni, ma már annyira haladt, hogy majdnem minden munkát ilyformán végeztet embereivel. Ez által kevesebb embert kell foglalkoztatni, amellet az emberek sokkal nagyobb bért keresnek, minthogyha tisztán napszámban dolgoznának. A napszám az elmúlt évben 25—60 lei volt, általános munkáknál 60—80 leit is kerestek az emberek.

Az előállított szőlőoltványok, gyümölcs és egyéb fákat tulnyomó részben az egész országban adja el. Kézből kevés eladás történik.

A messzire eladott áru árának az árát azonban megdrágítja nagyon a túl magas vasuti szállítási díj. Háboru előtt, ahogy Európának összes vasutai, úgy a román állam vasut is mindennemű élő fát és szőlőveszszőt egy mérsékelt díj mellett gyorsárúként szállított. Ezen mérsékelt díjtétel — tudomásunk szerint a nyugati államokban ma is fennáll, — ellenben országunkban eltöröltetett. Nagyon fontos volna, ha a régebben alkalmazott mérsékelt szállítási díjtételt az élő növények szállításánál újból érvénybe léptetnék, mert az által a messzebbre eső országrészekben is könnyebben el lehetne helyezni az előállított növényeket.

BÁNYASZAT

A hivatalos statisztika adatai szerint az ország bányáiparának produkciója 1919 év óta, amely évben az összérték 537,797.028 leit tett ki, az 1922 évben 3.604.808.220 leire emelkedett.

Az ország bányáiparában első helyen áll a *petroleum*, mely állandó tempóban fejlődik és a háborus károk pótlása folytán, cca 4—5 év múlva el lesz érhető a háboru előtti termelés aránya. A kitermelt nyersolaj feldolgozásával az 1922 évben 65 petroleum finomító foglalkozott, amelyek összesen 1.212.883 tonna *nyers anyagot* dolgoztak fel. Ebből 285.097 tonna *benzin*, 214.473 tonna *világító olaj*, 112.968 tonna pedig *ásvány olajra* esik. A benzin termelésnek csak 26%-a, a világító olajnak 41%-a kelt el a belpiacokon, az anyag többi része exportra került, mely 1922 évben 346 ezer tonnáról 435 ezer tonnára emelkedett. A kivitelnél a benzinben esés, az ásványolaj exportjában emelkedő a tendentia.

A *földgáz* felhasználása lassu haladást mutat. Az állami és magán kitermelés az 1922 évben összesen 250.093.998 m³ volt.

A fémek közül az arany bányászat mutat legnagyobb fejlődést, míg az ezüst kitermelés óriási visszafejlődésről tesz tanubizonyságot. Az *aranybányászat eredménye* az 1922 évben 1337 kgr. volt, melynek a világgpiaci ár után számított értéke 148.813.903 lei. Az ezüst tulnyomó részben az állami bányákban, az arany pedig nagyobb részben a magán bányákban kerül kitermelésre.

A *vörösréz* gyenge emelkedést mutat, míg az *ólom- és vasbányászat* adatai általában kisebb fokú eredményt mutatnak.

Örvendetes a *sóbányászat* fellendülése, amennyiben a háboru után hanyatlás volt. Az 1921 évi termelés

232.818 tonna volt, de az 1922 évben cca 60 ezer tonnával több volt az eredmény. 1922 évi sóbányászat értéke 171.127.200 leit tett ki, ami 60 millió leinyi többletet jelent.

A *kőbányászat* terén az 1921 évi eredménnyel szemben, majdnem 1/2 millió tonnás termelési többlet konstatálható.

A *szén* kitermelés adatai intenzív fejlődést mutatnak és az 1922 évi eredmény 300 ezer tonnás emelkedést tüntett fel az 1921 évvel szemben. A széntermelésben Erdély vezet az összprodukció 73%-ával.

Pyrit bányászat. Az 1922 év gazdasági szempontból nem volt kielégítő, mert pl. a trimpoelei, rodnavechei, borsai és aniesi bányákban a pyrit, mint kizárólagos főtermék termeltetik és a mai berendezés mellett képes volna a bányákban 50.000 tonna ércet termelni, míg az elmúlt évben alig 10.000 tonnát szállíthatott el.

Ennek az aránylag kicsi szállításnak az volt az oka, hogy az államvasut nem tudta a szükséges vagonokat megfelelő mennyiségben rendelkezésre adni, amely okból a bányák fejlődését csak akkor lehet remélni, ha a vasut el lesz látva megfelelő mennyiségű vagonnal és hogyha a vasut a szállítások eszközzésére a vagonokat akadálytalanul rendelkezésre is adná.

A vagonhiány okozta csekély szállításból kifolyólag, a fenti bányákban ma körülbelül 14.000 tonna érc van kitermelve.

A rendelkezésre állott nagy nyersanyag mennyiség dacára, a bányák csak redukált mérvben működtek, aminek következtében e bányák környékén igen sok munkás van munka nélkül.

Figyelembe vevén, hogy a belső szükséglet fedezésére a fenti bányák termelőképességének alig 1/3 része lett kiaknázva, biztos, hogy ha vagon kielégítő számban volna, nemcsak háromszor akkora munkás létszámot (még körülbelül 1200) lehetne alkalmazni, hanem az export révén valutánk javítására is nagy mértékben közreműködhetnék.

Földgáz. A földgáz termelés és általában a földgáz ipar tekintetében a múlt évben fontosabb intézkedések nem történtek. Az állami termelésben befejezést nyert a kissármási 16. számú új kut kiásása.

Ebben az évben nagyobb gázvezetékek nem épültek. Kiágazó vezetékeket rendezett be a Kissármás-, Torda-, marosujvári fővonalhoz, a tordai üveggyár. A szétosztási hálózatot kibővítette a Torda városi földgáz rt.

A kissármási gázmezők az év végén naponta $2,274.439 \text{ m}^3$ gázt szolgáltattak. Az elfogyasztott mennyiség átlag 246.547 m^3 földgáz volt naponta.

Az egész évi fogyasztás $89,989.635 \text{ m}^3$ -t tett ki és ebből felhasználtatott ipari célra $84.291.765 \text{ m}^3$ fűtésre $5,593.492 \text{ m}^3$ és világításra 104.378 m^3 .

A földgáz átlagos ára az év folyamán 16.4 bani volt m^3 -ként.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

KERESKEDELMI SZAKOKTATÁS

KERESKEDELMI AKADÉMIA, MAGYAR TAGOZAT.

Az 1921—22. tanév története.

Az akadémiai magyar tagozat ez évvel fenállásának 20-ik évét ünnepelte, de egyuttal zárta is működését.

A beírások október 1—5-ig eszközöltettek és pedig a cluji államtitkárság 11560—921. sz. rendelete alapján csupán a II. évfolyamra, mivel ezen rendelet értelmében e tanév végével az akadémia magyar tagozata megszűnt. Tehát az első évfolyam nem is volt megnyitható.

Az első félévre beiratkozott 82 rendes és 2 rendkívüli hallgató, a második félévre 82 rendes hallgató.

A tanulmányi program kettős irányzatú volt ez évben is: áru- és bank. A hallgatóknak az önálló munkásságba való bevezetésére és az előadásokon szerzett ismeretek kiegészítése végett, helyszűke miatt csak a jogi és a könyvvitel kiegészítésére szolgáló folyószámlai szeminárium működött.

A hallgatók legnagyobb része szorgalom és eredmény tekintetében a követelményeknek megfelelt. Az első és második félév kolokviumait valamennyien sikerrel tették le.

A szeptemberi záróvizsgálatra 2 hallgató jelentkezett, akik a vizsgálaton megfeleltek a követelményeknek.

Az évvégi záróvizsgálatra 84 hallgató jelentkezett, akik közül egy az írásbeli vizsgálatok alatt visszalépett. Az írásbeli vizsgálatokat három csoportban május 22-31-ig tartottuk. Ennek eredményeképpen valamennyien szóbeli vizsgára állhattak. A szóbeli vizsgálat június 12-24-ig, naponta 8—1-ig és délután 3—8-ig tartattak, a melyet Ciorteau Aurel ur akadémiai rektor, mint elnök és Popoviciu Virgil ur timişoarai kerületi kereskedelmi felügyelő, mint

társelnök, még pedig mint a közoktatásügyi miniszter ur megbízottjai vezették.

A szóbeli vizsgálaton a hallgatók oly szép eredménnyel feleltek, hogy csupán szóbeli tárgyból 1 hallgató utasított javítóvizsgálatra. A záróvizsgálat végeredményeképpen megfelelt 66 hallgató, nem felelt meg 17 hallgató 1—1 tárgyból. Ez utóbbiak 2 hónap múlva javító vizsgálatot tehetnek.

A tanári kart az eredményért az elnök urnak őszinte szívből jövő elismerő szavakkal és dicsérettel halmozták el.

Az akadémia II. évfolyamának tanári kara 11 tagból állott. A tanári karból a tanév elején vált ki dr. Vincze Frigyes ig.-tanár és dr. Luckhaub Gyula tanár. Mindketten kiváló erősségei voltak az akadémiának, távozásukat igen sajnáljuk.

A hallgatók közül többen vettek részt az intézet helyiségében tartott esperantó kurzuson. A vidéki hallgatók arcképes féláru kedvezményes vasuti igazolványt kaptak.

Pénzintézeteink önkéntes áldozatkészsége folytán jutalmazásokra és segélyekre e tanévben összesen 6601 leut adományoztak, melyből a következő arra érdemes hallgatók kaptak jutalmat, illetőleg segélyt: Bonna Gyula 200, László Kálmán 200, Bidermann Jenő 100, Kováts Béla 100, Horváth Anna 100, Molnár Jenő 100, Orbán Miklós 100, György Lajosné 150, Lengyel Anna 150, Pálfi Kálmán 150 és Pálfi Sándor 150 leut. Összesen 1500 leut.

Az akadémiai (főiskolai) hallgatók létszámának táblázatos kimutatása 1902—1922.

Év	Első éves hallgató	Másod éves hallgató	Összesen
1902—03	17	—	17
1903—04	16	6	22
1904—05	17	13	30
1905—06	21	10	31
1906—07	27	15	42
1907—08	36	17	53
1908—09	32	23	55
1909—10	32	19	51
1910—11	33	26	59
Átvitel	231	129	360

Év	Első éves hallgató	Másod éves hallgató	Összesen
Áthozat	231	129	360
1911—12	48	33	81
1912—13	45	35	80
1913—14	15	31	46
1914—15	13	10	23
1915—16	20	5	25
1916—17	18	3	21
1917—18	30	13	43
1918—19	41	22	63
póttanfolyam	—	116	116
1919—20	66	11	77
póttanfolyam	—	62	62
1920—21	96	30	126
1921—22	—	87	87
Összesen			1210

*A felső kereskedelmi iskola rendes tanulóinak
táblázatos kimutatása 1878—1922.*

Év	osztályok száma	tanulók száma	Érettségi vizs- gát tett tanulók száma
1878—79	1	15	—
1879—80	2	25	—
1880—81	3	31	5
1881—82	3	63	7
1882—83	3	90	9
1883—84	3	110	23
1884—85	3	125	26
1885—86	4	144	22
1886—87	4	166	23
1887—88	6	193	54
1888—89	5	188	43
1889—90	5	194	41
1890—91	6	212	65
1891—92	6	228	58
1892—93	6	270	48
1893—94	7	297	74
1894—95	6	262	82
1895—96	6	236	83
Átvitel	79	2849	663

Év	osztályok száma	tanulók száma	Érettségi vizsgát tett tanulók száma
Athozat	79	2849	663
1896—97	6	235	62
1897—98	6	258	78
1898—99	6	263	90
1899—1900	6	249	68
1900—01	6	255	74
1901—02	6	262	86
1902—03	6	272	84
1903—04	6	271	80
1904—05	6	261	77
1905—06	6	256	76
1906—07	6	253	73
1907—08	7	269	75
1908—09	6	258	72
1909—10	6	251	69
1910—11	6	266	57
1911—12	6	239	60
1912—13	6	225	58
1913—14	6	219	60
1914—15	6	197	57
1915—16	5	186	72
1916—17	5	161	41
1917—18	4	191	60
1918—19	5	205	—
1919—20	5	162	112
1920—21	3	133	52
1921—22	3	135	26
1922—23	3	124	48
Összesen	8905	2430	

FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLA

Az 1921—22. iskolai év története.

1. A tanév megnyitása a tanulók létszáma.
 Augusztus 29-én tartotta a tanári kar alakuló értekezletét. A tanulók felvételét szept. 1—4. napjain végezte, Szeptember 5-én volt a tanév ünnepélyes megnyitása, az osztályrendezés és a fegyelmi szabályok felolvasása. A rendes tanítás szeptember 6-án kezdődött meg.

A tanév megnyitása előtt augusztus 30 és 31-én

tartattak a javító vizsgálatok, amelyre 21 tanuló jelentkezett, kik közül 2 osztályismétlésre utasítottak, míg a többiek sikerrel tették le a javító vizsgálatot.

A rendes felvétel során 131 tanuló iratkozott be. Későbbi időpontban 4 tanuló kapott felvételi engedélyt a tankerületi főigazgató urtól, akikkel együtt a beírt tanulók száma 135.

2. *Tanári kar.* Még a tanév megnyitása előtt megvált az intézet kebeléből Dr. Vincze Frigyes és Dr. Luckhaub Gyula, mindketten repatriáltatták magukat. Dr. Abrudbányai Sándor a tanév megnyitása előtt halt meg. A cluji államtitkárság 26595—1921, sz. rendelete szerint 1921 szeptember 1 hatállyal kineveztettek a volt tanári kar tagjai még pedig: 1. Szentkirályi Sámuel i. igazgató, rendes tanárrá a kereskedelmi tudományok tanszékére; 2. Frána Péter i. rendes tanárrá a francia- és német nyelv tanszékére; 3. Vaska Dezső i. rendes tanárrá a matematikai-fizika tanszékére; 4. Benguerel Oszkár helyettes tanárrá, a francia- és német nyelv tanszékére, a román tagozatra való érvényességgel is. Kineveztettek ugyan ezen rendelettel ez intézethez első ízben: 5. Viciu Elek rendes tanárrá, a román nyelv tanszékére, a román tagozatra is érvényes hatállyal; 6. Dr. Kováts S. János i. rendes tanárrá, a magyar- és francia nyelv, valamint a történelem tanszékére; 7. Cseke Domokos i. rendes tanárrá, a földrajz- és vegytan-áruismeret tanszékére. Mint óraadó tanárok megbízást kaptak a f. tanévre Staudner Gyula, Dr. Nagy Ferenc és Boskovitz Imre.

3. *Tanulmányi és fegyelmi állapot.* A tanulók tanulásbeli eredménye megfelelőnek mondható, ami azonban csak a megfeszített tanári munkának köszönhető. A tanulók gyenge háborús alapismerettel rendelkeztek, amihez a szülők nemtörődősége, családi nyomor, létfenntartási küzdelem, primitív lakásviszonyok stb. járultak. Sok javítani való lesz még velők szemben a kötelességtudás tekintetében is.

Az erkölcsi nevelésre kiváló gond fordítottak ennek köszönhető, hogy a tanulók fegyelmi állapota az egész éven át jó volt. Örömmel állapítjuk meg, hogy egyetlen fegyelmi eset sem volt, amely az igazgatói megfedésnél komolyabb beavatkozást kívánt volna.

4. *Egészségi állapot.* Az egészségi állapot január hó kivételével kitűnő volt. Janárban városszerte influenza járvány lépett fel és anyira elhatalmasodott, hogy az összes iskolákat rövidebb-hosszabb időre be kellett zárni. Csupán három napig szünetelt a tanítás, amely idő alatt a tantermek dezinficiáltattak. A mulasztások tulnyomó részben ünnep alapján történtek. Az intézet orvosa az összes tanulókat több ízben megvizsgálta, egészségi állapotukat kitűnőnek találta.

5. *Gyárlátogatások, kirándulások.* A tanítás eredményesebbé tétele érdekében a tanulók a lefolyt tanévben több helybeli gyártelepet látogattak meg tanári vezetés mellett. Így a helybeli áll. dohánygyár hatalmas üzemét, a városi gázgyárat, a Heinrich-féle szappangyárat látogatták meg, míg az E. K. E muzeumban a szövés-fonás gyűjteményét szemlélték meg, továbbá az áll. gyufagyárat, A Czell-féle sörgyárat látogatták meg szakszerű vezetés mellett. A gyárlátogatásokat megelőző tanórákban a vegytan-áruismeret szaktanára szakszerű magyarázatokkal hívta fel a tanulók figyelmét a látnivalókra.

Azonkívül a város környékén tett kisebb-nagyobb kirándulásokkal is lehetővé tették az ifjuságnak, hogy testüket, szellemüket a szabad mozgásnak, játéknak, sportban felfrissítsék s a vidék szépségeiben nyönyörködjenek. Így május 6-án egész napi kirándulás volt, az egész ifjusággal a bácsi erdőben, utközben megtekintvén a Donát ut végén levő mészegetőt, s a bácsatoroki kőfejtő üzemét. Május 21-én az intézet ifjusága 5 tanár vezetése mellett Tordára és a Tordai-hasadékba rándult ki teher autókkal. Május 28-án szintén egész napos kirándulás volt, az összes állami iskolákkal együtt a monostori erdőben.

6. *Látogatások* Az iskolát Dr. Seni Valér tankerületi főigazgató ur 1921 november 23 és 24-én hivatalos látogatásával tisztelte meg. A látogatás a délutáni órákra is kiterjedt. Szerzett benyomásait és észrevételeit hosszabb értekezleten ismertette a tanári karral. Az intézet működésével meg volt elégedve. Az 1922 április 28-án Dr. Juga bucaresti főinspector és Ciorteá Aurél akadémiai rektor urak látogatták meg az intézetet. Megelégedéssel távoztak.

7. *Iskolai szünetek és ünnepek.* Ugy a karácsonyi, mint a husvéti szünidő a hivatalosan előírt, 16 illetőleg 14 napig tartott. Az igazgató ezen kívül három igazgatói szünnapot engedélyezett.

A nemzeti ünnep napján, május 10/23-án iskolai ünnepély volt tartva a feldiszitett tornateremben, a román tagozattal közösen. A nap fontosságát és történelmi jelentőségét Horea Avram tanár románul, Dr Kováts S. János magyarul méltatta, igen szép lendületes beszédben.

8. *Szertárak.* Fizikai szertár, vegytani laboratórium s áruismereti muzeum a román tagozat kezelésében vannak. Ez iskolai évben ismét használhatta azokat. Teljesen használhatóvá tételére, újabb pótlásokra és beruházásokra van szükség.

9. *Tanári könyvtár.* Szintén mindkét tagozat közös használatában van. Újabb beszerzéseket nem eszközöltek. Az állomány 2690 mű 4178 kötetben.

10. *Ifjusági könyvtár és olvasó szoba.* Ez évben végre külön kis szobát kapott elhelyezésre. A folyósok és hálótermekből állandóbb helyre szállíthatta a meglehetősen megrongált könyvtárszekrényeket. A sokszori költözködés, rongálódás, elkallódás és egerrágás után végrehajtott könyvtári rendezés alkalmával 865 használható, jó állapotban levő mű találtatott. A könyvtár őre Dr. Kováts S. János volt.

Olvasó szobánkban a régi évekhez hiven a tanulók rendelkezésére állott egy csomó napi, szépirodalmi és szaklap.

11. *Ifjusági segítő egyesület és segélykönyvtár.* 1916 óta működik. Készpénzvagyona 1627.50 L. Vele kapcsolatos az ifjusági segélykönyvtár, amelynek külön kezelt vagyona 1100.54 L, könyvhasználati díjakból gyűlt egybe. Az ifj. segélykönyvtár állománya az év folyamán önkéntes ajándékozásokból 43 darabbal szaporodott, tehát az évvégén a könyvállomány 273 darab. Ezek közül a szegényebb sorsu tanulók között kiosztatott az év folyamán 205 drb. A könyvállományból mintegy 70 drb., azonban selejtes, régi példány, amelyeket már tan-
könyvül használni nem lehet.

Könyvhasználati díjakból begyűlt az idén 673 leu, amit újabb beszerzésekre fordítottak.

12. *Torna, atletika, tánc.* A tornatanítást több évi

szünet után az idén ismét megkezdte. Az új tanterv fokozatos bevezetése folytán ez évben csak az I. évfolyam részére tarthatott torna órát. Az ifjak a tanári kar engedélyével a különböző ifjúsági sportkörök és cserkészcsapatok tagjaként szerepeltek és több versenyben szép egyéni technikájukkal tűntek ki. Cél jövőre egy cserkészcsapat összeállítása, azzal a főcéljal, hogy a tanulóifjúságot inkább ez, mint a football kösse le.

13. Alapítványok. Alapítványaik azt a részét, amelyek betétkönyvekben, tehát készpénzben voltak, a román keresk. akadémia igazgatóságától már visszakapta. Az értékpapirokban levő alapok még nincsenek rendezve.

14. Internátus. Az intézet internátusa e tanévtől kezdődőleg állami kezelésbe ment át. Berendezését és felszerelését kiegészítette úgy, hogy most ismét 100 bennlakót tud befogadni. Ebből a kereskedelmi iskola két tagozata részére 20—20 hely áll rendelkezésre.

15. Évzárás. A felső osztályban a tanítás május 19-én fejeztetett be; az osztályozó értekezlet május 20-án volt, amelynek eredményeként mind a 30 tanuló megfelelt és érettségi vizsgálatra bocsátható volt. Az I. és II. osztályban eredetileg június 25-re tervezték a tanítás befejezését, azonban újabb felső hatósági intézkedés folytán június 15-én fejezte be. A bizonyítványokat és jutalmakat házi ünnepély keretében június 30-án osztotta ki.

Érettségi vizsgálatok.

Szeptemberi terminusra, javító- és pótérettségi vizsgálatra 13 jelölt jelentkezett. A vizsgálat írásbeli részét szeptember 12—16-ig, a szóbeli részét szeptember 24-én tartotta meg. A vizsgálaton Candrea László főig. helyettes ur, mint a közokt. min. ur megbízottja és dr. Tosa Gyula min. tanácsos ur, mint keresk. min. ur, megbízottja elnököltek.

Áttérés a 4 évfolyamu felső kereskedelmi iskolára.

E tanévvel nagy jelentőségű változás kezdődött iskoláinknál. A megvalósulás stádiumába lépett a felső kereskedelmi iskoláknak 4 évfolyamra való kibővítése. A cluji közoktatásügyi államtitkárság 760—1921. sz. a. kiadta a négy évfolyamu felső keresk. iskolákra vonatkozó

óratervezetet és az első osztály tantárgyainak vázlatos anyagát. A 17217—1921. sz. rendelet fokozatosan való-sítja meg az új programmot, amennyiben e tanévvel ren-deli el annak megkezdését, meghagyván a középső és felső osztálynak mint szerzett jogot, azt az előnyt, hogy a harmadik év végével tehessen érettségi vizsgálatot. Az utolsó ilyen vizsgálat tehát az 1922—23 tanév végén lesz. Az első osztályt ez iskolai évben már az új programm szerint tanítottuk, míg a középső és felső osztályban az 1916. évi 99.000 sz. hivatalos tanterv és a cluj-i közokt. államtitkárság 9183—1921. sz. kiegészítő rendelete alap-ján tanítottak. A következő iskolai évben csak a felső osztályra vonatkozik ez a kedvezmény.

Kereskedőtanonc-iskola.

A kereskedőtanonc-iskola az 1921—22. tanévben 85-ik iskolaévvét fejezte be. A beiratások szeptember hó 14-én voltak. Beiratkozott 87 tanuló. A tanítást szeptem-ber hó 15-én kezdte, a tanterv és órarend alapjául szol-gált a Ministerul Instrucțiunii Secretarul General Cluj, 31371—1920. sz. Ordin circular-ja. A tanítás az egész éven át zavartalanul folyt.

A kereskedőtanonc-iskola fenntartója a helybelyi ki-váltságos kereskedő társulat. A fenntartó és a kereskedelmi akadémia között létrejött megállapodás alapján a neve-zett kereskedő társulat részéről 26—1880. sz. alatt kelt közgyűlési határozatból kifolyólag „a kolozsvári kereskedő társulat által fenntartott alsó kereskedelmi (tanonc) iskola a kolozsvári felső kereskedelmi tanoda helyiségébe tété-tik át s azon intézet tanára vezetésére bizatik“, vagy a kereskedelmi akadémia, illetve felső kereskedelmi iskola szerves, kiegészítő részét képezi, vagyis egyik tagozatát alkotja.

A tanonc iskolát az év folyamán a tanfelügyelő ur és a fenntartó testület részéről látogatták meg.

A tanítást június 16-án fejezte be, 17-én tartotta az előzetes osztályozó értekezletet és 18-án a vizsgát. A vizsgálaton a fenntartó testület részéről, továbbá több érdeklődő kereskedő és szülő jelent meg. A vizsgálat eredményével az elnöklő urak teljesen meg voltak elégedve.

KERESKEDELMI AKADEÉMIA ROMÁN TAGOZAT

Átmenet a 2. éves tanfolyamtól a 3. évesre. A Cluj-i Kereskedelmi Akadémia nacionalizálásától számítva második évét tölti be. Keresztül ment már az újjászervezés kezdetének nehézségein, melyeket a közoktatásügyi Minisztérium hivatalos tényezőinek megértő magatartása és az első tantestületet alkotó szakférfiak érdek nélküli, szorgos munkája segítségével könnyen legyőzött.

Az akadémiának 1920 évi november hónapban történt nacionalizálása és újjászervezése reális szükséglet volt.

Az egész 1902—1920 évek közötti idő alatt a hallgatók legnagyobb része érettségizett ifjak közül került ki. Ezen ifjak, valamint a felső kereskedelmi iskolát végzett ifjak előképzettsége között, magától értedődik, számot tevő különbség volt. Amazok alaposabb általános képzettséggel bírtak, azonban minden szakképzettség nélkül, míg emezek éppen megfordítva nagyobb szakképzettséggel bírtak. Ezen különbség elenyészésének az első évben kellett megtörténnie, oly értelemben, hogy a gimnáziumi végzettséggel bírók közeledjenek a szakkismeretek magaslatahoz, mellyel a felsőbb kereskedelmi iskolát végzetek bírtak, hogy később a második esztendőben, mindnyájan követhessék egyenlő sikerrel a magasabb kereskedelmi tudást felölelő tanfolyamokat. De ezen kiegyenlítés nehézségekbe ütközött, egyrészt a tanulmányi időszak rövidsége, másrészt a tanfolyamok igen kirívó professzionális jellege miatt. Két reform szükségessége mutatkozott így tehát: a tanulmányi időszak meghosszabbítása és az akadémia jellegének és ez által a kitűzött célnak megváltoztatása.

Az újjászervezés könnyen ment, mivel előttünk állott

példaképpen a Bucuresti-i magasabb kereskedelmi és ipari tudományos Akadémia szervezete, melynek szervezési törvénye, szabályrendelete és anyag beosztása alkalmaztatott egészében.

Igy a Cluji Akadémia 1920-ban megnyitotta a három éves szaktanítás első esztendejét és a helyi viszonyok által megkívánt jelentéktelen változtatásokkal bevezette azon tanrendet, mely a különböző előképzettséggel bíró tanulók egyöntetű képesítésére szolgáló szolidabb alap létesítését engedte meg. Ezen Akadémia célja nem viseli már magán csak egy befejezett szakképzettség kizárólagos jellegét, hanem a különböző kereskedelmi fogalmak anyagát tudományosabb nivóra emelve, a tanulóknak egy alakulóban levő modern állam közgazdasági igényeinek megfelelő általános közgazdasági képzettségére törekszik.

Az Akadémia jövő szervezete. A felsőbb kereskedelmi tanulmány alig bir 40 éves multtal. Az első Kereskedelmi Akadémiák és közgazdasági fakultások párhuzamosan létesültek a technika és ipar fejlődésével, melyek aztán megalkották a világkereskedelmet. Hova-tovább mind szükségesebbé válik, hogy jövőben a kereskedők ne csak kizárólagosan szakismeretekkel birjanak, hanem szükséges a közgazdasági jog és modern nyelvek körében való rendszeres ismeretek elsajátítása is.

Ezen felsőbb oktatás szervezési módja felett a legutóbbi — 20 év alatt minden felvilágosodottabb államban, minden szakközlönyben és nacionalis és internacionalis kongresszusokon már számos vita folyt.

Némelyek azt kívánták, hogy a felsőbb kereskedelmi oktatás külön speciális és önálló intéztekben történjék, mások pedig az Egyetemeken, a jogi tudomány vagy éppen politechnikai karhoz csatoltan.

Azonban minden törekvésünk, mely itt ezen tartomány székhelyén a kereskedelmi élet és oktatás jövő vezetőinek kiképzésére szükséges román intézmény felállítását célozta, sikerrel járt. Ezen siker elérésében nagy érdemük volt a helybeli egyetem tanárainak, kik elvállalták az első tanfolyamok megtartását.

A tanári kar a következőképen alakult meg :

1. Gh. Brațu, egyetemi tanár: kereskedelmi számtan heti 2 óra

2. A. Ciortea, közép iskolai oktatásigazgatója és tanár: pénzügyi számtan	”	2	”
3. S. Dragomir, egyetemi tanár: kereskedelmi történet	”	1	”
4. Dr. I. Evian, pénzügyi vezértitkár, majd 1921 január 1-től D.B. Ionescu, egyetemi tanár: közgazdaságtan	”	2	”
5. O. Ghiția, rendkívüli tanár: német nyelv és levelezés	”	3	”
6. N. Ghiulea, egyetemi tanár: ipar és ipari foglalkozások	”	1	”
7. A. N. Ionescu, felső kereskedelmi iskolai igazgató: számvitel	”	3	”
8. Gh. Leșu, egyetemi tanár: statistica	”	1	”
9. Gh. Oprescu, egyetemi tanár: francia nyelv és levelezés	”	3	”
10 V. Meruțiu, egyetemi tanár: gazdasági földrajz	”	2	”
11. I. Radu, egyetemi tanár: polgári jog	”	2	”
12. Gh. Spacu, egyetemi tanár: kísérleti természettan és vegytan	”	5	”
Összesen: . . . heti 27 óra			

Ripan Raluca kisasszony egyetemi asistens pedig, alkalmaztatott mint asistens Spacu tanár előadásain.

Az előadások ünnepélyes megnyitása november hó 14-én történt az Akadémia disztermében. A felszentelést N. Ioan Archimandrita, jelenleg Cluj gör. keleti püspöke végezte, az iskolai és polgári közigazgatás képviselői és nagyszámu román közönség jelenlétében.

A Cluji Akadémia a helyi követelmények által előirt kevés módosítással, ugy tananyag, mint igazgatás tekintetében a bucarești-i felső kereskedelmi és ipari Akadémia mintájára lett szervezve. A beiratkozott 70 tanuló közül csak 36 látogatta rendesen az előadásokat. Tekintetbe véve ezeknek anyagi helyzetét, mely kényszerítette őket arra, hogy állást foglaljanak különböző pénzügyintézeteknél és állami hivataloknál, az előadások csak a délutáni órákban 3—8-ig tartattak. Az előadások a rendes mederben folytak 1921 évi június 4-ig, ezen időtől pedig június hó 17-élg az év-végi vizsgálatok tartattak meg. Előállott vizsgázó 36 hallgató, kik a különböző tananyagból 205

feleletet adtak, melyek közül elfogadhatónak találtatott 170 felelet vagyis 83%; 16 hallgatót több mint 5 tantárgyból bocsátottak vizsgára, 9 pedig 8 és 9 tantárgyból. Az osztályozás azon szigorúság szemelőtt tartásával eszközöltetett, mely szükséges ezen intézet tudományos nivójának fentartásához, különösen működésének kezdetén.

A nyári hónapok folyamán az egész intézet és butorzat alapos kitisztításnak és javításnak volt alá vetve.

Az 1921/22 iskolai évre vonatkozólag a közoktatásügyi miniszterium 1921 évi július 19-én kelt 68227 sz. rendelettel a következő intézkedéseket tette:

a) Tekintve, hogy nagyon sok tanuló, kik előbbi tanulmányaik nagy részét nem román középiskolákban végezték, nagyon hiányos ismerettel bírnak a román nyelv és irodalomból, a román levelezés nem fog előadatni a számvitel keretein belül, hanem külön válvá, az előadásoknak a helyesírás-, mondattan-, iránytan- és irodalomból különösen közgazdasági irodalomból való előadások kibővítésével, mely célból a román nyelv, levelezés és irodalom részére egy külön tanszék rendszeresítettik.

b) A magyar beszédgyakorlatok és levelezés részére, tekintettel a szomszéd állammal való kereskedelmi összeköttetésekre, egy nem kötelező tanfolyam rendszeresítettik.

c) Az 1921/22 évre az Akadémia magyar tagozatának csak második évfolyama nyitattik meg, mely július hó 1-ével véglegesen beszünttetetik. A felső kereskedelmi iskola magyar tagozata továbbra is fenn lesz tartva.

A beiratások és az októberi vizsgák befejezése után, az előadások megkezdődtek az első évfolyamon 70, a másodikon 36 tanulóval, november hó 3-án.

Az előadások ezen iskolai évben is rendesen folytak mindennap 3—8 óráig délután. Ezen délutáni órarendnek egyrészt megvan az az előnye, hogy az anyagilag szegényebb tanulóknak megadja a lehetőséget, hogy a délelőtti szabad órákban, különböző pénzügyi és közgazdasági állások elfoglalásával egyrészt fentartásukon könnyíthessenek, másrészt pedig értékes gyakorlatot szerezhessenek; megvan azonban az a hátránya is, hogy felhasználatlanul maradnak az oktatásra legelőnyösebb órák a délelőttiök, erejükön felül kimerítvén a hivatásuk tanulókat. Mihelyt a megélhetési viszonyok javulni fognak, vissza kell térnünk a délelőtti órarendre és pedig

ami az első évfolyamot illeti, már mindjárt a jövő iskolai évben.

Az ipari szakot tekintettel a szaktanárok hiányára, ezen évben nem lehetett rendszeresíteni. Minden intézkedés megtéetett azonban arra nézve, hogy a jövő évben ezen szak, mely hivatva van az ipari vállalatok kereskedelmi tisztviselőit és a gazdaság-ipari élet vállalkozóit nevelni; a pénz- és biztosítószakkal párhuzamosan megnyitassék.

Felső kereskedelmi iskola román tagozata.

A felső kereskedelmi iskola román tagozata fennállásának a harmadik évében van, az iskola mellett működő gyakorlati női egy éves tanfolyam pedig a második évében.

Az anyagi és más nehézségek dacára, amelyeken az iskola átment, az iskola népességében az előző évekkal szemben haladás tapasztalható.

Az állam 10 darab, egyenkint évi 1500 leies;

a Banca „Albina” 5 darab, egyenkint 5000 leies ösztöndíjat engedélyezett és mások kisebb segélyeket adnak.

A személyi és anyagi fentartás kizárólag az államra hárult.

A tanszemélyzet volt:

Ionașcu N. Sándor, rendes végleges tanár, igazgató előadta: könyvelést és kereskedelmi jogot;

Voina Demeter, rendes végleges tanár, német nyelvet, német közgazdaságot, gyors- és szépírást;

Vrânceanu Sándor, rendes tanár, fizikát, kémiát, áruismét, algebrát;

Avram Horia, rendes tanár, történelmet, földrajzot, polgári és közigazgatási jogot;

Benguerel Oszkár, helyettes tanár, franciát és németet;

Clopoșel János, rendes tanár, franciát és németet;

Vaska D., kereskedelmi számtant és algebrát;

Simu P., rendes tanár, gör. kath. vallást;

Buzdug A., rendes tanár, gör. kel. vallást;

Triff Olivia, román kereskedelmi levelezést és kereskedelmi számtant és a női tanfolyamon a jogot és nemzetgazdaságot;

Popescu Elena Voltești, női tanfolyamon könyvelést, kereskedelmi számtant, franciát, gyors- és gépírást;

Dr. Hângănuf Marius, iskolai orvos, egészségtant.

Iskolai tanrend az 1922—1923 évben:

Folyó szám	T a n t á r g y a k	Heti órák			
		I. o.	II. o.	III. o.	IV. o.
1	Vallás	1	1	—	—
2	Román nyelv és irodalom .	2	2	2	2
3	Franc. nyelv és keres. levelezés	3	3	3	2
4	Német „ „ „ „	3	3	3	2
5	Gazdasági földrajz	2	2	2	2
6	Egyet. és nemz. történelem, a keresk. és ipar tört. . .	2 —	2 —	2 —	— 2
7	Számítan, mértan Kereskedelmi algebra . .	2 —	2 —	— 2	— 2
8	Kereskedelmi számítan	3	2	2	2
9	Kereskedelmi levelezés . . .	3	2	2	—
10	Könyvelés	—	4	4	—
11	Kereskedelmi iroda	—	—	—	8
12	Fizika	2	—	—	—
13	Vegytani technológia és vegytan	3	3	—	—
14	Áruismer	—	—	2	2
15	Laboratoriumi dolgozatok . .	—	—	—	2
16	Jogi fogalmak	2	2	2	2
17	Nemzet gazdaság	—	2	2	—
18	Szépírás	3	—	—	—
19	Gyorsírás	—	2	2	—
20	Gépirás	—	—	—	2
21	Egészségtan	—	—	1	1
22	Torna	1	1	1	1
	Összesen .	32	32	32	32
	<i>Nem kötelező tantárgyak:</i>				
	Olasz vagy angol nyelv és ke- reskedelmi levelezés . . .	2	2	2	2

Az 1922—1923 iskolai év viszonyai:

I. oszt. rendes tanulók:

Beiratkozott	32
kimaradt	1
maradt	31
átment	19
javító vizsg. utasított .	6
ism. vizsg. utasított .	6
Összesen	31

II. oszt. rendes tanulók:

Beiratkozott	12
átment	7
javító vizsgára	2
ismétlő vizsgára	3
Összesen	12

III. oszt. rendes tanulók:

Beiratkozott	9
visszavonult	1
beteg	1
maradt	7
átment	5
javító vizsgára	2
Összesen	7

I. oszt. magán tanulók:

Beiratkozott	12
kimaradt	6
átment	5
ismétlő	1

II. oszt. magán tanulók:

Beiratkozott	5
átment	4
visszavonult	1

III. oszt. magán tanulók:

Beiratkozott	16
átment	14
visszavonult	2

Női tanfolyam:

Beiratkozott	17
kimaradt	1
maradt	16
átment	13
javító vizsgára	1
ismétlő vizsgára	2
Összesen	16

Zalatnai kőfaragó és kőcsiszoló szakiskola. A tárgyalt évben az udvarhelyi kőfaragó szakiskola megszűnt, illetve beolvadt a zalatnai kőfaragó és kőcsiszoló szakiskolába, miáltal e szakiskolánk a maga nemében ma egyetlen az országban.

Az egyesülés következtében az iskola internátusának végleges elhelyezése, illetve megfelelő méretben való felépítése, sürgős és elsődrendű szükségletté vált.

A jelenlegi ideiglenes épületek csak 20—25 tanuló befogadására alkalmasak, pedig az egyesülés folytán és mert hova tovább több és több vidéki tanuló keresi fel e szakiskolát, az igazgatóságnak 40—50 tanuló elhelyezéséről kell gondoskodnia. — Az iskola saját területén

emelendő végleges internátus építési költségei megközelítőleg 14 millió lejt tennének ki, ez az összeg azonban az árak emelkedése következtében folyton magasabb lesz. A kért munkálatok engedélyezése a közoktatásügyi minisztérium hatáskörébe tartozik. A vidéki növendékek száma ez évben csak 18 volt, de ez a jövőben emelkedni fog. Az iskolai év végén az internatust csupán 2 tanuló fogja elhagyni és helyükbe legalább 15 jelentkező lesz, minthogy a vidékről való tanulók száma évről évre emelkedik.

Az internatus megépítésével késlekedni nem lehet, mert ennek hiánya veszélyezteti az iskola benépesülését, mivel a tanulók tulnyomó része vidékről szegény családok gyermekeiből regrutálódik, kik részére az internátusi elhelyezés az egyetlen mód, hogy tanulmányt folytathassanak.

Iparos inasotthon Cluj. Az 1922 év elején az otthonban elhelyezést talált 63 inas, akik különböző ipari és kereskedelmi vállalatokban voltak alkalmazásban és pedig:

1. műszerész ipar	17
2. villamossági „	10
3. vízvezeték „	6
4. automechanika „	6
5. kereskedelem „	3
6. asztalos „	5
7. csizmadia „	1
8. festő „	1
9. cipész „	7
10. vas „	2
11. könyvkötő „	1
12. vasöntő „	2
13. ortoped műszerész ipar	1
14. szabó ipar	1

Évközben felszabadultak:

1. műszerész ipar	3
2. villamossági „	2
3. vízvezeték „	1
4. vas „	1

Megjegyzendő hogy a kis számú felszabadulásnak

az az oka, mert az otthon rövid ideje, alig két éve, hogy olyan nagy népességet ért el.

Az elmúlt évben felvétetett még 27 inas, akik különböző mestereknél voltak elhelyezve. Ugyancsak az elmúlt év folyamán az otthon előljáróságának a határozata alapján eltávolított 2 inas abból az okból, hogy áthágták az intézet szabályzatát és beiratkoztak az ifju munkások egyesületébe.

Igy az 1922 év végén az otthonban 81 inas volt.

Az inasotthon az előljáróság által jóváhagyott emlékirat szerint tartatott fenn.

Mindenik, az otthonban elhelyezett inas után munkaadója havi 200 leit fizetett. Az állam hozzájárulása minden egyes inas után 100 lei volt.

Ebből a havi 300 leiből kellett — az élelmezésen felül — még más tényleges kiadásokat is eszközölni, mint: kisebb javítások, orvosi tiszteletdíj orvosságok, szolgák fizetése stb.

Ilyenformán az intézet igazgatósága csak a legnagyobb erőfeszítéssel tudta a mindennapi megélhetés szükségleteit kielégíteni, hogy az inasok élelmezése ne változzék és ne szállittassék le.

Az intézetben elhelyezett inasok a tavalyi év folyamán 50 pár cipővel láttattak el, — melyek a legszorgalmasabb 50 inasnak osztattak ki.

Ezen cipők beszerzéséhez szükségeltető összeg, külön kolozsvári intézményektől volt összegyűjtve, melyek közül megemlíteni kívánjuk az „Albina“ takarékpénztárt, mely 5000 leivel járult hozzá a cipők beszerezhetőéhez.

Az inasok szabad idejüket az intézetben hasznos olvasmányokkal (könyvtári könyvek) töltik el, rendelkezésükre állván az intézet szép könyvtára, melyet adományokból szereztünk be; azon kívül különféle játékokkal stb.

Ami az intézet épületét illeti; kívánatos volna annak alapos tisztítása és legrövidebb időn belül való kijavitása.

Fel kell még említenünk azonban ezen helyen azon tény is, hogy az intézet teljesen tele van; egy ilyen épület, még valamivel kedvezőbb egészségi körülmények között is, alig fogadhatja be a felét azon inasok számának, melyet jelenleg ellát.

Ezen intézet feltétlen nagyobbítandó és kibővitendő,

oly annyira, hogy legalább 300 inas elhelyezhető legyen benne. A gondnokság, már rég óta törekszik erre, azonban mindezideig csak az ígéretkig és tervezgetésekig jutott.

Arról van szó ugyanis, hogy az intézet szomszédságában levő városi szegények háza kiüríttessék és az intézet céljaira használtassék fel.

Ezen ügy már két esztendeje vajudik, bizonyos okokból azonban még mindig nem nyert elintézését.

Hisszük, hogy a jövőre, nagyobb tekintet fordítván ez ügyre, szem előtt tartva az intézet hová-tovább mind nagyobb jelentőségét a kolozsvári kereskedelmi és ipari életünk előmenetelére és megerősedésére, több eredménnyel fog működni a gondnokság az intézet kibővítését illetőleg.

Ezen épületben elértük a fejlődésnek legmagasabb fokát, számot nem vetve sokszor a közegészség leg-
elemibb követelményeivel sem.

Két éven keresztül, az intézetben ellátott inasok száma megkétszereződött.

IPAR ÉS KERESKEDELEM

Kamarakerületünk gyáripara oly sok nehézséggel küzdött az elmúlt évben, hogy a nehézségeknek legalább részbeni elhárítása energiájuknak igen jelentékeny részét kötötte le. Ezek a nehézségek nemcsak a működést bénították meg, hanem a fejlődést majdnem lehetetlenné tették.

Ingen jó szolgálatot vélünk tenni, ha az egyes speciális bajokon kívül a gyáipar általános küzdelmeivel részletesen is foglalkozunk.

Külön is kérjük a Miniszter úr fokozott figyelmét azzal az óhajjal, hogy a jelentést méltóztassék tanulmányozni és a szükséges intézkedéseket úgy a saját részéről megtenni, mint közbenjárni a társmíniszteriumoknál a teljesítés érdekében. — Indokunk e kérelemre az, hogy Erdély iparának a fejlődése az egész országnak elsőrendű érdeke és minden munka nélkül eltöltött perc az egész országban érezteti káros hatását.

A közgazdasági és ennek körén belül az ipar és különösen a nagyipar boldogulása kizárólag ama tényezőknek és föltételeknek alakulásától függ, melyek annak sorsát döntőleg befolyásolják.

Mielőtt azonban a panaszok és kívánságok feltárására kerülne a sor, megemlítjük, hogy az imperium átvétele óta, habár általában véve jelentős javulás konstátálható, mégis a javulás nem tartott a világ haladásával lépést, sőt nem jelentéktelen körben annak messze mögötte maradt. Ennek legfőbb oka pedig az, hogy az előföltételeknek az államhatalom (tehát törvényhozás és kormányzat) részéről való megállapításánál az erdélyi és bánáti szakkörök, nem részesültek kellő meghallgatásban mind ama követelmények tekintetében, melyek

ket az ó-királyságbelinél kétségtelenül sokkal előrehaladottabb — erdélyi és bánáti ipar lehető fejlesztése, sőt már életképességének pusztá megtartása is megkövetel.

A mi az ipar helyzetét eldöntő tényezőket illeti, ezek tudvalevőleg :

I. Vámtarifa,

II. a szállítási és minket első sorban érdeklő vasuti szállítási tarifa,

III, a közlekedés minemüsége,

IV. az ipari hitelügy,

V. a pénzügy helyzete,

VI. az adórendszer és végül

VII. a tágabb értelemben vett iparügyi közigazgatás körébe sorozható kérdések komplexuma, melyek közül kimagasló és önálló jelentőséggel bír a munkásügy oly hatalmassá fejlődött terrenuma.

1. Vámügy. Tudvalevőleg elemi követelmény, hogy a vámtarifa tételeinek megállapításánál, az adott viszonyok szabta legszélsőbb határig, irányzó eszmeként követessék az, *hogy oly belföldön előállított iparcikkek, melyek az ország szükségletét fedezik, védő vámban az oly nyersanyagok, melyekre a belföldi ipar rászorul, vámmentes, behozatalban részesüljenek és hogy amig egyrészt a belföldi ipar termékeinek exportja előmozdítandó, addig a hazai ipar szükséges nyers anyagának kivitelét meg kell gátolni.*

Az ipar életére legdöntőbb hatása a vámtarifának van.

Ha azt akarjuk, hogy a külföldi államokkal oly vám-szerződések kössünk, melyek a körvonalazott alapeszmét a lehető legjobban megközelítik és a mely mellett iparunk megélhetését és fejlődő képességét biztosítani lehet, értékesíteni kell azt a szaktudást és azokat a tapasztalatokat, melyeket a szakkörök nyújthatnak. Ezeket tehát a tárgyalásokhoz mulhatatlanul be kell vonni. Eddigi mellőzésük már is sok baj kuforrásává vált. Ugyanez áll *az általános vámtarifára nézve is*, mely toldozgatás-foltozgatás helyett gyökeres revizióra szorul, nem csak azért, mert korlátolt a nomenklaturája és így messze mögötte marad annak a további részletezésnek, melyet Erdély és a Bánát fejlett ipara megkövetel, hanem főleg azért is, mert a jelenleg hatályos vámtarifának az ország ipari termelését kellő figyelemre nem méltató és bizonyos el

nem vitatható kapkodás eredményeként jelentkező igen számos tétele kirívó ellentétben áll a körvonalozott és mindenütt elementáris igazsággként elismert alapkövetelménnyel.

Nézetünk szerint csak az érintett elvek valóra válása javíthatja kereskedelmi mérlegünket, melytől függ valutánk sorsa is, tehát felmérheretlen fontosságu a vámügy megfelelő szabályozása nemcsak az iparra, hanem az ország egész közgazdasági helyzetére is.

Vasuti tarifa. A vasuti tarifa változások körül is ugyanazt észlelhetjük, mint a vámtarifánál. Nem az a baj, hogy emelések történtek, hisz ez bizonyos fokig elkerülhetetlen volt, hanem a baj az ötletszerűségben és rendszertelenségben rejlik. Pedig a helytelen vasuti tarifa esetleg azt is lerombolhatja, amit a helyesen megállapított vámtétel épített.

A vasuti közlekedés. Sürgősen gondoskodni kell a vasti kocsi park kiegészítéséről és a pályák helyreállításáról, mert a világháború és az ezt követő események e tekintetben mindenütt, így hazánkban is rombolólag hatottak. Bizonyos javulás ugyan nálunk is bekövetkezett, azonban elvagyunk maradva *a pályák rendbe hozatalával és teljes funkció képességének helyreállításával.* Nagyon lassu a haladás *a szükséges kocsi park helyreállítása körül is.* Ideje már megváltani azt a nagy szenvedést, melynek az egész ipari termelés és ennek körében különösen annak egyes szakmái, valamint a kereskedelem a vasuti kocsi hiány miatt oly hosszú idő óta ki vannak téve.

Célszerű lett volna mindjárt kezdettől fogva egy hatalmas belföldi kocsi javító telep fölállítására törekedni, fájlaljuk azt a rengeteg összeget, amely kocsi javítás címén a külföldre vándorolt és a mellyel a legmesszebb menő módon lehetett volna a jelzett föladatról hazai erőket utján gondoskodni.

Azok a kényszerintézkedések, melyekkel a bajt, „a kocsik jobb kihasználásának” elősegítése révén próbálták elhárítani, a Camionage szabályzat és a kirakodásra nézve felállított újabb intézkedések, a betegségnél is rosszabb orvosságnak bizonyultak. Azzal ugyanis, hogy a szállító felet hibáján kívül még oly súlyosan büntetik és ha még oly mereven jelentik is ki „hogy az egyszer beszédett

fekbér, álláspénz és birság, bármily hibátlan a fél, többé semmi körülmények között vissza nem térítettik“ nem segítenek a bajon, hanem igen súlyos csapást mérnek az iparra és kereskedelemre egyaránt.

B) *Sürgösen megalkotandó a főváros és a vidéki centrumok*, valamint az utóbbiak közötti telefon összeköttetés. Ennek a hiánynak ipar és kereskedelem egyaránt nagy hátrányait érzi.

C) *Revízió alá veendő az iparvágányok jogviszonyának szabályozása*. Nem maradhat ugyanis szó nélkül az sem, hogy az iparvágányokat érintő újabb intézkedések, azok tulajdonosaira nemcsak ipari, hanem kereskedelmi vállalatokra (közraktárak stb.) oly igazságtalan és elviselhetetlen terheket rónak, melyek az ipar életképességét is károsan befolyásolják és fejlődését gátolják.

Igazságtalanok az említett intézkedések, mert a kötött szerződések alapján is kifogásolhatók és mert épp az államvasutak érdeke, hogy nem csak a létező iparvágányok megtarthatása, hanem újak létesülése is elősegíthetők. Az iparvágányok tulajdonosaira hárított új díjtételek az elviselhetetlenségig nagy emelkedést mutatnak föl.

Ipari hitelügy. Az ipar egészséges életműködése érdekében megfelelően és intézményszerűleg szervezni kell az ipari hitelügyet. Ebben a tekintetben jóformán semmi sem történt, pedig a mulasztás hatása ólomsúlyal nehezedik rá épen Erdélyre és a Bánátra. A Banca Naționala egész struktúrája és berendezése utját állja annak, hogy a belőle kiáradó erőforrás az erdélyi és bánáti ipar javára kellően érvényesüljön.

Elsőrendű feladat tehát az ipari hitelügy megoldása, valamelyik eddigelé külföldön alkalmazásban volt rendszer elfogadása mellett, melynek közelebbi kiválogatása hazai viszonyainkból kiindulólág kell hogy történjék.

Pénzügyi helyzet. Az általános pénzügyi helyzet is élenken befolyásolja az ipart és kereskedelmet egyaránt. Itt elsősorban a valutára kell gondolnunk. Gondoskodni kell a valuta javítására szolgáló eszközökről és minde- nek előtt a valuta stabilizálásáról, valamint a bankjegy- hiány infláció nélküli elhárításáról, főleg a csekk és clearing forgalom útján. A valuta emelkedése a kereskedelmi mérleg javulásától és pedig az import csökkenésétől, valamint az export fokozásától, tehát az ipar

prosperálásától függ. Bizonyos, hogy a rossz valuta káros hatásait is fölülmulják a valuta ingadozásainak következményei, melyek minden kalkulációt lehetetlenné tesznek és így az ipari termelésnek és termékek forgalomba hozatalának nagy akadályává válhatnak.

Ezeket az eddigelé általában véve lefelé tendáló irányban jelentkezett ingadozásokat természetesen elősegíti az infláció. Az infláció megállítása, vagy éppen csökkentése pedig fokozza azt a pénzszűkét, mely már már kronikussá vált és a drágasággal lépést tartva csak fokozódik. Ennek a bajnak, melynek lényege a *bankjegyhiányban* rejlik, kétségkívül legfőbb oka a csekk és clearing forgalom hiánya, mely békeidőkben a kifizetéseknek cca 60%-át bonyolította le és amely még ma is teljesen hiányzik.

A cheque és clearing forgalom tehát a pénzpiac helyzetének javítása céljából legrövidebb időn belül, közgazdasági életünk vérkeringésébe beállítandó lenne és pedig a nemzeti bank útján és a postatakarék pénztár meghonosításával.

Iparügyi közigazgatás. Gondoskodni kell a tágabb értelemben vett iparügyi közigazgatás körébe tartozó nagy horderejű kérdések, különösen a nacionalizáció, a védjegyjog, a szabadalmi jog és mindenek fölött a „munkásügy“ gyűjtő fogalma alá eső, folyvást fokozódó jelentőséggel bíró problémáknak hazai közgazdaságunk érdekeivel összhangzó szabályozásáról, munkásképzés és ipari oktatás és magának a hazai iparnak állami támogatás útján való fejlesztéséről.

Az ipart nem kis mértékben érintő intézmények egész sorozata foglalható a tágabb értelemben vett „iparügyi közigazgatás“ megjelölése alá. Mindannyinál vezérlő elvnek kell lennie, hogy az állami beavatkozás a lehető legszűkebb határok közé szoríttassék és sokszoros szükség nélkül ne érintse annak a szabad mozgásnak érvényesülhetését, mely nélkül ipar és kereskedelem elcsenevészedik.

Számos vétség történt ezen elv ellen éppen Erdély és a Bánát iparának rovására. Kétségtelen, hogy a szabadság, mint semmi más téren, úgy itt sem lehet korlátlan. Ennek megfelelően a *salus republicae* mindenek fölött megköveteli, hogy a termelésre fordított tőke fölött az irányítás ne kerüljen a külföld kezébe. Ezt a szempontot

ma mindenütt követik, de annak érvényesítésénél csakis az ország igazi közgazdasági érdekei lehetnek irányadók.

Az *ipari védjegy és szabadalmi oltalom* jelentősége pedig valóban oly kevésbé szorul közelebbi taglálásra, mint az ipari szoktatás, munkásképzés és magának a nemzeti iparnak állami kedvezmények nyújtása útján való fejlesztése. Utóbbi tekintetben éppen csak az kíván említést, hogy az 1912 évi iparfejlesztési törvény, mely 1920 január 1 óta Erdélyre és Bánátra is kiterjesztetett, ma már bizonyos tekintetekben határozottan módosításra szorul. Helytelenítjük azt a módosítást is, melyet az új egyenes adótörvény foglal magában és mely az adókedvezményt az állami támogatás tényezői közül jóformán kiküszöbölte, amidőn azt mondja ki, hogy csak új vállalatoknak adható 5 évi adó mentesség. Az 1912. évi törvény idevágó rendelkezése fenntartandó lenne továbbra is.

Munkásügy. Systematikai szempontból a munkásügy is a tágabb értelemben vett ipari közigazgatás fogalma alá sorakozik, gyakorlati fontosságánál fogva pedig éppen különös figyelembe vételt igényel.

Csak a legfőbb kérdésekre szorítkozva *gondoskodni kell a munkásbiztosítási ügy terén fölmerült sajnos visszaesésnek elhárításáról a biztosító pénztárak autonómiájának helyreállításával, sőt a biztosítási díjak igazságos megállapításáról, helyes kezeléséről és a bevált törvényes rendelkezések szigorú betartásáról, valamint az intézmény korszerű fejlesztéséről*

Itt már kétségtelenül türhetetlen helyzettel van dolgunk, melynek további huzódása ellen és a törvényes, normális állapot helyreállítása érdekében mindent el kell követni.

Termelésünk jövőjének biztosítása érdekében odaadó *gondosságot kell a munkásság megfelelő életstandardjának elérését biztosító intézkedésekre és munkásjóléti intézmények fejlesztésére fordítani.*

A munkások életstandardjának megjavítása egyike a legsúlyosabb feladatoknak.

A folytonos drágaság okozta munkabéremelkedések folyvást további drágulásban éreztetik hatásukat, ami ismét maguknak a munkabéreknak újabb emelkedésére vezet úgy, hogy e veszélyes körforgásból alig mutatkozik a kivezető út.

Az élelmi szerek jogosan vindikálván maguknak, az

elsőrendű szükségleti cikkek között is a legelőretörőbb rangsorozatot, lehetetlen meg nem állapítani, hogy a magában véve annyira üdvös agrárreformnak, minden átmenet nélkül történt keresztülvitele a mezőgazdasági termelés oly jelentékeny visszamaradását vonta maga után, mely mellett a városi lakosság ellátása folyton fokozódott nehézségekbe ütközik, sőt veszélyeztetve van. Az a nagy gabonaexport, mely e tekintetben Romániát a világháború előtt Oroszország után a második kiviteli állam rangsorába helyezte, már-már teljesen elesett és el fog esni. Pedig ennek fenmaradása valutánkat az első helyek egyikére emelhetne volna. E helyett nap-nap után borzalómmal kell néznünk annak elmorzsolódását.

Nagyobb rázkódtatások elkerülése végett a legjobb megoldásnak az mutatkoznék, ha a nagyobb, iparvállalatok részére lehetőség nyílna, hogy mintagazdaságokra való berendezkedéssel alkalmazottjaiknak élelmiszerekkel leendő ellátásáról önmaguk gondoskodjanak. E kérdésre a szeszyárak kérdésénél még különösen is visszatérünk.

Az ismert és fejtegetésekre nem szoruló munkásjóléti intézmények pedig kiegészítői a már érintett gondoskodásnak. Az előbocsátottak lehetnek a legszerencsésebb megelőző eszközei, a termelést esetleg katasztrófával fenyegető strájkmozgalmaknak.

Egyébiránt pedig a tapasztalat a mellett szól, hogy a tömeges munkabeszüntetésekől származó konfliktusokat szabályozó u. n. sztrájk törvény helyes úton indult el.

Mindezek mellett nemcsak a kereskedelem, hanem az ipar tekintetében is egyik legfőbb postulátum *a szabadság mielőbbi helyreállítása, a közigazgatás unostalanul jelentkező és eddig jóformán mindig eredménytelennek bizonyult beavatkozásának kiküszöbölése* és annak szemelőtt tartása, hogy a szabad verseny — a lehető visszaélések mellett is — még mindig több eredményt mutatott fel az összeség javára, mint az állami gyámkodás. Hisz ismereteseek gyakorlati alkalmazásának oly elkerülhetetlen kinövései, melyek nagyban alkalmasak a netán elérhető hasznót értéktelenné tenni.

Végül el nem hallgatható egy oly hiány, melynek elhárításáról mulhatatlanul szintén gondoskodni kell.

Ez pedig *a forgalmi élet jogrendszerének szétfor-*

gúcsolása, mely megköveteli annak területére nézve a jogegységesítés mielőbbi keresztülvitelét.

Románia megnagyobbodott területe, — jogélet vidékeinek legnagyobb részében ma is fennálló, — négy új jogrendszert hozott a regáté mellé.

Egységesítésük a legnagyobb föladatok egyike, amelyek elé ebben a tekintetben valaha a világtörténelem törvényhozásokat és kormányokat állított. Csak a legnagyobb gondosság, mély tudás, kiváló érzék és hosszú időn át rendkívüli erőfeszítést megkövetelő munkásság mellett lehet e súlyos problema sikeres megoldására számítani. Ámde a nehézségek legnagyobb része elesik a forgalmi élet jogának unifikációjánál, melynek tere a leginkább alkalmas erre, de az egységesítés egyszersmind a *legsürgősebben követeli* meg. Hiszen az érintett követelmény már évtizedek előtt szülte meg azt a törekvést, mely a forgalmi élet jogának egységesítését az egymással gazdasági összeköttetésben álló *államok sokaságára* nézve tűzte ki célul és tudvalevőleg igen szép eredményeket ért el.

Mennyire égető szükség van tehát erre hazánk határain belül!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Világos, hogy itt első sorban a *kereskedelmi és váltójog* egységesítéséről van szó.

A példák tekintélyes sorozatával lehetne azokat az anomáliákat demonstrálni, melyeket a kereskedelmi és váltójog divergenciái vonnak maguk után.

A regát törvénye (1887), mely a csődjog és kereskedelmi eljárás mellett a váltójogot is felöleli, az 1883-iki *olasz* kereskedelmi törvény rendszerén nyugszik.

Az erdély és bánáti (1875: XXXVII. t.-c.) valamint a Bukovinában érvényes 1862-iki osztrák kereskedelmi törvény, az előbbivel ellentétes *régi német* kereskedelmi törvény alapján jött létre.

Számba jövő eltéréseket tár föl a regát váltó jogával szemben, az erdélyi és bánáti (1886: XXVI. t.-c.) és a bukovinai („általános váltórendszabály”) váltó törvénykönyv is.

E divergenciák kiküszöbölését halogatni nem szabad, mert a közjogi kapcsolat külső kötelékét bensővé az a gazdasági összeilleszkedés teszi, melynek a jogegység hiánya is egyik akadályaként jelentkezik.

Agyagipar. Téglá- és cserép gyáriparunk a tárgyalt évben kevés munhához jutott, mert az építő iparban a rég várt fellendülés nem következett be.

Az Aranyosgyéresi agyagipar r. t. 100 munkást foglalkoztatott a jó hírű hódfarku és hornyult cserepek és alag csövek gyártásával. Termékei a közeli környéken találtak elhelyezést, mert a magas szállítási díjak miatt üzletköre az egész országra nem volt kiterjeszthető.

E vállalatunk versenyképességére a folyton fokozódó munkabéreken kívül bénítólag hatott, az üzemben használt földgáz árának felemelése is. A földgázért e vállalatunk a multban átalányt fizetett, most pedig órát kellett beállítson, minek következtében a tüzelő anyag költsége megkétszereződött.

A gyár vezetőségének szociális érzékét tanusítja az a gondoskodás, hogy a tisztviselőket és munkásokat igen jutányos árban élelmi cikkekkel és tüzifával maga látja el. Ez intézkedéssel a vállalat állandósítani tudja munkás gárdáját.

A *Tordai üvegyár r. t.*, letesült, illetve kimondta megalakulását az 1922 évi február hó 10-én tartott alakuló közgyűlésen.

Az építkezés 1921 — évi október hónapban vette kezdetét és már 1922 — év augusztus havában meglehetett kezdeni a próba olvasztást az első kemencében. Az építkezés ugyanolyan eréllyel folytatódott egész 1922 évi november és december hónapokig, amikor munkába lett véve a másik két kemence is, miáltal az egész gyár üzembelhelyeztetett.

Ezen három kemence összes teljesítménye 24 óra alatt körülbelül 16.000 kgr. piacra vihető üvegre becsülhető.

Ugy a kemencékhez, mint az üveg olvasztáshoz szükségeltető nyers anyag hazánkban föltalálható, úgy annyira, hogy a gyár a külföldről teljesen függetlennek tekinthető. — 1922 év vége felé a pénz krízis, mely leginkább a vevők rezerváltságában nyilvánult, mind erősebben érezhető volt, annyira, hogy a gyár hosszabb lejáratu kölcsönökhöz kellett folyamodjon és tovább fejlődése tekintetében szemelőtt kellett tartsa az esedékességen túl hosszabb időre történt fizetéseket is, mely körülmények kizártak minden kereskedelmi kombinációt.

Ezen krízis folytán az üvegkereskedők érdeklődése az egész éven keresztül (csak bizonyos cikkek iránt és csak kis mértékben nyilvánult, bár az egész országban az üvegtermékekben nagy volt a hiány, aminek folyamánként a gyár kénytelen volt megváltoztatni eladási feltételeit, megkívánván a vevők részéről a készpénz fizetést.

Mindezen krízis mellett azonban a megrendelések folytonosan jöttek, az előállított cikkek árának beszedése azonban nagy nehézségekbe ütközött, mely tény a gyár normális fejlődését megakadályozta.

Különösen a palack ágazat fejlődött ki közvetítő kereskedelem közben járása nélkül, ugyanahnyira, hogy mindamellett, hogy a gyár egész teljesítő képességét szinte csak ezen cikk előállítására fordította, távolról sem tudott eleget tenni a keresletnek. Ezen keresletet a palack ágazatban nagyban emelte azon tény is, hogy az árak a hazai nyers anyagok olcsó árához képest, az idegen konkurens áraknál alacsonyabbak voltak, nagy mértékben hozzájárulva ezáltal az idegen konkurencia megfékezéséhez. A palack kereslet leginkább bor és sör árusok részéről volt nagy.

A likőr palackok ágazatában a gyár a csehslovákiai konkurenciával találta magát szemben, melynek nagy mennyiségű ily áruja volt országunkban elraktározva, melyet előállítási áron alól bocsátott forgalomba.

Ezzel szemben szép haladást ért el a gyár a befőttes és ugorkás üvegek gyártásában, melyekből nagy volt az országban a hiány. Ezen ágazatban sem tudta azonban minden képességét kihasználni, ami a vagon hiánynak tulajdonítható, megtörténvén az, hogy hetekig volt kénytelen előállított áruit elraktározni, nem állván rendelkezésre az elszállításához szükséges vagon mennyiség. Előnyös volt a csiszolt üveg és háztartási célokat szolgáló üveggyártása is, mely ágazatban minden erőlködés ellenére sem volt képes a keresletet kielégíteni. Ezen cikkek-nél a lengyel és más idegen gyárak konkurenciájával előnyösen megbirkózó árak mellett, képes volt Bukovinára és Besarábiára is kiterjeszkedni.

Az utóbbi időben lámpaüvegekben észlelhető nagyobb kereslet, melynek előállítására megtették az előkészü-

letek, azon célból, hogyha nem is teljesen de legalább nagy részben fedezhető legyen a szükséglet.

Ami magát a gyártást illeti, a fűtő anyagnak, a földgáznak drágulása kellemetlen helyzetbe juttatta a gyárat, amennyiben a gyári üzemnél mindjárt eleinte számítási alapul volt véve a kormányval kötött szerződés, melynek alapján a földgáz ára tízszer kevesebb volt, mint ma.

Mindamellett, hogy némely cikknek előállításánál a földgáz sokkal többbe kerül, mint a kisebb üzemű gyáraknál a kőszén használata, mégis kimutatható volt némi rentabilitás, ami abszolút modern felszerelésének és a gyártásnál szemelőtt tartott gazdálkodásnak köszönhető.

A vagon hiány is nagymérvben hozzá járul a fejlődés megakadályozásához és ez a jövő fejlődésére is nagy befolyással van, annál is inkább, mert pl. a jelen pénzkrisisben az előállított cikkek hosszabb időre való elraktározása lehetetlen. Ezzel szemben a teljesített szállítások elég jó körülmények között történtek, amennyiben úgy a vagonok, mint azok kezelése nem sok kívánni valót hagyott fenn. Nagyobb nehézségekbe ütközik azonban a külföldre való szállítás mivel engedélyhez van kötve, mely engedély megszerzése sok nehézséggel jár.

Egy ipar fejlődésére nézve a kivitelnek is meg van a maga fontossága, mivel egy gyár addig amíg a külföldön való értékesítés és sürgös és pontos szállítás biztosítva nincs, nem rendelkezhetik be a túltermelésre. Az országban érezhető szükséglet kevés idő alatt ki lesz elégitve és alig egy pár év múlva túltermelés fog beállani. Ezen túltermelést csak akkor lehetne a külföldön biztosan elhelyezni, ha már most, amikor az egész világon nagy a szükséglet és hiány üvegárukban, megtörténhetnének a kötések, jó és megbízható vevőket szerezve.

Ez egyelőre lehetetlennek tűnik föl, mivel tekintve azon nehézségeket, melyekbe a szállítás jelenleg ütközik, még hozzá vetőleg sem lehet a szállítás határnapját precízolni, míg a külföldi gyárak ezt megtehetik és legnagyobb pontossággal fel is használják. A nálunk gyártott cikkek külföldön még ismeretlenek, épp ezért már most meg kellene próbálni azok elhelyezését és ismertté tételét,

mig áraink a csehslovák német és belgiumi cikkek árához képest sokkal alacsonyabbak.

Üveg és porcelán kereskedelem. Az 1922. évben ebben a szakmában elért forgalom az előző évinek csak $\frac{1}{4}$ részét tette ki. A forgalomhanyatlás oka a cseh korona állandóan túl magas árfolyama volt. A magas árfolyam folytán a Lei annyira kedvezőtlen helyzetbe került, hogy azzal külföldi árut vásárolni és az országba behozni ugyszólván lehetetlen volt s így a forgalom csak az előző évről maradt árukészletre szorítkozott. Pénzértékre átszámítva ez az $\frac{1}{4}$ forgalom közel állott az előző évihez az árák magassága folytán. Egyedüli segítség a szakmára nézve a Lei értékének emelkedése, vagy a cseh korona kurzusának a leikurzus hanyatlásához mért arányban való mérséklése, illetve a csehországi gyárak által az árák nagy mértékű csökkentése.

Asztalosipar. Az építő ipar pangása miatt az épületasztalos iparunk alig nyert foglalkoztatást. Az építkezések hiánya, másrészt a pénz szűke káros kihatással volt butorasztalos iparunkra is. Bár a butorgyártás az utóbbi években fejlődést mutat, azonban e fejlődés nem olyan, mely betöltené a hazai szükséglethez mért termelőképesség határát.

Az élet drágulásával karöltve járó folytonos áremelések a hazai termelés versenyképességét megbénítják. A szakmunkások hiányát a külföldi munkások betelepítése elé gördített hatósági intézkedések miatt, rendszeresen pótolni nem lehet és az iskolázatlan új inas generációból megfelelő szakmunkás gárdát nevelni nem lehet. A gazdasági érdekeinknek megfelelő céltudatos és helyes export-import vámpolitika hiánya is akadály butorgyártásunk kifejlődése körül.

Műasztalosárugyár r.-t. Cluj, asztalos üzeme az egész évben foglalkoztatva volt és pedig úgy megrendelt munkákkal, mint raktárra készült cikkekkel. E vállalatunk az „Esslingeni ablakredőny” gyártását is bekapcsolta üzemkörébe. Parketta üzeme is folyton el volt látva munkával, melynek termelése főleg Bucurestiben talált piacot.

Örömmel állapítjuk meg, hogy az e szakmában legjelentősebb e vállalatunk rohamosan fejlődik, mert alapítókéje 2 millió és gyári építkezését az új telkén a jövő évben már be is indítja.

Papirgyártás. Az elmúlt évben az egész ipart megbénító gazdasági krízis, valamint a vasuti és vámmizériák ezt az ipart is súlyosan érintették.

A szakmát illetőleg a legfontosabb és legsürgősebben elintézendő kérdés *a rongy kivételének megszüntetése volna.* Ma úgy áll a helyzet, hogy a rongynak az ára 3—5 leiről rövid idő alatt 7—10 leire szökött. Ennek magyarázata az, hogy a külföldi jobb valutával rendelkező, főleg csehszlovák gyárak vásároltatják össze az itteni nagykereskedők útján a rongyot. A külföldi gyárak magasabb árat fizetnek az rendeltetési állomáson, mint a belföldi gyárak.

Ennek a körülménynek további következménye az, hogy gyártani anyag hiányában alig lehet és emiatt a belföldi piac is túl van halmozva idegen (külföldi) áruval, melyet a hozzá nem értő kereskedők, — csak hogy túl adjanak rajta, — olyan árakon hoznak forgalomba, hogy a belföldi készítményeket csak áldozatok árán lehet elhelyezni. A borgói meritett papírt előállító egyetlen gyárunk ilyen verseny mellett ma tisztán csak arra dolgozik, hogy a saját önköltségét fedezze és ne bocsássa el 80—100 emberét.

A rongy kivételének megszüntetése, illetve megnehezítése és az iparnak védővámval való megvédése az, ami versenyképes helyzetbe hozhatná azokat a papirgyárakat, melyeknek rongy a nyersanyaguk.

Szaru- és csont gyártás. A jelentéktelen kezdetből pár év alatt nagyra nőtt „szaru- és csontárugyár r. t. Cluj” gyári vállalatunk a tárgyalt évben 60—80 munkást foglalkoztatott. Az előállított különféle divat gombok, manicur készletek és disztárgyak az ország minden részében piacra találtak és versenyképesek úgy minőségre, mint arra nézve a fejlett külföldi hasonló iparcikkekkel szemben.

E vállalatunknak szőr szortírozó telepe is van, melynek termelése exportra kerül Német, Francia, Magyarországra és Ausztriába. Ezek érdekében Wienben, már is ismert expozitúrája van.

Fontos szerepet tölt be a vállalat a munkásnevelés terén is, mert a kezdetben külföldről behozott szakmunkásokat ma már 4 kivételével, hazai munkásokkal tudja pótolni.

Nagyobb arányú fejlődését a tőke hiány és az álta-

lános pénzszüke akadályozta. Versenyképességére és jobb boldogulására előnyös lenne, ha a szaruból és csontból készült divatgombokra a behozatali vámtételek felemeltetnének.

Celluloid apró áruk gyártása. A székhelyükön 2 év óta fennálló Grünfeld Ármin celluloid árugyára, a tárgyalt évben jelentős fejlődésnek indult. Saját telkén eszközölt új gyári helységben átlag 50 munkást foglalkoztatott. Működési köre gallér, kezelő, ingelő, apró játékaruk, babák, szivacs és fényképtartók, tükrök, legyezők és fésű áruk előállítására terjed ki, melyek az ország belterületén találhatnak könnyen elhelyezést, mert úgy a minőség, mint ár tekintetében a hasonló német gyártmányokkal szemben versenyképesek.

E vállalatunk a gyártáshoz szükséges celluloid lapokat, mint félgyártmányt Németországból szerzi be.

A folyton fokozódó pénzszüke azonban a vállalatnál tőkehiányt okozott és akadály volt a vállalat még fokozottabb megnövekedése körül.

A vállalat fejlődésére nagy előnyt jelentene, ha a *kiviteli vám*, a gyár által előállított termékekre *leszállítatnék*, mert ez esetben nagy piacot szerezhetne Görög-, Török-, Magyarországon, Bulgáriában, sőt Kisázsiaiban is. Az állam másirányú támogatása birtokában kilátása lenne továbbá gyárunknak arra is, hogy megfelelő új tőkét tudjon szerezni a belföldi tőkésektől.

Sodronyszeg gyártás. Az 1922. év nem közeledett a normális közgazdasági élethez, különösen ami a drótszeg gyártást illeti, melynek főszérelmei a következők: A valutahullámzás következtében, amely minden rentabilitási számítás kizárt, nem lehet fix eladást kötni és így ebből az okból, úgy az áru értékesítése, mint az azokkal való kereskedelem majdnem mindig rizikóval jár egyik, vagy másik fél részére.

A készpénzhiány azt idézte elő, hogy a bankok a kamatokat oly mérvre emelik, amely romlását okozza a hitelt igénybevevőnek, holott a hitel a kereskedelem és ipar lelke.

A valuta elértéktelenedése következtében a külföldi országok részéről történő szállításoknál a vám figyelembe nem vehető, kisjelentőségű és így onnan megszorítás nélkül lehet árut behozni, amely káros versenyt okoz, sőt

magát a fogyasztót is károsítja, mert a külföldi gyártmányok legtöbb esetben silány minőségűek.

A vámdíj tételek felemelésére tehát sürgős szükség volna.

Gondot okoz még a földgázutak helyzete. Szükséges volna új kutak kiásása, hogy a gyárak folytonos gázzal való ellátása érdekében ne történhessék meg az, mint Medgyesen, ahol a gyárak gáz nélkül maradtak, ami nagy károkat okozhat.

Az állandó vaggonhiány szintén káros kihatással megtörténik az, hogy az áru hamarabb érkezik meg a külföldről, mint valamely belföldi állomásról.

Órás és ékszerészipar. A bébeszerződések által teremtett új gazdasági összefüggések, a horribilis vámtételek és a még mindig fennálló szállítási nehézségek a legerőteljesebb fejlődésre indították az erdélyi nemesfémipart.

Clujban az iparág mellett, hogy egy órást és egy ezüstáru gyár alakult, a kisebb műhelyek is örömdetes fejlődést mutatnak fel.

A nagy- és kiskereskedők helyzete a fenti okok és a 15%-os luxusadónak a forgalomra nézve való bénító hatása mellett sokkal kedvezőtlenebb a gyárosoknál.

Detailistáink azon áruszükségleteiket, melyeket Erdélyben nem állítanak elő, csak másod- harmadkézből szerezhetik be, részint a bucaresti, részint pedig az idevaló nagykereskedők útján.

Az üzleti forgalom a korona beváltás óta majdnem állandóan uralkodó pénzhiány miatt több, mint 50%-kal csökkent.

Az árakat a legkedvezőtlenebbül befolyásolja, — különösen az ékszerkereskedelemben — a lei értékének állandó hullámzása. A nemesfém áraknak is, mint a leinek állandóan és naponta kell igazodnia swaizi franchoz és a dollár árfolyamhoz.

Az árukat — eltekintve kisebb értékű és inkább a fourniture köréből kikerülő postai szállításoktól — directe szállítják az utazók a detaillistához.

A múlt évtől kezdve angroszistáink már rövid lejáratu hitelügyleteket is kötnek.

Általában azonban úgy a múlt évi, mint az idei

forgalom nagyon lanyhának mondható, sőt fokozatos hanyatlást észlelhetünk.

A cégek tekintetében a már régebben alakult „Első Erdélyrészi Ékszerárugyár” „United” nagykereskedés és műhely mellett megalakult a „Tacamul” ezüstáru gyár. Egy nagy kereskedés megszűnt, 3 üzem társas céggé alakult át, ugyanannyi egyéni cég lett. Négy új üzletet nyitottak.

A céltudatos szakmabeli szervezkedés ideje összeesik a „Romániai órák és ékszerészek szaklapjának” megindításával: Addig csak egy egészen laza összefüggésű szervezet működött, de komolyabb egyesületi életről szó sem volt.

A helyi szakegyesület és egy kolozsvári központtal bíró országos szövetség megalakítására az 1921. évi új szakszervezeti törvény adott újabb impulzust.

A terv az, hogy az 1923. évi szeptember havában Temesvárt tartandó országos mintavásár keretében tartanak a szakmabeliek egy országos kongresszust, melyen megalakítják az „Országos Szövetséget”.

A kongresszus programja a legfontosabb szakmabeli teendőket foglalja magában:

Egységes, de a különböző vidékek viszonyaihoz képest aránylagosan megállapítandó javítási és eladási árak meghatározása, a tanoncoktatás, vám- és fémjelzés ügyének rendezése, az „üzérkedési törvény” és a 15%-os luxus adó általi sérelmek eliminálása.

A mostani lanyha üzleti viszonyok csak a nemzetközi kereskedelem szabadabbá tételével változtathatók meg.

Trasszgyártás. A trasszgyártás (a trassz cementszerű építési anyag) csak akkor fog fejlődhetni, amikor majd megfelelő építkezések lesznek, amik a tárgyalt évben hiányoztak majdnem teljesen, de nem voltak vízépítési munkák sem, amely munkáknál a trassz rendkívül előnyösen használható. Ennek a következménye volt aztán az, hogy a területünkben levő egyetlen ilyen gyár is beszüntette a trasszgyártást.

A trassz ipar fejlesztése érdekében igen szükséges intézkedés volna a gyártermény kiviteli vámjának a felfüggesztése. E gyárunk képes volna ez idő szerint nemcsak a belföldi szükségletet teljesen ellátni, hanem a hazai

szükséglet fedezése mellett tekintélyes mennyiséget külföldre is kivinni.

Kivánatos volna továbbá a vasuti szállítási díjtétel mérséklése, minthogy az nem áll arányban az áru alacsony értékével.

Szabóipar. Az 1922. évben a szabóipar fejlődése elé sok akadály gördült és sok elégedetlenséget váltottak ki a különböző helyzetek és intézkedések.

Elsősorban a valuta csökkenése a szövetek árában hullámozást okozott, a termelő sohasem volt biztos a külföldi árakról, amelyeket import esetén fizetnie kellett és ez sok esetben üzérkedés gyanujába keverte a szabóiparosokat és kellemetlenségnek volt kufforrása.

Jogosulatlan versenyről is panaszkodnak a szabóiparosok, azért, hogy többen csak színlegesen folytatják az ipart, az általuk gyakorolt szövetkereskedelem eltakarására és ezek olcsóbban vállalnak munkát, mert a szövetkereskedelem után adót nem fizetnek, ellenben a szabóiparban ért veszteséget a szövetkereskedelem haszna pótolja.

Szűcsipar. Az 1922. év gazdasági szempontból a várakozáson jóval alul maradt.

A szakmára nézve igen káros, hogy idegen kereskedők összevásárolják a vadbőröket és hogy hosszabb ideig ne kelljen itt tartózkodniok, magasabb árakat fizetnek, hogy annál gyorsabban kapják meg az árut. Ezek a vadbőrök Németországban kerülnek feldolgozásra és szűcseink aztán kénytelenek ez árut Leipzigban drágábban visszavásárolni. Ez cca 2 év óta van így. Ez évben azonban már nagyon felverték az árakat, úgy hogy az itteni szűcsipar súlyósabban érzi azt. Szükséges volna megakadályozni azt, hogy az idegen kereskedő kaphasson kiviteli engedélyt nyers bőrré.

Káros befolyással volt az, hogy a Miniszterium megtagadta szűcseinktől a vadbőr kivitelét nemesítés és kidolgozás céljából, amely rendelet ugyan már vissza lett vonva, de a most kimenő áru már nem lesz idejében kész. Az ilyen, — az érdekelt képviselők nélkül hozott — tiltó rendelet sok kárt okoz, mert ha nem lehet kivinni a bőrt nemesítés céljából, úgy kénytelenek iparosaink kész árut a külföldön vásárolni és hazai műhelyüket nem tudják kellőleg foglalkoztatni, ez iparágat modern és szélesebb alapon kifejleszteni.

Kalapgyártás. E szakmában az üzletmenet a tavaszi évadban mérsékeltén jó volt, ellenben az őszi évadban teljesen rossznak mondható.

Okát az általános gazdasági leromlásban s az ezzel járó pénzszerzési nehézség folytán előállott vásárlási kedv megszűnésében lehet találni, amit legelőnkebben igazol azon körülmény, hogy mindkét saison folyamán, az újru-termelés alig 5%-át tette ki, az alakítási (újra formálási) munkálatoknak, aminek az lett a következménye, hogy az új áru termelése minimálisra redukálódott.

Cipőkereskedelem. Ennek a szakmának a múlt évi üzleti forgalma kielégítőnek mondható, de a folytonos árhullámzások következtében, ami, viszont a valuta kérdésének tudható be, a normális üzletmenet biztosítva nem volt. Valutánk leromlása, a magas vámtételek és a szállítási eszközök hiánya nagyon bénítólag hatott erre a szakmára is, mert a külföldi behozatalt vagy egészen megszüntette, vagy pedig a minimálisra redukálta, holott a belföldi ipar az e szakmába vágó minden cikket megfelelő mennyiségben és minőségben termelni nem tud.

Textil-dívatáru kereskedelem. Gazdasági szempontból az 1922 év a folytonos árhullámzás következtében, e szakmában a raktárkészletek zsugorodására vezetett. A kiskereskedelem a napi árak felől teljesen tájékozatlan s szem előtt tartva az uzsoratorvény rendelkezéseit is, áru-készletét nem a forgalmi napi áron, hanem jóval olcsóiban értékesíthette, miáltal az időközi raktárkiegészítést már nem is az elért haszon hozzáadásával, hanem külön 10—20% ráfizetéssel eszközölhette, mely körülmény napról-napra az áruraktár apadását vonja maga után.

Fejlődésében a textil szakmát főként azon körülmény akadályozza, hogy a kiskereskedelem régi kiprobált közvetlen külföldi gyári összeköttetését az uralkodó lassu és bizonytalan szállítás, továbbá az elvámolás körül tapasztalható nehézségek következtében kényszerült felhagyni és szükségletét is csak közvetítéssel, harmad-negyedkézből fedezni, mely körülmény úgy a fogyasztó közönségnek, mint az eladó kiskereskedelemnek tekintélyes ár-külömbözetett jelent s a legitim kiskereskedelmet rövidesen tőkre teszi. Ehez még hozzájárul az utóbbi időben elszaporodott alkalmi piaci árusok és házalók tevékeny szereplése, kik nyílt üzlettel seholsem rendelkeznek s a

súlyos megadóztatást s gyakran a forgalmi adót is elkerülve, csupán piaci vámpénzt fizetve, selejtes áruval az agyon adózott legitim kereskedelem forgalmát megbénítva, számítás nélkül minden árért értékesítik készletüket. E szomorú tény előbb-utóbb csak az állam bevételén bosszulja meg magát az által, hogy idővel a tisztességes szakkereskedelem, mint adófizető megszűnik és helyét az alkalmi zug-kereskedelem, fogja betölteni, mely a homály leple alatt boldogulva, keresetükből vajmi csekély jövedelmet juttat az államuak.

Elsősorban tehát államérdek, hogy a tisztességes szakkereskedelmet a jogosulatlan alkalmi árusok és házalók üzérkedéseivel szemben a végpusztulástól minden eszközzel még kellő időben megmentse. Ezért kívánatos volna iparjogot, csak tanult és bizonyítvánnyal kellően igazolt szakembereknek kiadni s a már meglevőket szigorú felülvizsgálat alá vonni, a jogosulatlanokat pedig bevonni, hogy ilyenmódon a máris hanyatlásnak indult legitim kereskedelem a fejlődés útjára legyen terelhető.

Hogy azonban a legitim kereskedelem a fogyasztó közönség szükségletének előnyös beszerzését biztosíthassa, elsősorban a vasúti és postai szállitmányok gyorsítása válna szükségessé és pedig a teljes szavatosság mellett, valamint a késedelmes és tetemes mellékiadással járó vámmézírja megszüntetésével. Ily intézkedéssel elérhető volna, hogy a legkisebb import áru is késedelem nélkül, számla szerint szabályosan elvámolva kerüljön a kereskedő székhelyén kézhez, miáltal nemcsak a szakkereskedelem fejlődése, hanem a túlhajtott árak csökkenése is biztosított lenne.

Ezzel kapcsolatosan igen kívánatos a bank és pénzügyintézetek árukereskedelmét korlátozni, hogy a szakképzett nagykereskedők — általuk támogatva — előtérbe léphessenek. Szükséges a szabad és független kereskedelmet biztosítani és minden alaptalan molesztálástól mentesíteni, mert a szabad verseny önmagától szabályozná a napi árakat minden kényszerítő eszköz alkalmazása nélkül és megakadályozná egyes napi cikkek időnkénti eltűnését a forgalomból. Végül üdvös volna a forgalmi és luxusadó szabályozása, mely részben szintén hozzájárul az árak felhajtásához.

Börgyártás. A börgyártás felődését gátló körülmények

nagy visszahatással voltak és ezeknek a gátló okoknak az elhárítása az állam feladatát képezi. Ezek közül az okok közül az alábbiakat soroljuk föl:

1. Kamaránk már több ízben megemlítette ugy évi jelentésében, mint külön előterjesztésekben és kért intézkedéseket arra vonatkozólag, hogy az állatok nyuzását a vágóhidakon ahoz értő szakemberek végezzék. A bőrgyárak részéről még ma is fenn áll a panasz, hogy igen sok hibás nyersbőrt kapnak, amit a szakértelem nélküli nyuzás idéz elő és természetes aztán, hogy az ilyen hibás bőrök gyengébb minőségűek és csak ilyenek gyanánt dolgozhatók is ki. A hibás nyuzás által okozott károk közdasági jelentőségűek, kihatnak nemcsak a bőrök tulajdonosára, hanem a gyárakra is és végül a nemzeti vagyont csökkentik. Ezekből a tekintetekből feltétlenül szükséges volna oly irányu rendeletnek kibocsátása és annak a betartására a vágóhidak utasítása, hogy az állatok nyuzását csak erre különösen képzett szakembereknek engedjék meg.

2. A gyáraknál szénnel, vagy benzinnel, mint fűtő, vagy hajtó anyaggal való ellátása szintén nagy nehézséget okoz, egyfelől a szállítás nehézségei miatt, másfelől az ezekkel való üzérkedés miatt.

3 Igen sok panasz van a megszorított hitelek miatt is, mert dacára annak, hogy az állam nagyobb összegű kölcsönt helyezett kilátásba, abból a vállalatnak csak egy része részesült, a nagyobb része ellenben kénytelen drága hitelt igénybe venni. Természetes aztán, hogy ilyen feltételek mellett a hazai ipar nem versenyezhet a külföldivel. Ennek a magas bankkamatozásnak az elkerülésére tervbe vétetett ugyan egy ipari hitelintézet létesítése, ez azonban még egyelőre késik, a Banca Națională fiókjai pedig a csatolt részek nagyipari hitelszükségleteit nem tudják kielégíteni.

4. A vámpolitika, valamint az export rezsim nem felel meg teljesen ez iparunk érdekeinek. Több ízben interveniáltak már az egyes gyárak a miniszteriumokban, hogy engedjék meg azoknak a gyártmányoknak a kivitelét, amelyek nagy mennyiségben vannak és meghaladják a népesség ezirányu szükségletét. Ilyenek például a bőráruk, transmissziós szijak és cipőárak. Az elért eredmények nem kielégítőek és ilyen formán kényszerülve vannak a

gyárak a termelésüket a belföldi szükséglet mérvéig leszállítani, habár igen jelentős mennyiséget tudnának exportálni is. Ez ipar fejlődése érdekében és kapcsolatosan a gyártmányok exportálása érdekében helyes és szükséges intézkedés volna ama cikkek vámjának a leszállítása, amelyeket itthon az országban egyáltalában nem állítanak elő és a bőrgyártáshoz továbbá cipőgyártáshoz feltétlenül szükségesek.

5. Panasz merült fel abban az irányban is, hogy a hizott és jól fejlődött marhákat az országból kiszállítják. Ez a panasz abban leli indokát, hogy ezeknek az állatoknak a bőrei természetesen első minőségűek és a hazai ipar ezektől elesik, és így csak a sovány marhák alacsonyabb minőségei maradnak feldolgozásra.

6. Ez alkalommal megemlítjük még a forgalmi adót is, amelynek terhei legélénkebben ennél az iparágnál érezhetők, mert addig, amíg az állat bőre feldolgozva a fogyasztóhoz jut, az legkevesebb öt kézen megy keresztül és utánna az 1%-os adót mindannyiszor meg kell fizetni.

Timár ipar. Általános gazdasági szempontból az 1922 év a kisebb timár műhelyekre csak közepes eredménnyel járt, amennyiben az ilyen műhelyekben gyártott bocskortalp és fekete felsőbőr kezd kiszorulni a fogyasztásból, helyét az újabb bőrgyártmányok hódítják el. Az egyszerű falusi nép is a boxbőrből készült lábbeli után érdeklődik, a zsiros barkásbőr csizmát kezdi lekicsinyelni, pedig falun illetve sárban és vízben ez utóbbi gyártmány nem képes a víznek ellent állani.

E modern irányzat a kis timárüzemeket is arra kell bírzdítsa, hogy megfelelő termeléssel igyekezzenek a fogyasztóközönség igényeit kielégíteni. Ehhez azonban drága gépek beszerzésére volna szükség, amit a kis timárok, saját erejükön alig lesznek képesek megtenni, mert a forgalmi tőkéjük apadna el a gépek beszerzésével. Amde a kis üzemek ha minden gépet be tudnak szerezni, még ez sem volna elegendő, mert a modern timárság tudásának hiánya, a másik akadály, mely nélkül egy lépést sem fognak előre haladni, minden gyártási vonalon csak kárt és veszteséget szenvednek.

A háború legjobban igazolta a timáripár döntő jelentőségét s épen azért, mert a tökéletes, jó timárgyárt-

mány a hadsereg részére igen fontos és nélkülözhetetlen ipartermék, indokolt, hogy maga az állam is támogatásával karolja fel a timárság termelésének tökéletesítését.

E cél érdekében újra hangott adunk ama kívánságak, hogy az állam egy jól bealapozott timár szakiskolát létesítsen, oly alapon, hogy annak hozzáférhetősége ugy az önállókra, mint a segéd munkásokra nézve könnyű legyen. Az iskola lesz hivatva az önálló kistimárokat bevezetni a modern-timárság ismereteibe, megnyitván előtte azt a nagy titokzatosságot, mit minden nagyüzem lakat alatt tart a maga számára.

A *timár szakiskola* azt az előnyt is eredményezné, hogy a fogyasztó közönséget előnyösebb készbőrárakhoz juttatná, mert a túlterhelés által a anyag elhelyezése feltétlenül erős versenyre hívná fel a termelőket, minek folytán a bőrarak egy normális alapra helyezkednének.

A nagyüzem részére is előnyt nyújt a *timár iskola*, mert a munkások kiképzése egy nagyértékű előny az üzemnél, amennyiben jövőre nem fordulna elő az a sok veszteség, melyet a munkás tudatlansága számtalanszor előidéz a timárüzemben, amit eddig mindig az üzem és nem a munkás terhére számoltak el és mégis végeredményben a fogyasztó közönség látta kárát, mivel a rossz gyártmány is forgalomba jött és a fogyasztó értéktelen rossz anyaghoz jutott.

Nagyrománia természeti fekvése és virágzó állattenyésztése szerencsés körülmény arra, hogy a gyártáshoz szükséges nyersbőr anyagért nem kell külföldre szorulni, nyerstermény van bőven csak szorgalom és szaktudás szükséges, hogy azt a hazai ipar a közfogyasztás előnyére, az állam erősödésére feldolgozza.

Börkereskedelem. A børszakma üzleti forgalma az év első felében élénkebb és jobb volt, mint a második félévben ugy forgalom, mint eredmény tekintetében.

Az eredményt nagyon károsan befolyásolja a bizonytalan valutáris helyzet, mely ma még fokozottabban fennáll.

A börkereskedelem fejlődését a magas védővámok károsan befolyásolják, amennyiben a gyáriparnak olyan különleges konjunkturát biztosít, amely a közvetítő kereskedelmet nagyon kiszolgáltatja a kitünően szervezett gyáriparnak.

A védővámok engedélyezését a gyárak azzal indokolták, hogy ennek megtörténtekor módjukban lesz a versenyt a külföldi árukkal minőségileg is felvenni, ami azonban máig sem igazolódott be.

Import áruknál különös kifogása van a bőrkereskedelemnek a tekintetben, hogy egyes bőrfajták, mint pld. chewreaux brutto-netto vámostatik el, úgy hogy egy-egy láda súlya néha olyan, hogy többet kell fizetni vámot a ládáért, mint a tartalmaért. Ha pedig ezt elkerülendő, az árut zsákba varrva szállítjuk, nagyon ritka eset, hogy a vasuton fel ne vágják az árut takaró zsákot és súlyos kárt ne szenvedjenek a kereskedők.

Igen súlyos hiba még az, hogy a CFR. közegei a kár megállapítását nem tartják kötelességüknek, hanem csak kinos kérelmezések után teljesítik a fél óhaját és akkor is oly módon, hogy a fél aligha kaphatja meg kárigényét, mert a tényálladáki jegyzőkönyvet nem akarják kiadni s így sok esetben a biztosított áruk ellenértékét nehezen lehet megkapni a biztosító intézetektől.

A kamarakerületben az év folyamán 3 csőd nyitattott, amelyből befejezést nyert 1. Kényszeregyezés 6 esetben volt, befejezést nyert 4.

A csődesetek és a kényszeregyezések aránytalanul csekély száma azonban, sajnos, nem fejezi ki a kereskedelem általános gazdasági állapotát. Kereskedőink általában jobban eladósodtak, mint a háboru előtti időkben, nagy összegű bank- és külföldi tartozásaik vannak, azonban sikerült különböző utakon és módokon életét meghosszabbítani, holott pedig a kereskedők nagy részének és köztük sok régi jónevű cégnek a helyzete igen bizonytalan. Nem térünk ki ismételten a bizonytalanság okaira, mert azokat jelentésünk általános részében bőven ismertettük.

Mészáros ipar. Husiparunk az elmúlt esztendőben visszafejlődött, oka ennek az állat árák szédületes emelkedése mellett, a hatósági helytelen módon történt ár-megállapítás volt.

A mészáros ipart érintő 1922. évi általános gazdasági szempontok, illetve az ipart gátló körülmények a következők:

Általános gazdasági szempontból ez ipart teljesen megbénította a helytelen kiviteli rendelet.

A külföldi jobb valutával rendelkező államok a marhaállomány java részét a helyi forgalmi áraknál jóval magasabb árakon vásárolta meg, a jó marhaállomány levágását lehetetlenné tették belföldön, ugyanarra, hogy mondhatni egyetlen egy esetben sem lehetett elsőosztályu marhát belföldi fogyasztásra termelni.

A kivitel egész éven át érezte hatását, de jövőre is fontos kihatással van, amennyiben a kivitt első osztályu állatok nagy száma a jóállományt annyira leapasztotta, hogy abban ma a legnagyobbfoku hiány van.

Az állatállományban levő hiánynak egyben oka a nagybirtokok kényszer bérlete, mely előidézte azt a körülményt, hogy nem kerültek és nem is kerülnek eladásra egy helyen és egyformán táplált jóminőségű állatok tömegesen, melyekben békeidőben bő választékra volt alkalom.

A mészárosipar fejlődését teljesen meggátolta az állandó kényszerárak megállapítása, mely egyrészt a közegészség rovására is történt, mert a költségek elkerülése miatt ugyan is a jobb állatokat kénytelenek voltak orvosi ellenőrzés nélkül levágni, mely körülmény a zugkereskedelem meghonosításának a fő alapja volt.

Az ármegállapítás minden egyes alkalommal egyoldalu volt, minden egyes alkalommal azt eredményezte, hogy jóminőségű állatot levágni nem lehetett, de volt olyan alkalom is, mikor a megállapított árakon alul az egészséges konkurencia folytán sokkal olcsóbban lehetett árusítani, de nem csak lehetett, hanem történtek is tényleg árusítások a közönség legnagyobb meglepetésére.

A bőrkiviteli tilalom azt eredményezte, hogy a nyersanyag egyrésze minden tilalom dacára külföldre került az export rendelet után, — pedig e helyett nemzetgazdasági szempontokból sokkal előnyösebb lett volna, ha kész anyagok kivitele lett volna szabad, mert ennek a munkásviszonyok javulása és az ipar fejlődése lett volna a feltétlen következménye.

Általában a fent említett körülmények minden racionális számítást megakadályoztak, teljes bizonytalanságba sodorta az ipar fejlődését, s ennek eredménye az, hogy pl. Clujban a mészáros iparosok 75%-a teljes anyagi romlással küzd.

E mellett teljes az áruhiány.

Ez ipar fejlődésére, mellyel szoros összeköttetésben áll az állattenyésztés megmentése is, első sorban is szükség volna a szabad kereskedelem visszaállítására minden vonalon, egyben pedig az élőállat export betiltása, ezzel szemben a belföldön kidolgozott kész áruknak kiviteli szabadsága.

Vágóhid. A cluji vágóhidon az év folyamán levágtattak a következő állatok:

173 bika, 626 ökör, 10594 tehén, 8000 tulok, 4067 tinó, 8725 szopóborju, 676 bivaly ökör, 3000 bivaly tehén, 3000 juh, 16.316 bárány, 1515 kecske, 5000 drb. gödölye, 22677 disznó, 250 malac, 401 ló.

Ezek után vágóhidi és vizsgálati díjban beszedetett 950141 Lei. Mérleghasználat után befolyt 35.370 lei 50 bani. Jéggyártásból április 1-től december végéig 246.369 lei volt a bevétel.

A vágóhidon javításokat eszközöltek 1921 és 1922 években 2,500.000 lei értékben. Az egészségügyi tanács határozata értelmében még eszközzendők javítások és beszerzések 2000.000 Lei értékben.

Az év folyamán az állatvásár területe beton kerítéssel bekerítettett.

Szeszipar. Külön fejezetet követel magának a még rövid idő előtt oly virágzó erdélyi és bánáti szeszipar, mely napjainkban a legsúlyosabb válsággal küzd.

Egy új szes zadótörvény képében sürgősen meg kell alkotni oly törvényhozási intézkedést, mely az államkincstár érdekeivel összhangzásban, a szeszipar életképességét is megóvni képes.

A szes zadó egyik legfőbb jövedelmi forrása az államnak.

Az Erdélyben érvényben maradt szes zadótörvény, mint alappilléren a regátban máig is ismeretlen „kontingens és exkontingens rendszeren” és ezzel kapcsolatosan az „ipari- és mezőgazdasági” szeszgyárak megkülönböztetésén nyugodott.

Az Erdélyben és Bánátban érvényben levő törvény szerencsésen megállapítja azokat az előfeltételeket, melyeken az utóbbi megkülönböztetés léte nyugodott. Fájdalom, hogy e kedvező előfeltételek, napjainkban egymásután porba hullottak :

a) az agrárreform elvonta a mezőgazdasági szeszgyárakkal kapcsolatos földbirtokok tetemes részét;

b) a praemium, mely a mezőgazdasági szeszgyáraknak lehetővé tette, hogy a nagy berendezéssel dolgozó ipari gyárak nyomásával szemben akcióképesek maradhassanak, megszűnt. Sőt egy legújabb intézkedéssel szesztermelésünknek 1680 hl.-ig való fokozhatása is megvonatot, viszont biztosított az ipari gyárak részére a korlátlan termelés lehetősége, végül:

c) át lett törve az érvényben lévő törvénynek az az alapvető rendelkezése is, mely szerint újabb kontingens csak az ipari szeszgyárak kontingenséből és csakis az új mezőgazdasági szeszgyárak részére adományozható. T. i. a kormány épen új ipari gyárak részére adományozott igen tekintélyes egészen új kontingenseket.

Ily körülmények között a mezőgazdasági szeszgyárak — szám szerint mintegy 160 — a sir szélére jutottak. Így azután ma az ipari és mezőgazdasági szeszgyár megkülönböztetésének alapja tulajdonképpen elesett és legfeljebb *kis* és *nagy* szeszgyárakról lehet beszélni. Mint-hogy 150—160 gyári vállalatot megfojtani nem lehet és nem is szabad, sürgősen gondoskodni kell az utóbbi évek fejleményei által előidézett romboló hatások megszüntetéséről úgy, hogy lehetőleg az előbbi állapot visszaállítassék. Erre az agrártörvény 22. art.-hoz kir. rendelettel kibocsátott különös végrehajtási utasítás (Mon. Oficial 1922 szept. 20—135. szám) megadja a lehetőséget. E rendelet alapul vételével arra kérjük a kormányt, hogy a mezőgazdasági szeszgyárak birtokainak legalább bizonyos foku helyreállítása végett oly rendelkezéseket méltóztassék életbe léptetni, melyek mellett:

1. mindenképp előt a Garofild miniszter által 1921 március 16-án 3688 sz. a. kibocsátott, de életbeléptetése után a kolozsvári agrárkomité elnökének semmivel sem megokolható fölterjesztése folytán ismét fölfüggesztett rendelete helyreállítassék és a mezőgazdasági szeszgyáraknak a végrehajtási pótutasítás 3 art. c) pontjában körülírt előfeltételétől függetlenül, minimális 300 hold, a nagyobb berendezéseknek pedig 500 holdig terjedhető megfelelő földbirtok biztosítottassék.

Az igényjogosultak kielégítésére megfelelő jóakarattal az alkalmas módok bizonyára könnyen föllelhetők.

2. A mezőgazdasági szeszgyárak birtokügyeinek a fennebb előadottak értelmében leendő rendezésére nézve,

a megkívánt összes tényezők bevonásával, egységes bizottság volna akként kreálandó, hogy az egymagában a döntés előkészítése érdekében szükséges mindennemű teendőket, — esetleg egyes kérdések tisztázása ügyében saját kebeléből kiküldött biztosok, vagy albizottságok, vizsgálata és jelentése alapján — ellátni tudhassa.

3. A döntés előtt a földmivelésügyi miniszter az ipar- és pénzügyiminisztereket is meghallgathatja.

4. Az agrár törvény 22 art. végrehajtására vonatkozó utasítás 5 art. említett feltételek és módozatok, szabályrendeletileg *eleve és egységesen* megállapítandók. Tekintve, hogy ez a mezőgazdasági szeszgyárakkal kapcsolatos földbirtokokra nézve, apróbb részletektől eltekintve, semmi nehézségekbe sem ütközik.

Mindezeket pedig haladéktalanul keresztül kellene vinni.

Nem marad tehát egyéb hátra, mint az állam oly beavatkozását törvényhozásilag biztosítani, minő Ausztriában, Magyarországon és Csehszlovákiában immár bekövetkezett, t. i. az egységes értékesítésnek és a termelés megosztásának biztosítása és keresztülvitele érdekében egy, az egész ország szesziparát felölelő és állami felügyelet mellett működő, nagy részvénytársaságot létesíteni, amely uton a válság mindenestre feltartóztatva lenne, addig is míg a mezőgazdasági gyárak helyzetének javasolt elrendezése és az állam és ipar érdekeit egyedül megóvni képes „kontingens és exkontingens rendszer” a mai viszonyoknak megfelelő újabb szabályozása illetve a kontingentálásnak a közjogi eltolódások folytán létesült és a tényleges helyzetnek megfelelő rendezése keresztülvitetnék.

Nem szenvedhet ugyanis kétséget, hogy azok a nagy közgazdasági érdekek, melyek Magyarországon a mezőgazdasági szeszgyárak megóvásának, sőt szaporításának minél teljesebb keresztülvitelét állították előtérbe, legalább is ugyanolyan méltánylást követelnek a mai Romániában, mely az új területek kincseinek és fejlett iparának megszerzésével, egyoldalú, de ma már e minőségben is lecsuszott agrárállamból egyben oly ipari államá is vált, mely képes lehetne e közgazdasági ágazatok termelésének szerencséskezü irányzásával, idővel összes szükségleteit a külföldtől függetlenül fedezni.

Likörgyártás. Az 1922-es gazdasági év, akár csak az előbbi évek, a szakmát súlyos megpobáltatások elé állította.

Ennek okozója első sorban a magas szeszadó, mely közép Európában aránylagosan a legmagasabban van megállapítva. E magas szeszadót a szesszel való kereskedelem nagyon nehezen viseli, a likörgyártás azonban nem bírja. Szinte érthetetlen, hogy a kormány minden ipari célra felhasználandó szesznek az adóját vagy teljesen elengedi, avagy kevés adóval terheli meg, de a likörgyártási ipar szeszadóját — az iparág hátrányára, — teljesen fenntartja. Véleményünk szerint a likőripar, tekintettel, hogy agrár állam vagyunk és ennek következtében nagy a szesztermelésünk, tehát ezzel paralel egy erős likőripar is kell hogy kifejlődjék, amit a gazdasági jólét érdekében (a szesztermelés gazdasági felhasználásáért) minden körülmények között támogatnia kell. Tekintettel arra, hogy a parfüm készítés, mint luxuscikket gyártó ipar a szeszt kedvezményes áron kapja, indokoltabb volna a likörgyártás céljaira felhasználandó szesz mennyiség után 'is megadni az adókedvezményt, mert e támogatás mellett kilátásunk volna erős nemzeti likőr ipart teremteni.

Figyelembe veendő az a körülmény is, hogy a szesz contingentálás felszabadítása óta az országnak óriási túltermelés van, mert nemcsak a kismezőgazdasági szeszgyárak főzték ki az általuk termelt gabonaneműek könnyebb értékesíthetése szempontjából teljes készletüket, hanem az ipari szeszgyárak is, melyek pedig a gabonaneműeket legtöbbször hitelre vásárolták, szintén óriási mennyiséget főztek ki. A termelési túltermelés miatt az ipari és mezőgazdasági szeszgyárak között nagy gazdasági harc kezdődött, amely áldatlan harcnak szomorú következményeit azonban főként a szeszkereskedők viselték.

A likőripar első sorban a magas szeszadó, másodszorban az erre vonatkozó újabb rendeletek be nem tartása teszi tönkre. Általánosan tudott dolog, hogy a múltban Erdélynek egyáltalán nem, vagy ha igen, nagyon gyenge likőripara volt, azon egyszerű oknál fogva, mert a likőrszükségletet a budapesti nagy gyárak látták el. Az elszakadás folytán változott viszonyok a likőr ipar fejlesztése céljából új és energikus intézkedéseket tettek volna szükségessé. A belügy minisztérium egészségügyi

osztálya hozott ugyan a likőripar fejlődésére alkalmas rendeleteket, fájdalom, hogy ezeket nem tarják be. Ugyanis a legtöbb korlátlan és korlátolt italmérési engedéllyel rendelkező egyén, minden likörgyári adótól menten gyártja a szükségletét, minek következtében a hivatásos likörgyárakat teljesen lehetetlené teszik.

Ez áldatlan állapotnak a megszüntetése érdekében a következőket proponáljuk:

A likörgyártás céljaira felhasználandó szesznek szállíttassék le az adója literfokonként 15 leire, továbbá likörgyáraink kapjanak adózatlan cukrot is. A likörgyártás céljaira felhasználandó szeszmenyiségek ellenőrzése tekintetében a többi szeszipari gyáraknál alkalmazott ellenőrzési rendelvek legyenek érvényesek. Ez eredményből óriási haszná volna az államnak, mert egyrészt megszüntetné a tiltott likörgyártást, másrészt egy erős nemzeti ipar kifejlődését segitené elő, valamint egy erős export-bazist is létesitene.

Gypszgyártás. Az 1922 évben a gypszgyártás, — mely a háboru befejezése után két évig telyesen szünetelt volt, — mindinkább megélénkült ugyan, de mivel a várva-várt építkezés fellendülése nem következett be, gyáraink egész termelő képességüket nem tudták kifejtteni. Gypszgyáraink tehát korlátolt üzem mellett dolgoztak és így is termelésük nagyrészéval a külföldre voltak utalva, mert a belföldön a kereslet, a nagyobb építkezések hiánya miatt mérsékelt maradt.

Az egeresi *Kramer I.* gypszgyár csak 100 munkást tudott foglalkoztatni és 531 waggon árut állított elő, melynek 65%-át Magyarországon, Jugoszláviában, Csehslovákiában, sőt Lengyelországban volt kénytelen elhelyezni.

Az intenzivebb kivitel és így a hazai termelésünk fellendülése elé nem csak a nehéz pénzügyi viszonyok állítanak gátat, hanem a magas vámok és drága szállítás is. Kivánatos és helyes gazdasági politika lenne az állam részéről az, ha a gypsz kivitelt fuvarkedvezmények nyújtásával és kiviteli vámmentesség engedélyezésével segitené elé. Fájdalmasan érintette tehát gypszgyárainkat a vasuti tarifák újabbi emelése és az, hogy több határszéli állomás a vámmilletéken felül waggononként 100 lei ugynevezett vám comissiot is szed, úgy, hogy a gypsz kivitele, mely különben aránylag olcsó cikk, nem bírja

el ezen új terheket, miért is az 1922 évben megindult kivitel jövőre meg fog akadni.

Valutáris és iparfejlesztési szempontból bátrak vagyunk tehát azt ajánlani, hogy a Minister ur kegyeskedjék a kivitelre dolgozó gyárak küldeményeit minden vám alól mentesíteni, hogy ez által gyáraink versenyképesek legyenek, üzemüket teljesen kihasználhassák és munkás létszámukat megszorozhassák. Ily intézkedéssel a gypsy belföldi ára is mérsékelhető lenne, ami az építkezési kedv élénkítésére is bizonyára jótékonyan hatna.

Vegyészeti ipar és kereskelem. A vegyi, de különösen a gyógyvegyészeti iparunk talán az egyedüli, mely Romániában még embrionális korszakát éli s e tekintetben majdnem 90%-ig a külföldre, elsősorban Németországra vagyunk utalva.

Pedig ha figyelmesen átvizsgáljuk hazánk természeti kincseit, az találjuk, hogy e tekintetben is oly rengeteg anyaggal rendelkezünk, amilyennel Középerópa és Balkán egyetlen országa sem. Hogy ily nagymennyiségű természetadta lehetőség dacára is vegyi iparunk abszolút fejletlen, az elsősorban megfelelő képzettségű és gyakorlattal bíró szakember, másodsorban a vállalkozó szellem és tőke hiányának tudható be. Talán az idők szelleme róvására írhatjuk, hogy a tőke tartozkodik minden olyan befektetéstől, mely csak évek kitartó, szorgalmas munkája után válik gyümölcsözővé.

Egynémely cikkből, mint pld. vadon termő gyógynövényekből még jelentős kivitelt is érhetnénk el, ha valaki megfelelő szaktudással, tőkével és türelemmel foglalkoznék vele. Igen visszás állapot például, hogy egyes gyógynövényeket, melyeket mi nyers állapotban exportálunk, feldolgozva (gyógyszertári használatra készen) Hamburgból hozatjuk vissza.

De special vegyészeti téren is tudnánk produkálni, vas, réz, ezüst, kén, bismuth stb, nyersanyagunk bőven van, melyekből számtalan változatu gyógyanyag volna előállítható. Hazánk vegyi ipara eddig csak az ipari ugynevezett nehéz vegyszerek (szóda, chlormész, kénsav, stb.) gyártására korlátozódik.

Ami a vegyi és gyógyszerekkel folytatott kereskedelmünket illeti, sajnálattal kell megállapítanunk, hogy az egyáltalán nem áll hivatása magaslatán, tipikus for-

mája a kizárólagos közvetítő kereskedelemnek, melyet igen sokan inproduktívnek neveznek. Mikor Németország gazdasági kényszer folytán eladásait nemes valutában (dóllár, Angol Font, Schweitzi frank) eszközli s ehhez viszonyítva a mi valutánk erősen leromlott, mikor a drága szállítás és magas vámilletékek az árut annyira drágítják, hogy soha nem képzelt magasságot értek el, akkor kereskedelmünknek lett volna elsőrendű feladata illetékesek előtt feltárni a lehetőségeket és módozatokat, melyek módot nyújtottak volna egyrészt hazai vegyi-iparunk hatalmas irányu fejlődésére, másrészt gyógyszeráraink olcsóbbá tételére.

E helyett kereskedelmi vállalataink inkább a könnyű érvényesülés útját keresve rávetették magukat kozmetikai cikkek készítésére, melyhez a nyersanyagot, üveget sőt még a vignettát is külföldről hozhatják, de amellyel végeredményben könnyebben és gyorsabban lehet keresni. Ma a kozmetikai iparban annyi és oly változatos hazai produkciónk van, hogy határozottan exportképesek vagyunk. Hogy ennek dacára kozmetikából még mindig jelentékeny behozatalunk van, annak egyedüli oka, hogy jobb közönségünk, ki francia kozmetikához van szokva, ma is ragaszkodik hozzá.

Szinte bosszantó, hogy annyi képzett gyógyszerész, szakember, ügyes kereskedő ilyen — végeredményben komolytalan munkára pazarolja energiáját. A sok kozmetikával szemben az elmúlt évben talán egyetlen, komoly gyógyszerkülönlegesség sem került a piacra (hogy a belső elállított vegyi és gyógyszerekről ne is beszéljünk), míg Németország, sőt még a teljesen tönkrement ország kis Magyarország is naponta új és jó dolgokat hoz ki. Élénk példa erre a Budapest-úpest „Chinon” vegyészeti gyár, mely rövid pár év alatt az európai viszonylatban is elismert és elsőrendű gyógyvegyészeti gyárrá fejlődött s ma már kb. 40 okleveles, képzett vegyészt foglalkoztat.

És — úgy látszik — hiába a magas védővám-tarifa, hiába a rettenetes szállítási költségek s a szállítás közben nap mint nap rendszeresen előforduló károsodások, e tekintetben még nagyon sokáig teljesen a külföldre leszünk utalva.

Ha visszatekintünk az elmúlt év kereskedelmi mérlegére, azt látjuk, hogy vegyi gyógyvegyészeti cikkekből

a behozatal az elmúlt évhez képest némi emelkedést mutat, aminek oka nagyrészt az, hogy a Németország által természetben teljesített jóvátételből származó áru legnagyobb részben már felhasználtatott. Egyes cikkekből azonban még ma is vannak nagyobb készletek, melyek a belföldi piacon még mindég paritáson alól kaphatók. (Ilyen legfontosabb cikk a *Chinin*.)

Importunk legnagyobb része — mondjuk 90%-a — Németországból ered, aminek ismét több oka van. Elsősorban a német vegyészeti ipart még nem sikerült egyetlen más országnak sem felülmúlnia, a német áru még ma is a legmegbízhatóbb, abszolút jóminőségű áru. Másodsorban Németország gyárt a hivatalos III. Román Gyógyszerkönyv (Ph. R. III.) és az Erdély területén még érvényben levő III. Magyar Gyógyszerkönyv (Ph. H. III.) előírásainak megfelelő vegyi készítményeket. A francia, olasz és angol vegyi produktumok — és különösen a legjelentősebbek — nem felelnek meg e gyógyszerkönyvek előírásainak.

Sajnos a közeljövőt illetőleg kilátásaink egyáltalán nem jobbak, nem számíthatunk vegyi és gyógyszerkereskedelmünkben és iparunkban a viszonyok javulására. Pedig e féren is behozatalunkat jelentékenyen csökkenti, sőt meglehetősen kivitelt elérni nem sorolható az utópisztikus gondolatok közé.

Egy szakszerűen kezelt és felszerelt drog aprító, szárító, porító, egyszóval gyógynövény feldolgozó üzem Romániában fényes vállalkozás volna. Eltekintve a tropikus éghajlat alatt termőktől, e cikkből a belföldi teljes szükséglet fedezése mellett kitűnő exportcikk válhatnék. A gyógynövények hatóanyagát kivonó és teldolgozó vegyi laboratórium elsőrendű szakkerők vezetése mellett szintén hatalmas iparaggá fejlődhetnék. E tekintetben a cluji vegytani intézet kísérletei során már igen szép eredményeket ért el, természetesen azonban az intézet csak tudományos és nem üzleti szempontból foglalkozik a dologgal.

Ásványi anyag, petroleumtermékek, vas, réz, ezüst, kén, mész, stb. a gyógyászatban számtalan változatban fordulnak elő. s annak jelentékeny hányadát szolgáltatják. Mindez anyagokból bő termelésünk van, azok kis részé-

nek gyógyvegyészeti célra alkalmas feldolgozása minden tekintetben elsőrendű teljesítmény volna.

Mindezekhez a tőke vállalkozó szelleme hiányzik. Kíváncos lenne, ha mindjárt importált szakerőkkel is, a parlagon heverő energia kihasználását célzó vállalatok alakulnának, mert hazánk, de még a szomszédos Balkán államok felvevő képessége is oly óriási, hogy több ilyen vállalat fényes egzisztálását biztosítaná.

Cipőcrém gyártás. E szakmában az 1922 év gazdasági szempontból a lehető leggyengébb volt. Ha az első félév általában élénknek mutatkozott is, amennyiben a pénzhány nem volt érezhető, az év második fele annyira leromlott, hogy az előző hónapok eredményét teljesen tönkretette. A külföld nem szívesen bocsátkozott üzleti összeköttetésbe, a hitelviszonyok a külfölddel szemben rosszabbá váltak és végre az importőrök teljesen visszavonultak, nem mutattak hajlandóságot ügyletekbe belemenni. Az üzlet pangását a teljes pénzhány okozza és kereskedőink nem képesek kötelezettségeiknek eleget tenni, ezt természetesen a gyárüzem elsősorban érzi, mert külföldi nyersanyagot csak előzetes készfizetéssel lehet vásárolni, míg a belföldi kereskedőink a kikötött határidőre is nehezen fizetik tartozásaikat. Mindez az ipar fejlesztésére gátlólag hat.

A gyáripar fejlesztését nagyon akadályozza azon körülmény is, hogy az anyagok és félgyártmányok elvámolása nagyon nehézkes. Ez arra vezetett vissza, hogy valószínűleg nem áll elég szakember a vámhivatal rendelkezésére, ki az anyagok minőségeit meg tudja bírálni.

E szakmának fejlődését nehezíti azon körülmény is, hogy cipőcrémet még mindig nagy mennyiségben hoznak be külföldről, ezt vagy igen magas vámtételekkel kellene sújtani, avagy a behozatalt teljesen megtiltani.

Nagyon előnyös volna még a vámszabadraktár felállítása, mert jelenleg, ha a vámhivatal hibájából nem lehet a termeléshez szükséges nyersanyagokat elvitetni, mégis magas fekbéreket számít fel a vasut, ami teljesen méltánytalan és a termelés versenyképességét bénítja.

Ruhatisztítás. Az általános gazdasági év 1922-ben a lehető leggyengébb volt.

A szakma fejlődésnek legnagyobb akadálya a szakmunkás hiány, miután külföldi szakmunkásokat behozni

nem lehet. Igen célszerű és kívánatos volna, ha az iparügyi Minisztérium eredményesen interveniálni szives lenne a belügyi minisztériumnál, hogy a szakmunkások beutazása megkönnyíthessék.

A szakma fejlődését a nyersanyag, magas behozatali vámok, valamint a szállítási nehézségek s a túl magas vasuti fuvardíjak is hátráltatják.

A középosztály nagyfoku elszegényedése is egyik nagy akadálya az üzlet fejlődésének.

Legfontosabb azonban a szakmunkás hiány, melyen csak is úgy lehetne segíteni, ha a külföldi szakmunkások beutazása szabaddá tétetnék.

Nyomda. Az elmúlt év általában rosszabb volt az előbbinél a nagy drágaság miatt, amely napról napra nő. Ebből az okból nyomdáink kevesebb nyomdai terméket állhatnak elő, viszont az előállított nyomda termékek ára a közönségnek nem felel meg, amely hozzá volt szokva, olcsó könyveket olvasni. Nagy nehézség tapasztalható az új betűknek itthon, az országban való öntésénél, amelyek nem konkurens képesek a külföldiekkel szemben sem szállítás, sem pontosság tekintetében

Gyakran kötöttek ki a bukaresti öntődék olyan feltételt, hogy a rendelés csak akkor teljesíthető, ha az legalább 5 q betűre szól, míg a külföldiek ilyen kikötéseket nem tesznek.

Amíg mi várjuk existenciánk megjavulását, addig minden irányban nehézségeket támasztanak. Tudomásunk van róla, hogy az állami hivatalok olyan nyomdától kapják a nyomtatványokat, melyek az állam részére eszközlik a nyomtatást, azokat küldik utánvétellel, mások pedig állanak munka nélkül.

Továbbá más hivatalok, mint pld. vármegyék, csak azt a nyomtatvány mennyiségét rendelik meg, amelyre feltétlen szükségük van, mert többet a költségvetés nem enged meg.

A magánfelek viszont majd semmit sem nyomtatnak, miután minden drága.

A drágaság oka egyrésztől, amint azt többen közlik, a papíreladó hivatal, amely tetszése szerint diktálja az árakat és azután a megrendelést hónapok múlva elégitik ki. Pl. ha valaki rendel a gyártól, az közli a papíros eladó hivattal Bukarestben, ez a hivatal adja

aztán az engedélyt, hogy az illető gyártót vásárolni lehessen és így sok esetben a rendelés későn érkezik és ez káros.

Mindezen bajok mellett még a nyomdai munkások is folyton emelik a béreket, jollehet alig van dolog.

Ezzel kapcsolatban még külön nehézségek is merülnek fel az államtól függő hivatalok részéről, melyek a szállított munkát nagy nehézségek után, későre fizetik ki.

A nyomdai iparhoz szükséges sok nyers anyagot külföldről kell importálni, a túl magas vámok pedig megdrágítják a nyomdatermékek előállításí árát, ennél fogva kívánatos volna, hogy azoknak a nyers anyagoknak a vámja, amelyeket itthon az országban nem készítenek egyáltalában, megfelelő mértékben leszállíttassék.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PÉNZ- ÉS HITELÜGYEK

Minden reményünk arra nézve, hogy az 1922. év folyamán, pénz és hitelügyekben valami javulás álljon be, teljesítetlen maradt, sőt ellenkezőleg, a háboru utáni közvetlen évekhez viszonyítva rosszabbodás állott be. Valutánk az elmúlt évben körülbelül 50%-kal devalválódott, mely devalváció leginkább a belföldön volt érezhető, hol a leinek vásárló képessége nagyon is érezhető módon esett, ami egy általános, úgy szólva hónapról-hónapra fokozódó drágaságot idézett elő.

Mindamellett, hogy az 1922. évben pénz infláció állott be, mivel a pénztár-jegyek forgalma 1922. január 1-től december 31-ig 1,421.029.008 emelkedett, a pénz krízist nem lehetet megszüntetni, úgy annyira, hogy pénzügyintézeteink kénytelenek voltak a hiteleknek nagyon is érezhető módon redukálni. A pénztár-jegyek inflációjáról beszélve szándékunkban van a mi álláspontunkat is kifejezni az inflációs és deflációs elvet illetőleg. Azt állítják, hogy a forgalomba levő pénztár-jegyek száma a lakosság lélekszámához viszonyítva, a háboru előtti időkhöz mérten, hátrányban van. Állítják továbbá, hogy a pénztárjegyek mai forgalma a békebeli forgalomhoz sőt még nagyobb arányban is viszonylik és így tényleg a forgalomban levő pénztár-jegyek száma háromszor nagyobb kellene legyen. A magunk részéről nem vagyunk hívei ezen inflációs elvnek, mivel tapasztaltuk, hogy olyan államok mint Németország és Ausztria, melyek virágzó iparral bírnak, éppen a túlhajtott inflációval tették pénzügyeiket tönkre. Fokozatos deflációval és a termelés emelésével az ország valutája, — ha annak alapjául egészséges feltételek szolgálnak — csak javulhat. Felhozható talán azon ellenvetés, hogy pénzkrízis alkalmával elképzelhetetlen az

ország termelésének fokozása. Megengedjük, de viszont legyen szabad kérdeznünk, ki az oka annak, hogy gazdasági termékeink helyett pénztár-jegyeink nagy része vitetett ki külföldre? Megbocsájthatatlan hibát követett el kereskedői és ipari osztályunk is, mikor nem elégedett meg csak az árukon s illetve a nyersanyagokon szerzett jövedelemmel, hanem a valuta különbözetből eredő nyereségre is törekedett. Legutóbb is, a német márkával történt speculációk különös módon megbocsájthatatlanok, tette volna legyen azt bárki is, mert ezen speculációk képezték valutánk devalvációjának koronáját, lévén ez a legveszedelmesebb rendszere leunknak Németországba való kivitelére.

Ha kereskedőink olyan külföldi országokban, melyeknek valutája erősödött, adóságba verték magukat, ők az okai és ők kellene viseljék a következményeket is. Véleményeink szerint, az államnak nem volna szabad ilyen kereskedőink külföldi adósságaiért kötelezettségeket vállalnia, hanem csődbe kellene engedje ezen cégeket, hadd hulljon kereskedelmünk férgesse, mert ezáltal hitelünk külföldön meg volna mentve. Így azonban meg lett mentve néhány nagyobb cég, ezzel szemben pedig összes kereskedőink és ipari vállalataink elvesztették külföldön hitelüket úgy annyira, hogy az ország határain kívül egy bánis hitele sincs egyiknek sem. A felsoroltak alapján, nyilvánvaló tehát, hogy a pénzkrisis indokolt, mivel kereskedőink a külföldi hitel hiányában, igen nagy belföldi tőkéket emészteneek fel.

Ezen észrevételeink előre bocsátása után, meg kell állapítanunk, hogy úgy a Banca Naționala, mind a fővárosi többi nagyobb bankok nagyon mostohán bántak el a kerületünkhöz tartozó bankjainkkal, a szükséges hitelek nyújtása tekintetében. Bankjaink működését ezenkívül megnehezítette a betétek redukálása is. A betevők ugyanis pénzkészleteiket sokkal jobban tudták értékesíteni, ha különösen ingatlan speculációkra használták fel, vagy uzsora kamatok mellett különböző ipari vállalatokba fektették. Legfőbb ideje volna annak, hogy a nálunk ma is érvényben levő uzsora törvény, szószerint hajtátnék végre nemcsak Erdélyben, hanem a regátban is. Ez által gátat lehetne vetni a 30%, sőt ennél is magasabb túl-hajtott kamatoknak. Magától értetődő természetes dolog,

hogy egy ilyen magas kamatláb megbénít minden kereskedelmi és ipari működést és elviselhetetlenné teszi a drágaságot. Nagyon gyakori az érdekeltek azon panasza is, hogy *az állam nem egyenlíti ki a nagyiparnak tartozó összegeket*, általában szállítóinak követelését, mely követelés összege 3,000.000.000-ra emelkedik. Azonkívül az állam az elmúlt évben sem foganatósított semmiféle intézkedést *a hadikölcsön kötvények és általában azon állam adósságok megváltására*, melyek a volt Osztrák-Magyar Monarchiától származnak. Mindamellet azonban még ma sem találtatott méltónak Cluj város, mint az erdélyi csatolt területek központja arra, hogy itt egy *érték és árutőzsde* engedélyeztessék, hogy ez által bankjaink értékei, melyek most páncélszekrényeinkben pihennek, a forgalomnak átadhatók és készpénzre átváltoztathatók legyenek. Felhasználjuk ez alkalmat is arra, hogy újlag kérjük a Magas Kormányt, hogy ezen területek jól felfogott érdekében kamaránknak, egy áru és érték-tőzsde létesítése iránti kérését, a szükség által parancsolt elvek szerint, sürgősen intézze el.

Nagy nehézségeket okoznak a Magas Kormány azon intézkedései, melyek a bankokat működésük szabadságában gátolják meg az által, hogy a régi pénzügyintézeteket működési engedély, az újonnan létesítetteket pedig alapítási engedély szerzésére kötelezik. E rendelkezés teszi érthetővé azon tényt, hogy 1922 év folyamán nagyon kevés új pénzügyintézet alakult, amivel szemben azonban a már meglevő intézetek alaptőkéjük felemelésével próbálkoztak eleget tenni az ipar és kereskedelem fejlesztése körüli kötelezettségeiknek.

Mint örömdetes tényt kell megállapítanunk, hogy pénzügyintézeteink nagyobb része felhagyot az áru kereskedelmi ügyletekkel, melyre a háboru utáni konjunkturális körülmények és az akkori pénzbőség által indítottak. Kezdenek mind inkább bankügyletekre szorítkozni bankjaink, mert meggyőződtek arról, hogy az áruval való kereskedelem kereskedelmi szakembernek való, kiknek meg van a szükséges gyakorlatuk arra, hogy felhasználhassák a pillanatnyi konjunkturális helyzeteket.

Végezetül kérjük a Magas Kormányt, hogy a rendkívüli krízisen való könnyítés céljából, mely egész keres-

kedelmünket és iparunkat összeomlással fenyegeti, szíveskedjék:

a) sürgősen kiegyenliteni az ipar és kereskedelemnél, mint az állam szállítóinál fennálló tartozásait;

b) tegye meg sürgősen a szükséges intézkedéseket arra nézve, hogy a hadikölcsön kötvények és más állam adóságok, melyek a volt Osztrák Magyar Monarchiától erednek, beváltassanak;

c) engedélyezze a Cluji székhellyel létesítendő áru és érték tőzsdét;

d) rendelje el az Erdélyben lévő uzsora törvény szigorú végrehajtását és annak hatályát terjeszse ki a régi regátra is.

Előterjesztjük ezen kérésünket a területünkön uralkodó, már égető krízis megszüntetése érdekében és egyúttal kénytelenek vagyunk leszögezni, hogy ha ezen négy követelmény teljesítése még sokáig fog halasztást szenvedni, rövid időn belül egész gazdasági életünk meg fog semmisülni.

Biztosítási ügy. A biztosításügy számára az elmúlt esztendő a konszolidáció éve volt. A társaságok befejezték a nacionalizálások kapcsán felmerült teendőket s úgy a régi erdélyiek, mint a regátbeliek teljes erővel hozzáálltak organizációjuk kiépítéséhez. Sok tekintetben rendeződött a Közép-Európa szerte tapasztalható, tultengő, egészségtelen verseny. A vezető társaságok előzékeny magatartásának tudható, hogy az év második felétől teljesen megszűntek a mivel sem indokolható új alapítások. Bár ez a külföldön is elismert konszolidáció jelentékenyen javított a romániai biztosításügyi helyzeten, a gazdasági élet ezen ága is súlyosan érezte a meglevő gazdasági zavarok következményeit.

A tüzkárbiztosítások emelkedő tendenciája azt mutatja, hogy egyetlen ipari, kereskedelmi vagy gazdasági vállalat sem tudja nélkülözni a tüzbiztosítást. Mivel azonban a tényleges érték és a biztosított érték között az eltérés az 1922 évben még sokkal szembe ötlőbb volt mint azelőtt, ezért az oly eset ritka, hogy a való értékre történjen a biztosítás és pedig nem a díjtételek miatt, mert azok ma is aránylag alacsonyak, hanem a folytonos érték hullámlás, érték változás miatt. Ennek tulajdonítható az a sok után-

biztosítás, ami manapság napirenden van, s ami egyedüli realis védekezés a lei értékcsökkenésével szemben.

Tűz és jégkár. Az ipari és kereskedelmi üzemek *tűzbiztosításainak* emelkedő tendenciájával szemben, a mezőgazdasági biztosítások csökkenést mutatnak, ami a földreform természetszerű következménye. A nagy gazdaságokból megteremtett proletár gazdaságok extenzívítása könnyen nélkülözi a tűzbiztosítást. Ugyanez áll a *jégkárbiztosításokra* is, holott a központi jegiródák statisztikai adatai plauzibilisen bebizonyítják, hogy ugy az 1921, mint az 1922 évek jégkárjai az utóbbi 5 év átlagait mintegy 10-12%-al felülmulják.

Életbiztosítás. Az *életbiztosítási* ágazat legszembeötlőbb mult évi szimptomája: a kis existenciák tőkebiztosítása! Hogy a jól szituált kereskedő, gyáros vagy iparos életbiztosítást kötött, az megszokott, rendes dolog volt. A mult év statisztikája azonban meglepően, illusztrálja a hivatalnokok és alkalmazottak tőkebiztosítási igyekezetét. A meglepetések erejével hat az a jelenség és, hogy a nagyobb gyári kereskedelmi üzemek vezető tisztviselőjük és alkalmazottjaik részére nyugdíjat pótló életbiztosításokat kötnek, mintegy ámbicionálva és magukhoz fűzve ezáltal a jobb erőket.

A baleset és betöréses-lopás elleni biztosítások a mult évben nagy haladást mutatnak. Indokolják a gyöngülő köz-igazgatási és közlekedési viszonyok.

A szállítmány-biztosítási üzletág multévi statisztikája szomorú képet mutat. A keresetek száma az 1921 évvel szemben 22%-os emelkedést mutat. Dacára ennek, ez az üzletág az, melyet a kereskedők leginkább elhanyagolnak.

KÖZLEKEDÉSÜGY

Vasutak. A háboru és az azt követő forradalmi idők alatt végbe ment rongálások fokozatos kijavításával nemcsak a kocsipark szaporodik, de a Csehszlovákiában kötött szerződések alapján javításba küldött mozdonyok kijavítva haza érkeznek és a forgalomnak átadatnak. Németország a jóvátétel számlájára nagyobb mennyiségű mozdonyt szállít úgy, hogy vasutunk képes lesz nemcsak saját — a javítások által napról-napra szaporodó — de a szomszéd államoktól, (Csehszlovákia és Magyarországtól) kölcsönvett vasuti kocsiknak továbbítására is. A kocsipark és a mozdonyállag emelkedése lehetővé teszi, hogy a személyszállító vonatok száma fokoztassék, úgy, hogy az év elején a bukaresti-oradeamarei fővonalon egy új gyors- és egy új személyvonatpár helyeztetik forgalomba. Ugyancsak forgalomba helyeztetik egy közvetlen vonatpár Galati és Cluj között, melynek rendeltetése Erdélyt közelebb hozni Románia ezen legnagyobb tengeri kikötőjéhez.

A kocsik javítását a vasuti műhelyeken kívül a vasúti szerződéses vállalatok is végezték, nemcsak ipartelegeken, hanem ugynevezett repülő csapataikkal majdnem minden egyes nagyobb vasuti állomáson. A kocsijavító erdélyi vállalatok közül legeredményesebb tevékenységet fejtett ki az újonnan alakult cégek közül a Szatmári Unio, amely által javított személykocsik felveszik a versenyt Csehszlovákia legelőkelőbb cégeivel is.

A portorosei konferencia alapján a volt Osztrák-Magyar monarchia vasutainak kocsiparkja részben az utódállamok területére való átmenete, tekintettel arra, hogy a kocsipark felosztásával a kocsik individualis visszaadásának ellenőrzése lehetővé lett. A kocsiforgalom meg-

indulása szükségképpen maga után vonta a kocsiforgalom lebonyolítására vonatkozó szabályok, intézmények összeállítását. Ez *Stresa-ban* történt meg a közep-európai vasutak képviselőinek konferenciáján, ahol megállapították a nemzetközi vasuti forgalomban a kocsik kölcsönös használatára vonatkozó szabályokat és egy vasuti egyesületet alakítottak ezen szabályok ellenőrzésére és a kölcsönös forgalomból eredő leszámolások megejtésére.

A szabályok összeségét a R. I. V. név alatt forgalomba bocsájtott könyvben adta ki ezen egyesület.

Miután a kocsik használatára vonatkozó szabályok intézményesen biztosítottak, a forgalom felvételének mi sem állott útjában, csak a közös határállomásokon a szállított áruk mikénti átadásának és átvételének szabályozása; e tárgyban már az elmúlt évben megkezdett tárgyalások betetezést nyertek s a szomszéd államokkal a közvetlen forgalom lebonyolítására vonatkozó egyezmények megkötettek. Legelőször a Románia-Csehszlovákia, majd Románia-Lengyelország, Románia-Magyarország és végül hosszas tárgyalások után Románia és Jugoszlavia között a közvetlen fuvarlevvéllel való áruforgalom megnyílt.

A tárgyalások alapján nyíltak meg e nemzetközi vasuti forgalom részére Valea lui Mihai-Nyirábrány és Kötégán magyar-román határállomások.

Még mindig nagy hátránya a nemzetközi forgalomnak, hogy a forgalom csak a két szomszédos állam között volt lebonyolítható s csak az év végén sikerült a lipcsei vasuti konferencián megegyezni a transzító forgalomra nézve is. Ezen határozmányok életbeléptetése azonban az 1923 évre maradt. A nemzetközi forgalmat nagyban korlátozza az egyes országok közötti valutakülönbözet és a valutáknak folytonos ingadozása, lehetetlenné téve ezáltal a közvetlen fuvardíjtételek megállapítását.

A pénz vásárló erejének folytonos csökkenése szükségessé tette a dijszabásoknak újabb emelését is. Tekintettel arra, hogy vasutunk díjtételei ezen emeléskor sem haladták meg a világparitás díjtételeit, a tarifaemelés a forgalomra hátrányos befolyást nem gyakorolt. A dijszabás emeléssel kapcsolatban a vasut életbe léptette a szállításra feladott küldeményeknek kötelező mérlegelését, tekintet nélkül az áru minőségére. Ugyancsak ezen alkalommal áttért a Cfr. a dijszabásokban a miriametri-

kus rendszerre, azaz a díjtételeket csak 10—10 klm. távolságokra állapította meg.

Ez évben sikerült a korlátlan darabáru forgalmat is felvenni az egész ország területén, rendszeresítve a darabárus kezelő vonatokat. Ugyancsak nagy előnyére szolgált a forgalom emelkedésének a Transport komisiók eltörlése a kocsik engedélyezésénél. A kocsik megrendelésének új rendje — bár nem tért vissza a régi békebeli állapotra, — mégis közelebb hozta azt a rendes normális viszonyokhoz.

Bár egy elszállításra váró kocsirakomány küldemény fuvarlevelét hónapokra előre kellett letétbe helyezni, ezen állapot az év végére lényegesen javult. Ezen javulásnak két oka van. Az egyik nagyobb produkcióval bíró cégeknek blocba tömörülése, (Forestiera, Marosvölgyi, Szamosvölgyi, Stern blockok) lehetővé tette az egyfelé irányuló forgalomnak rendszeres lebonyolítását zárt vonatok útján. Másik oka pedig az, hogy sikerül a szomszéd Magyarországtól az oda és azon át irányuló szállítmányaink részére A. V. Hungaria kocsik rendelkezésre bocsájtása mellett egy nagyszámu kocsimennyiségre, napi 250—500 szert tenni, melynek célszerű felhasználásával majdnem minden igényt sikerült kielégíteni.

Ha szárazföldi határállomásokon át irányuló export forgalom örvendetes emelkedéséről és annak majdnem az igények határáig való közlekedéséről beszélhetünk, sajnos nem mondhatjuk ezt a tengeren át való kivitelre irányuló forgalmunkról. Ennek két oka van. Erdélyből a tengerhez irányuló küldemények lebonyolítására három utirány áll rendelkezésre. Azonban ezek közül kettőnek Predeal—Gyimes emelkedési viszonyai olyan kedvezőtlenek, hogy teljesítési képességük különösen a téli hónapokban, a minimálisra redukálódik és 2—3 hónapon keresztül majdnem teljesen szünetel. A harmadik utáránynak, a verestoronyinak, bár emelkedési viszonyai határozottan kedvezőbbek, a vasut felépítményének gyengesége csak korlátozott teljesítmény lebonyolítását engedi meg. Nagyban korlátozza továbbá mindhárom irány teljesítő képességét az is, hogy a Cfr. tüzelőanyag szükségletének legnagyobb része szintén Erdélyből a petrozsényi bányavidékről, ezen a három utirányon át kerül elszállításra. Végül oka az, hogy tengeri kikötőink nincsenek

berendezve egy nagyobb mérvű kiviteli forgalom lebonyolítására; és így néhány heti rendszeres forgalom után torlódás áll be.

Míg az export forgalom az egész év folyamán hátrázott emelkedést mutat, addig a behozatal fokozatosan csökkent, ennek okát a hozzánk importáló államok valutáinak hatalmas mérvű emelkedésében találhatjuk meg.

A kolozsvári kerületi igazgatóság működéséről a mellékelt táblázat nyújt kimutatható tájékoztatást.

K I M U T A T Á S

a CFR. kolozsvári IV. ker. igazgatósága 1921/1922 évi működéséről.

Év	Állomások száma	Vasúti vonal hossza km.-ben	Forgalom növekedése				Nemzetközi forg. fejlődése	
			szállított		feladatott árú		beérk. vagon rakott	kiment vagon rakott
			személy	podgy.	vagon	tonna		
1921	246	1849	4.476.614	139.979	253.845	1.591.644	16.781	19.912
1922	247	1903	7.481.132	129.087	374.238	4.147.394	7.996	75.440

Ez elmúlt évben közforgalomnak átadatott a háború alatt a hadvezetőség által Borgosuseni-Dorna Helgei között épített elektromos vasút, amely útján Erdély Bukovinával nyert közvetlen csatlakozást. E vasút teljesítő képessége azonban nem áll arányban a várható igénybevétellel, mert a vasút felépítménye a rendes kocsikat nem bírja meg és így az ezen utirányon át rendelt küldemények kétszeres átrakása válik szükségessé. Ez évben nagyban folytak a Nagyszalonta-Kisjenői vonal építési munkálatai úgy, hogy ezen Arad és Nagyvárad városok kereskedelmi életére, Délerdély és Bánát, Csehszlovákia felé irányuló be és kiviteli forgalmára jelentős vonal már a közeljövőben át fog adni a közforgalomnak.

Egész éven át fokozott erővel dolgoztak a Bihari hév. Biharpüspöki Érmihályfalvai vonalának elsőrangusításával. A munkálatok annyira haladtak, hogy az átépített hidak nemsokára forgalomba adhatók lesznek s az ezen immár nemzetközi fővonallá lett vasútvonalon a gyorsvonatok majd 70-80 kilométer sebességgel fognak közlekedni, ami Szatmár és Máramarosszigetet legalább 1 órával hozza közelebb az ország szívéhez.

Az iparvágány kocsikiállítási illeték leszállítása érdekében folytatott harcot részben siker koronázta, amennyiben sikerült kivívni, hogy a kocsikiállítási illeték tekintet nélkül a kocsi hordképességére, egységesen 36 Leiben állapított meg és a kiállítási illeték számításánál az iparvágány hosszúságát nem kellett figyelembe venni. Ugyancsak sikerült kivívni azt is, hogy azok a cégek, melyek saját eszközeikkel rendelkeztek és a kocsik beállítását saját maguk végezték saját mozdonyukkal, az iparvágány kiállítási illeték alól felmentettek.

Sikerült továbbá némi eredményt elérni a nyílt pályán való rakodások kérdésénél is és elvben megengedettett, hogy a másodrangú és helyi érdekű vasutak vonalain a tömegárúk elszállítása, illetve felrakása a nyílt vonalon levő rakodó helyekről is eszközölhető legyen.

Mint új mellékilleték ez évben jelentkezik először a mozdonyhasználati díj a magánosok és más vasutak részére végzett tolatások díjazása szempontjából és ezen illeték megkezdett óránként 300 leiben szabott meg.

Hosszas vita tárgyát képezte az, vajjon az egyezményekben és szerződésekben megállapított illetékek után felszámítandó-e a 35 illetve 25% pótilleték. A vezérigazgatóság úgy döntött, hogy ezen illetékek után a pótilletéket felszámítani nem kell.

Vasuti forgalmunk emelése érdekében szükségesnek tartjuk a Kolozsvár—Predeal—Ploesti vasutvonal mentesítése céljából a Brassó—Nehoiasi vonal mielőbbi kiépítését, valamint — már csak a régi királyság tűzifa és épületfa anyaggal való ellátása érdekében is — a Kiskapus—Nagyszeben—Verestorony—Caineni—Piatra Olti vonalnak elsőrangusítását, hogy a jelenlegi összekötő 3 fővonalú utat fokoztassák és emellett a szállítás kívánalmainak legjobban megfelelő és legkevesebb természeti nehézségekkel küzdő Piatra Olti utvonal teljesen kihasználható legyen.

Kolozsvár város polgárságának ellátása és a város fejlesztése érdekében kívánatos volna a már régóta tervezett és semmi nagyobb természeti akadályba nem ütköző Kolozsvár—Gyalui és Kolozsvár—Zilah vasutvonalnak megépítése.

Szükségesnek tartjuk továbbá Erdély és Bukovina közvetlenebb összeköttetése végett a Kisilva—Dorna Vatrai

elsőrangú pálya megépítésének befejezését, mert ez útvonal Erdélynek keletre irányuló forgalmát legjobban és leggazdaságosabban elégítené ki és alkalmas volna arra is, hogy a gyimesi nehéz utirányt részben mentesítse.

Minthogy pedig a Halmei—Câmpulung la Tisa közötti vonalrésznek Csehszlovákiával való közös (peage) használata közgazdasági érdekeinknek meg nem felel, multhatatlanul szükségesnek tartjuk Baia Mare—Sighetul Marmatiei között egy új vasuti vonal mielőbbi létesítését.

Erdély fejlődő iparának támogatása érdekében szükségesnek tartanánk egy olyan iparpártolási kedvezmény felépítését, amelynek igénybe vétele nem oly nehézkes mint a jelenleg érvénybe levő 45% iparpártolási kedvezmény és megszerzése nem volna oly sok formasághoz kötve, mint a jelenleginek. Különösen fontosnak tartanók, hogy azon cikkek részére, melyeknek termelése a belföldi fogyasztás igényeit túlhaladja, export díjtételek állapíttassanak meg. Ezen mérséklésnek azonban a jelenlegi fuvardíjakat legalább 50%-kal kellene csökkentenie.

Ugyancsak az 1922-ik évben jelentkezett a Camionáj kérdés. A vasut ugyanis az áruraktárainak mentesítése érdekében a vasuti üzletszabályzat 56. §-ában biztosított azon joggal élt, hogy a vasuton érkezett áruk házhoz szállítására külön vállalkozókat szerződtetett. Erről a kérdéstről jelentésünk más részében részletesen tárgyalunk.

Közütak. Örömmel kell megállapítanunk, hogy a közutak jókarba helyezésére a szükséges munkák megkezdettek és némi eredményt sikerült már ezen a téren is elérni.

Víz közlekedés téren a vasuti szállító eszközök hiánya hozza létre a Szatmári gőzhajózási társaságot, a mely üzemet a tűzifa forgalomra alapította, hogy a Szatmár vidéki keskenyvágányú vasutak tűzifa termelését levezesse, mert a vasut az év részén nem volt abban a helyzetben, hogy az ez irányú szükségletet teljesen ki tudja elégíteni.

Útépítés. Kamarakerületünkben a tárgyalt év folyamán jelentékenyebb útépítési munkák alig hajtottak végre. A munkálatok legnagyobb része utkövezések, utjavítások, hidjavítások stb. voltak, dacára annak, hogy a közutak annyira leromlottak, hogy helyenként átépítések, valamint új hidak építése is szükségesek. Az utak és hidak karbantartására ugyan összesen nyolc milliót valamivel

meghaladó összeg fordított, de ebből öt millió egyetlen vármegyére jutott, míg a többi hat vármegyében keresztülfutó utakra csak három milliónyi összeg fordított.

Utaink ez idő szerint meglehetősen elhanyagolt állapotban vannak, a hidak nem különben, dacára annak, hogy a közutak kereskedelmi és ipari jelentősége igen nagy. Az egyes államépítészeti hivatalok költségvetései túlzott takarékoságból igen nagy mérvben leszállytatnak és így természetes, hogy jelentékeny munkát végrehajtani teljesen lehetetlen. A legtöbb munka csak az u. n. pillanatnyi hiányok pótlására szolgál, pedig ennek a következménye az lesz, hogy az utak, mint a hidak mind jobban és jobban tönkre fognak menni és ami ma kisebb összeggel helyrehozható volna, az annak idején majd aránytalanul drágábbá fog kerülni.

Hiány tapasztalható az egyes államépítészeti hivatalok mérnöki létszámában is, ami a munkák végrehajtásának az ellenőrzésére van hátrányos hatással.

Részletes előterjesztést egyes építkezési munkálatok engedélyezésére a következőt tettük:

1. a Cluj—Simleul Silvaniei közuton cca. 4 km. utszakasz.

2. a Târgul Mureş—Cranimat közuton cca. 2 km. utszakasz volna átépítendő.

3. a gilai Szamos-parttal felépítése.

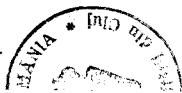
4. az Oradea-Mare—Cluj—Braşov közuton a 210—214. 5 km. szakasz áthelyezendő volna.

5. a 4. pont alatti munkával kapcsolatban egy új Maros-híd építése.

6. Patakszabályozás Beclean-Moisa és Salva-Cârlibaba között, mert a szabályozatlan víz a közutat illetve megyei utat gyakran megrongálja.

7. a Budac községnél levő és 1917. évben megkezdett vasbeton híd befejezése.

Itt is kifejezzük ama kívánságunkat, hogy a Miniszter Ur lépjen közbe illetékes helyen, hogy az államépítészeti hivatalok a szükséges munkák elvégzéséhez megkapják azokat az összegeket, amelyeket költségvetéseikben, mint okvetlen szükségesekeket, előirányoznak, mert az állam ezzel az adózók érdekeit szolgálja, de a forgalom fenntartásával az utakra és hidakra fordított kiadások megtérülnek.

TARTALOM

	Oldal
Általános rész	3
Mezőgazdaság	13
Gabonaszindicátus	16
Fogyasztási szövetkezet	18
Állatbiztosító szövetkezet	19
Tejszövetkezet	19
Állatkereskedelem	20
Tojáskereskedelem	21
Gabonakereskedelem	22
Szőlőtermelés	23
Facsemete és szőlőoltvány	26
Bányászat	28
Földgáz	29
Kereskedelmi szakoktatás	31
Kereskedő inasiskola	39
Kereskedelmi Akadémia	40
Ipar és kereskedelem	50
Agyagipar	58
Üveggyártás	58
Üvegkereskedelem	61
Asztalos ipar	61
Papirgyártás	62
Szaru és csontárugyártás	62
Celluloidárugyártás	63
Szeggyártás	63
Órás és ékszer ipar	64
Trasszgyártás	65
Szabóipar	66
Szűcsipar	66
Kalapgyártás	67
Cipőkereskedelem	67
Textilkereskedelem	67

	Oldal
Bőrgyártás	68
Timáripár	70
Bőrkereskedelem	71
Mészárosipar	72
Vágóhid	74
Szeszipar	74
Likörgyártás	77
Gypszgyártás	78
Vegyészetiipar	79
Czipőcrémgyártás	82
Ruhatisztítás	82
Nyomda	83
Pénz és hitelügyek	85
Biztosítási ügy	88
Közlekedésügy. Vasut	90
Utépítés	95

